

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SAN'ATLARI ANA BİLİMDALI
TÜRK-İSLAM SAN'ATLARI BİLİM DALI

**KASTAMONU FERHAT PAŞA VE ATABEY GAZİ
CAMİLERİ'NİN HAZİRELERİNDEKİ MEZAR
TAŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM

HAZIRLAYAN
Erol UĞRAŞKAN

KONYA, 2007

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR	v
GİRİŞ	1
A- Konunun Amaç ve Önemi:	1
B- Araştırma Yöntemleri:	3
C- Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar:	4
I. BÖLÜM	
KÜLTÜR VE SANAT AÇISINDAN MEZAR TAŞLARI	8
II. BÖLÜM	
KASTAMONU TARİHİ, FERHAT PAŞA VE ATABEY GAZİ CAMİLERİ ...15	
A. Kastamonu Tarihi.....	15
B. Ferhat Paşa Câmii	17
C. Atabey Gazi Camii	18
BÖLÜM III	
KATALOG	23
BÖLÜM IV	
DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA	223
A. TÜRLERİNE GÖRE MEZAR TAŞLARI.....	223
1-Baştaşları	223
2-Ayaktaşları.....	223
3-Sandukalar	224
B) TARİHLERİNE GÖRE MEZAR TAŞLARI	225
C) MALZEMELERİNE GÖRE MEZAR TAŞLARI.....	225
1 –Mermer.....	225
2- Taş	225
D) BAŞLIKLAR VEYA TEPELİKLER BÂKÎMINDAN MEZAR TAŞLAR ..	226
1- ERKEK BAŞLIKLARI	226
a) Kalem Ehli Başlıkları	226
b) İlim Ehli (Ulema) Başlıkları	227
c) Seyfiye (Askeriye) Başlıkları	227
d) Erkek Çocuk Başlıkları.....	228
e) Diğerleri.....	228
2- KADIN BAŞLIKLARI	228
a) Tepelikli Kadın Mezar Taşları.....	228
b) Oval Üçgen Alınlıklı Mezar Taşlar	228
c)Sivri üçgen alınlıklı mezar taşlar!.....	229
d) Kıvrımlı Halde Daralıp Üçgen Alınlık Oluşturan Tepelikler	229
e) Çeşitli Yaprak Kompozisyonlarından Oluşan Tepelikler.....	229
E)TEZYİNAT BÂKÎMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	229

1- Bitkisel Süslemeler	230
2- Geometrik Süslemeler	232
3- Diğer Süsleme Öğeleri	232
BİBLİYOGRAFYA	234
ÇİZİMLER.....	239
TABLolar.....	244
CAMİLERİN VAZİYET PLANLARI	2

ÖNSÖZ

Bir milletin gelişmesi ve güçlenmesi kendi kültür ve medeniyet değerlerine ne derece bağlı olduğuyla yakından ilgilidir. Türk milletinin geleceğe güvenle bakabilmesi için geçmişi ile bu günü arasındaki kültür köprülerini daha da sağlamlaştırması gerekmektedir. Milletimizin tarih içinde keskin zekâsı ve ince zevki ile ortaya çıkardığı kültürel eserler yarınlarmıza ışık tutacaktır.

Milletimizin sahip olduğu yüksek kültür değerlerimizden biri olan mezar taşları, milletimizin geçirmiş olduğu kültür safhalarını göstermesi bakımından son derece değerlidir. Mezar taşları bulunduğumuz toprağın doğal tapusudur. Pazırık Kurganları, Orhun Kitabeleri, Ahlât mezar taşları ve diğer tarihi mezar taşları kültürümüz hakkındaki birçok bilgiyi safha safha anlatmaktadır.

Mezar taşlarının söz konusu önemine binaen araştırma konumuzu “Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Gazi Camilerinin Hazirelerindeki Mezar Taşları” olarak belirledik. Araştırmamıza konu olan hazirelerdeki mezar taşlarının kitabe ve motiflerindeki orijinallik ayrıca bu taşlar üzerinde hiç çalışma yapılmamış olması bizim bu konuyu seçmemizdeki diğer bir etken oldu. Bu suretle çalışma alanımıza giren eserleri Türk-İslâm San’atları Tarihi disiplini çerçevesinde inceleyip tespit ve tescil etmek istedik.

Çalışmamız; araştırmamızın amaç, önem ve yöntemlerinin yer aldığı giriş bölümünün ardından, mezar taşlarının kültür ve sanat tarihi açısından değerlendirildiği bir bölüm, çalışmamıza konu olan hazirelerin bulunduğu coğrafyayla ilgili tarihi bilgilerin yer aldığı bir bölüm ve söz konusu kitabelerin analizi ile ilgili bölümlerden oluşmaktadır.

Beni bu çalışmaya teşvik eden ve araştırma tezimi yöneten danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yıldırım’a, ayrıca çalışmalarım süresince bilgilerini benimle paylaşan hocalarım Doç. Dr. Ahmet Saim ARITAN, Doç. Dr. Ahmet ÇAYCI’ya, çizimlerde yardımını esirgemeyen Sayın Hakan ve Arife DÜLGER çiftine ve saha çalışmasında bilgi ve belgelerini benimle paylaşan Kastamonu Müftülüğü Saymanı Fazıl ÇİFÇİ’ye teşekkürü bir borç bilirim.

Erol UĞRAŞKAN

KONYA, 2007

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.md.	: Adı geçen madde
A.Ü.	:Anadolu Üniversitesi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
H.	: Hicri
G.Ü.	: Gazi Üniversitesi
Kat.	:Katalog
M.	: Miladi
Meb.	: Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	: Milattan Önce
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
No.	: Numara
S.Ü.	: Selçuk Üniversitesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Sos. Bil. Enst.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
B.D.T	: Basılmamış Doktora Tezi
B.Y.L.T	:Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

GİRİŞ

A- Konunun Amaç ve Önemi:

Mezar yapma geleneği, insandaki dinî inançlar kadar farklı ve eskidir. Ölüünün gelecekteki durumunu gösteren inançlarla bağlantılı olan mezar yapımının hangi çağda başladığı kesin olarak bilinmemektedir¹.

Türklerde mezar ve mezar taşı geleneğinin büyüyüp gelişmesindeki en büyük etken, ölülerine saygıyla bağlı olmalarına ve ölenlerin tekrar dirileceklerine inanmalarıdır.

Türklerde mezar taşlarına verilen önem, kaynağını bu inanç ve düşünceden almış, bunu sembolleştirici ve önemli eleman olarak da, plastik ve estetik değeri yüksek, toplumsal yapıyla barışık, ulusal değerleri içinde barındıran, mezar kitabeleri yapmışlardır².

Ölen kişinin ardından yapılan merasimlerin veya yakılan ağıtların değil, yazılan ve çizilenlerin daha kalıcı olacağını düşünen Türkler, sevdikleri için mezar kitabesi dikmişler ve onunla ilgili düşüncelerini taşa kazımışlardır. Böylece hatıralarının nesiller boyu devam etmesini istemişlerdir.

Mezar ve mezar taşları sadece ölüünün kişisel bilgilerini, kazandığı zaferleri, mevkisini, dertlerini, korkularını, inançlarını ve geride bıraktıklarını değil aynı zamanda yaşadığı dönemde meydana gelen olayları, bölge insanının duygu ve düşüncelerini de anlatır³.

Türk mezar taşları; Arkeoloji, Sanat Tarihi, Kültür Tarihi ve Siyasi Tarih'in önemli kaynakları arasında yer almakta olup, ait oldukları toplumun sosyal ve kültürel yapısını aksettiren⁴, üstelik tarihleri de açıkça belirtilmiş olan, eski Türk şehirlerinin bir bakıma tapu senetleridir⁵.

¹ Meydan Larousse, “ Mezar” C. VIII, İstanbul 1990, s.703.

² Metin Haseki, *Plastik Açısından Türk Mezar Taşları*, İstanbul 1977, s.473.

³ Hüseyin Yurttaş, “ Erzurum'daki Mezar Taşlarından ve Vakfiyelerden Birkaç Örnek”, *IV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Araştırma Sempozyumu Bildirileri*, Van 2000, s.138.

⁴ Abdülhaluk Çay, “Tunceli Mezar Taşları ve Türk Tarihindeki Yeri”, *Türk Tarih Kurumu Araştırmaları Dergisi*, C. X-XII, S. 1-2, Ankara 1996, s.2.

⁵ Semavi Eyice, *Mezarlıklar ve Hazireler*, Ankara 1996, s.2.

Tarihi alışmalar için birer malzeme olan mezarlar, içinde bulundukları bölgenin dini inançlarını, sanat ve kültür anlayışlarıyla coğrafi özelliklerinin izlerini de taşırlar.

Mezarlıkları, bulundukları toprağın kendilerine aidiyetini simgeleyen bir unsur olarak kabul eden Türk toplumu, çok önceki devirlerden beri geçmişine olan bağılılık ve saygısını, güzel sanatlara olan ilgilerini⁶, şekil ve ölçü yönünden kendi içinde dengeli, çeşitli süsleme öğeleri ve taş işçiliğinin mkemelliğiyile, zgn düşüncelerinin yineleri olarak mezar ve anıtsal kitabelerde simgeleştirmişlerdir.

Milletimizin geçirmiş olduğu kültür safhalarını göstermesi bakımından son derece değerli olan mezar kitabeleri, Pazırık'tan Orhun Kitabelerine, Ahlat mezar taşlarından diğer tarihi mezar taşlarına kadar, kültürümüz hakkındaki birçok bilgiyi safha safha anlatmaktadır.

Uzun yıllar batıda gelişen koruma bilincine rağmen tarihimizin bu canlı tanıkları ülkemizde, aksine bir ilgisizlikle karşılanmış, her biri bir sanat abidesi olan mezar taşlarımız harap olmaya terkedilmış, toprağın altındaki Anadolu medeniyetlerine gösterilen ilginin binde biri mezar taşlarına gösterilmemiştir.

Nüfus artışı ve gelişen şehirleşme ile birlikte ihtiyaç duyulan yeni mezar alanlarının tahsis edilmeyerek eski mezarlıkların kullanılması; şehir planlaması, yol yapımı gibi sebeplerle ölümsüzlüğün ifadesi olan bu mezarlıkların tahrip edilmesi; nihayet halkımızdaki tarihi eserleri koruma bilincinin yeterince gelişmemesi mezarlıkların da gün geçtikçe adeta yok olmasına sebep olmaktadır.

şimdiye dek saydığımız bu olumsuz sebeplerden dolayı Kastamonu'daki Ferhat Paşa ve Atabey Gazi Cmileri'nin Hazrelerindeki Mezar Taşlarının tespit edilmesi ve diğer tarihi değerlerimiz gibi kaybolup gitmesini önlemek amacıyla bu çalışmayı yapmış bulunmaktayız.

⁶ Necmi lker, "Pınarbaşı Mezar Kitabeleri", II. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, İzmir 1984, s.5.

B- Araştırma Yöntemleri:

Tezimiz hazırlanırken ilk aşamada konuyla ilgili bilgileri derleme ve değerlendirme kapsamında, Kastamonu ile ilgili kaynaklara ve mezar taşları ile ilgili çalışmalara ulaşarak ön bilgiler elde edilmiştir.

İkinci aşamada arazi çalışması yapılmıştır. Tezimizin konusu olan Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Gazi Camileri'nin Hazireleri gezilerek 115 mezar tespit edilmiştir. İnceleme yapılan hazirelerdeki mezarların hepsi kataloğa alınmamış, baştaşı, ayaktaşı veya sandukası sağlam olanlar kataloğa dâhil edilmiştir. Atabey Gazi Camii Haziresinde 13, Ferhat Paşa Camii Haziresinde 17 mezar ayaktaşı veya baştaşı olmamasından dolayı kayda geçirilmemiştir. Fakat bu mezarlar hazirelerin vaziyet planlarında yerleri gösterilmiştir. Her iki Hazirede de mezarların renkli fotoğrafları çekilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Uygun görülen mezar taşları aşağıda örneği verilen gözlem fişine göre tanımlanmıştır. Gözlem fişinde katalog no, resim no, tarihi, malzemesi, hattın türü, başlığı, mesleği, kime ait olduğu, kitabesi, forum ve süslemesi ile kitabe ve kitabelerin Türkçe yazımlarına yer verilmiştir.

Gözlem fişi örneği

Katalog No :
Resim No :
Bulunduğu Yer :
Tarihi :
Malzemesi :
Hattın Türü :
Başlık :
Mesleği :
Kime Ait Olduğu :
Kitabesi :
Form ve Süsleme :

Derlediğimiz bu kaynaklardan faydalanılarak elimizde bulunan bu mezar taşlarındaki, süsleme, malzeme, teknik ve tipolojik farklılıklar incelenmiştir.

C- Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar:

Ülkemizde antik çağın kaya mezarlarına gösterilen ilgi ne yazık ki tarihimizi yakından ilgilendiren mezar taşlarına gösterilmediği için bir sanat unsuru olarak bilimsel çalışmalarda da hak ettiği yeri bulamamıştır.

Bu konuyla alakalı olarak faydalandığımız eserleri kronolojik olarak önce kitapları, sonra Makaleleri daha sonra da tezleri sıraladık.

Kitaplar

1- Mehmet Önder, *Konya Mezar Folkloru*, Konya 1959.

Konya'daki mezar ve mezar taşı geleneğini ve Konya mezarlıklarında bulunan bazı tarihi mezar taşlarını tanıtmıştır.

2-Sadettin Nüzhet Ergun *İstanbul Meşahirine Ait Mezar Kitabeleri İstanbul 1971*

İstanbul mezarlarındaki önemli kişilerin mezarlarına dair bir çalışmaya girişmiş, fakat bu araştırmanın ancak resimli iki fasikülü yayınlanabilmiştir.

3-Beyhan Karamağaralı, *Ahlat Mezar Taşları, Ankara 1972.*

Bu eserde Ahlat Mezar Taşları tanıtılmadan önce İslam'dan önce Türk Mezar geleneği, İslam'da ilk mezarın yapılması ve orta, Batı ve Doğu Anadolu mezar taşları hakkında genel bilgiler verilmiş ve 118 adet mezar taşı incelenmiştir.

4-Nejat Işcan, *Anadolu'daki Mezar Taşı Süslemeciliği*, Eskişehir 1980.

Konya, İstanbul, Edirne, Eskişehir, Erzurum ve Ahlat'daki mezar taşlarını incelemiştir.

5-Musa Seyirci – Ahmet Topbaş, *Afyon Karahisar Yöresi Türkmen Mezar Taşları*, İstanbul 1983.

Afyon Karahisar Yöresi Türkmen Mezar Taşları'nı içeren ortak çalışmalarında yöredeki Türkmen mezar taşlarını tanıtmıştır.

6-Şehrazat Karagöz, *Anadolu'da Mezar Stelleri*, İstanbul 1984.

Anadolu’da eski medeniyetlere ait çeşitli mezar şekillerini tespit edip bunlar hakkında bilgiler vermiştir.

7-Gül Tunçel, *Batı Anadolu Bölgesindeki Camii Tasvirli Mezar Taşları*, Ankara 1989.

Batı Anadolu Bölgesi’ndeki cami tasvirli mezar taşlarını incelemiştir.

8-Murat Yüksel, *Çukurova’da Türk İslam Eserleri ve Mezar Taşı Kitabeleri*, İstanbul 1989.

Çukurova’daki Türk İslam eserleriyle birlikte mezar taşlarını da inceleyerek önemli bilgiler vermiştir.

9-Hüseyin Türkmenoğlu, *Mezar-Mezarlık ve Mezar Taşları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Ankara 1989.

1989’dan önceki mezar taşları ile ilgili yayınları alarak önemli bir kültür ve sanat hizmetinde bulunmuştur.

10-Demet Karaçağ, *Bursa Mezar Taşları*, (14.- 15. yy), Ankara 1992.

Bursa mezar taşlarının 56 tanesini incelemiştir.

11-Aslı Sağıroğlu Arslan, *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları*, Kayseri 2005. .

Kayseri Zamantı Irmağı çevresindeki bezemeli mezar taşlarını incelemiştir.

Makaleler

1-Beyhan Karamağaralı, “Sivas ve Tokat’taki Figürlü Mezar Taşlarının Mahiyeti Hakkında”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, C. 2, Ankara 1971, s. 75-103.

Mezar taşları konusunda kapsamlı bilgiler aktaran Beyhan Karamağaralı makalelerinde, “Sivas ve Tokat’taki Figürlü Mezar Taşları” yla “Narlıdere’deki Bazı Figürlü Mezar Taşları”nı incelemiştir; ayrıca tarikat kökenli motifleri incelediği makalelerinde bu konuda detaylı bilgiler verilmiştir.

Tezler

1-Özlem Özcan, *Anadolu Selçuklu Mezar Anıtlarının Genel Özellikleriyle Çizgisel Analizi*, (A.Ü. Sos. Bil. Enst. B.Y.L.T). Eskişehir 1993.

Anadolu Selçuklu mezar Anıtlarının genel özellikleriyle çizgisel analizini çalışmıştır.

2-Behiye Nuray Efe, *Mezar Taşlarında Plastik Düzen*, (M.Ü. Sos. Bil. Enst. B.Y.L.T. İstanbul 1995.

Anadolu Selçuklu Mezar Anıtlarının Genel Özellikleriyle Çizgisel Analizi'ni çıkarmıştır.

3-Naci Bakırcı, *İç Anadolu Bölgesi'ndeki Mevlevi Mezar Taşlarında Görülen dekoratif sanatlar ve semboller*, (S.Ü. Sos. Bil. Enst. B.D.T.) Konya 1999.

Mevleviliği, İç Anadolu'daki çeşitli Mevlevi Mezar Taşlarını ve Mevleviliğin mezar taşlarına yansıyan süsleme ve sembollerini inceleyerek mezar taşları konusundaki çalışmalara değişik bir boyut kazandırmıştır.

4-Meral Taş Demir. *Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Camisi ve Türbesi Haziresi'nde Yer Alan Mezar Taşları*, (G.Ü. Sos Bil. Enst. B.Y.L.T.) Ankara 2003.

Kastamonu'da bulunan Şeyh Şaban-ı Veli Camii ve Türbesi haziresinde bulunan mezar taşlarını incelemiştir.

5-Mehmet Nuhoğlu, *Koca Mustafa Paşa (Sümbül Sinan) Camisi Haziresi Mezar Taşları*. (M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enst.) İstanbul 2005.

İstanbul'daki Koca Mustafa Paşa (Sümbül Sinan) Camisi haziresinde bulunan mezar taşlarını incelemiştir.

I. BÖLÜM

KÜLTÜR VE SANAT AÇISINDAN MEZAR TAŞLARI

İnsanlar inançlarıyla bağlantılı olarak; ölülerini yakmışlar, kayaların tepelerine bırakarak yırtıcı kuşlara parçalatmışlar, ağaçlar üzerine odalar yaparak dallar arasına asmışlar, torba içine koyarak derin kuyulara sarkıtmışlar ve toprağa gömmüşlerdir. Bunların en yaygını bu gün de geçerliliğini kuruyan toprağa gömme işlemidir⁷. İşte ölünün gömüldüğü yeri göstermek için dikilen taşlara mezar taşı; tarih ve sanat bakımından önemli belge olan taşlara şahide denir⁸. Mezarlar üstüne dikilen veya konulan taşlara *mezar taşı* denir. Eski Türkler buna *sintaş*⁹ da derler. Çoğunlukla *kapak taşı*, *baştaşı* ve *ayaktaşı* olmak üzere üç kısımdan ibarettir¹⁰.

Mezar taşları, gerek yazıları ve gerekse tezyinatları bakımından Türk taş oymacılığının mühim bir kolunu teşkil eder. Bu taşların üzerindeki süsleme motifleri ve taş şekilleri, muhtelif sanat devirlerine göre değişiklik gösterir. Bunların tarihlerine göre Türk süsleme sanatındaki üslûpların ve zamanlarının tespiti mümkün olur¹¹.

Eski Türkler ölülerini toprağa gömer ve üzerine bir taş dikerlerdi. Bu mezar taşları üzerinde çoğunlukla yazılar ve hayvan resimleriyle dînî semboller kazılıydı¹².

Bunun yanında Türklerde yakma, sergileme ve gömme gibi yöntemler de görülmektedir. Kırgızlar ruhlara, sular, ağaçlara kurbanlar sunarlar; ölülerini yakarak onların kirlerinden, günahlarından arınacaklarına inanırlardı¹³.

Yakma işlemi M.Ö. 1200’lerde görülmeye başlar. Bu yöntemin Göktürkler, Hazarlar, Kırgızlar, Kumanlar, Tuna Bulgarları, Tonguzlar, Kitanlar, Mogollar, ve Burtaslar’da uygulandığı tespit edilmiştir. Uygurlar’da ihtiyarların ve Şamanların cesetleri yakıldıktan sonra, küller ya gömülür ya ırmağa atılır ya da rüzgarda savrulurdu. Kırgızlar kemik kalıntılarını gömerlerdi. Moğollar ve Vu-kieler ise

⁷ Metin Haseki, a.g.e., s.5.

⁸ Celal Esat Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, İstanbul 1955-59, s.453.

⁹ Sin, mezar demektir.

¹⁰ Celâl Esad Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, C. III, İstanbul 1998, s.1318.

¹¹ Celâl Esad Arseven, a.g.md., s.1318.

¹² Celâl Esad Arseven, a.g.md., s.1317.

¹³ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara 1972, s.8.

Lamaizmin¹⁴ etkisiyle cesetlerini vahşi hayvanlara yedirirlerdi¹⁵. Türkler’de II. Binlerde başlayan mezar geleneği¹⁶, değişiklikler geçirmesine rağmen günümüze kadar süregelmiştir. Eski Türker’in defin törenleri hakkında ilk verilere Çin kaynaklarında rastlanır. En erken Türk mezarı olarak bilinen örnekler, Hunlar dönemine rastlar¹⁷. M.Ö. II. yüzyıla ait bilgilere göre Hunlar, ölüleri tabuta koyar, ağaca asarlardı. Tabutları altın ve gümüş süslemeli kumaş ve kürklerle örterlerdi¹⁸. Eğer ölen kişi asilse kurganlara tahnit ediliyordu¹⁹, değilse hemen gömülüyordu.

Bugün Hunların yaşadığı sınırsız bozkırlar ve dağlarda geçmişin sayısız kalıntıları bulunmakta ve bunlar İç Asya’da Türk Sanat Tarihi ve Türk Folkloru’nun geçmişi bakımından büyük önem taşımaktadır. Doğu’dan Batı’ya kadar uzanan Hun toprakları üzerinde rastlanan kurganlar (Höyükler) adeta geniş bozkırlarda kaybolmuş gibi dururlar.

Rus Arkeolog Rudenko tarafından Altay’lardaki Pazırık’ta başlatılan kazılarda M.Ö. VI. ve III. yüzyıla ait Hun kurganlarından eşyalar ve buzlar içinde insan ve hayvan ölüleri bulunmuştur²⁰. Kurganlar; toprak yığma bir tepe ve mezar odası şeklinde inşa edilmiştir. Bazıları bu hücre içinde ahşap sandukaya sahipti²¹. Çin kaynaklarının bildirdiklerine göre Hunlar’da yazın ölenler sonbaharda, kışın ölenler ise ilkbaharda toprağa verilir. Bunun sebebi ise kurgan inşasının uzun zaman almasıydı²². Eski Türkler’de ölülerin silahları, kıymetli eşyaları, altın ve gümüşle bezenmiş atları, kadın süs eşyası ve mücevherleriyle gömülmüş olması, onların ikinci bir hayatın varlığına inandıklarının işaretidir²³.

¹⁴ Lamaizm Batı’da Tibet Budizmi için kullanılır. Lideri Dalay Lama’dır. Dinsel konularda ise Pançen Lama üstün olan ruhanidir. Dalay Lama yaşayan bir tanrı olarak görülür. Lamaizm her şeyden önce bir manastır dinindeki Buda’nın ilkel öğretilerine göre düzenlenmiştir. Daha geniş bilgi için bkz: Şinasi Gündüz, “Lamaizm”, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara 1998, s.233; Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinle Sözlüğü*, Konya 2005, s.441.

¹⁵ Orhan Cezmi Tuncer, *Anadolu Kümbetleri 1 Selçuklu Dönemi*, Ankara 1986, s.254.

¹⁶ Bahattin Ögel, *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara 1962, s.16.

¹⁷ Demet Karaçağ, *Bursa’daki 14-15. yüzyıl Mezar Taşları*, Ankara 1994, s.3.

¹⁸ Abdülkadir İnan, *a.g.e.*, s. 17, Orhan Cezmi Tuncer *a.g.e.*, s.254.

¹⁹ Tahnit: Ölü’nün vücudunun çürümemesi için yapılan bir çeşit mumyalama işlemidir. Geniş bilgi için bkz. Nejat Diyarbekirli, *Hun Sanatı*, İstanbul 1972, s.64-65.

²⁰ Abdülkadir İnan, *a.g.e.*, s.176; Marcel Brion, *Hunların Hayatı* (Çeviren M. Reşat Uzmen) İstanbul 1981, s.276.

²¹ Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı* İstanbul 1989, s.1

²² Abdülkadir İnan, *a.g.e.*, s.178

²³ İbrahim Kafesoğlu, *Eski Türk Dini*, Ankara 1980, s.47.

Onlar tek Tanrılı bir gök dinine sahipti. Aralarında güneş, ay, su ve Atalar kültü yaşıyordu. Ayrıca Altaylar'daki Pazırık Kurganlarında ölülerin başlarının doğuya doğru yerleştirildiğini, yüzlerinin ise daima batıya bakar şekilde olduğunu görüyoruz. Hunlar'ın inançlarına göre ölümden sonraki hayat batıda tekrar yaşanacaktır. Hun ölülerin gömülme biçimi ve zamanı Göktürkler'de de VIII. yüzyıla kadar devam etmiştir²⁴.

Göktürkler'in (M. S. VI-VIII. yy.) defin merasimleri, Hunlar'dan farklı değildir. Ölülerini yakarlardı. Ancak Arkeolog S.V. Keselev'in Altay-Sayan Dağlarında ve çevresinde, özellikle Tuhayu ilçeleri yöresinde yürüttüğü kazılarda bulduğu iskeletlerde yakma izleri yoktu²⁵. Yükseklikleri 22 metreyi bulan sivri kayaların yere dikilmesiyle oluşan menhirleri²⁶, bir iki metre yüksekliğindeki dörtgen veya daire biçimindeki menhirleri; bir iki metre yüksekliğindeki dörtgen veya daire biçiminde dizilmiş iri kayaların üzerine yassı taşların yerleştirilmesiyle meydana gelen dolmenleri²⁷ bir tarafa bırakacak olursak Orta Asya'da Minusinsk bölgesinde bulunan taş ve kayadan dikilmiş, üzerleri yontulmuş anıtların mezar taşı olma ihtimali vardır ancak bunun doğruluğuna dair elimizde kanıt yoktur. Biçim ve görünüş açısından Göktürk ve Uygur anıtlarıyla olan benzerlikleri, mezar taşı olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu taşların, Türk mezar taşlarının atası olduğu ileri sürülebilir²⁸. Yine biçim ve görünüş bakımından Göktürk ve Ahlat mezarlıkları esprisinde yapılmış olan Altaylardaki prizmatik taşların da eski Türk mezar taşları olduğu belirtilmektedir²⁹.

Türk mezar taşlarının kaynağıyla ilgili ikinci veri ise Yenisei ve Orhun Vadisi'nde bulunan Göktürlere ait mezar taşlarıdır. Yenisei bölgesindeki mezar taşları M. S. VII. yy'a, Orhun Vadisi'nde bulunanlar ise M. S. 730 ve 734 yıllarına aittir. Kültigin, Bilge Kağan ve Vezir Tonyukuk adına yaptırılan mezar taşlarının bulunduğu bölgede hakan ve hanların mezarları üzerinde savaşlarda yenilgiye

²⁴ Nejat Diyarbekirli, *a.g.e.*, s.64; Marcel Brion, *a.g.e.*, s.272.

²⁵ Abdülkadir İnan, *a.g.e.*, s.180.

²⁶ Menhir: Herhangi bir kişinin ya da olayın anısına dikilen yontulmamış taş. Bkz. Adnan Turani, *Sanat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2003, s. 91.

²⁷ Dolmen: Yere karşılıklı olarak dikilmiş iki enli taş üzerine masa tablası gibi yerleştirilen üçüncü taştan meydana gelir. Bkz. Adnan Turani, *a.g.e.*, s. 35.

²⁸ Abdülkadir İnan, *a.g.e.*, s.187; Metin Haseki *a.g.e.*, s.6.

²⁹ Beyhan Karamağaralı, *Ahlat Mezar Taşları*, Ankara 1992, s.52.

uğratan düşmanların heykelleri olan balballara da rastlanmıştır³⁰. Erkek heykellerinin yanında kadın heykellerinin de bulunması; bunların ölünün kendi heykeli olabileceği fikrine varmamızı sağlıyor. Önce öldürülen düşman sayısı kadar dikilen *heykellerin* amacı daha sonra değişmiş olabilir³¹.

T. Baykara, Prol Kızlasov'un balbalların düşmanları temsil eden taş veya başka maddeler olduğunu, üzerine figür işlenmediğini, bunların mezar sahibine ait kabul ettiğini söyler. Kendisi de bu fikre katılmaktadır³².

Lumir Sisl başkanlığında Çekoslovak Arkeoloji Enstitüsü'nün Orhun Vadisinde yürüttüğü kazılarda Kültiğin ve karısını yan yana oturmuş şekilde canlandıran mezar anıtı bulunmuştur. Bu bölgede büyük ve hayvan resimleriyle süslü olan mezar taşları bulunmuştur ki bunlar han hakan ya da zenginlere aittir. Bu hayvan resimleri, ölünün bağlı olduğu kavmin damgasıdır³³. Mezar taşlarına bağlı bulunan boyun damgasını kazımak anlayışı İslamiyet'ten sonra Anadolu sahasındaki mezar taşlarında da mevcuttur. Taş yazıtların yanı sıra Türkler ahşap yazıtlar da kullanmışlardır. Uygurlara ait kazılar yapılırken ahşap mezar yazıtlarına da rastlanmıştır. Bugün dahi ahşap kullanılmakta, ölü gömüldükten sonra başının ve ayaklarının bulunduğu yerler ahşap kazıklar ile işaretlendirilmektedir. Yalnız ahşabın ömrü fazla olmadığından bunlar daha sonra taş yazıtlarla değiştirilmiştir.

Budizmi benimseyen Uygurlar'da Hoço ve çevresindeki kalıntılardan anlaşıldığına göre kubbe ile örtülü mezar anıtları olan stupalar³⁴ yapılıyordu. Bunlar kümbet mimarisinin ilk örnekleridir³⁵. Elllerinde kadeh tutan heykelcikler Uygurlar'da Bengütaş olarak anılırdı. Orta Asya'da Karabalsagun bölgesinde bulunan bu mezar taşlarının boyu beş-altı metreyi bulurdu³⁶. Taşların üzerine ölenin

³⁰ Hikmet Tanyu, *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Ankara 1968, s.88.

³¹ W. Barthold, *Türklerde ve Moğollarda Defin Merasimi Meselesine Dair*, (Rusça'dan Çeviren A. İnan) Belleten, C. XI, Ankara 1974, s.516.

³² Tuncer Baykara, "Asya Türk Kültürünün Bir unsuru Olan Mezar Taşı", *X. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara 1993, s.127.

³³ Metin Haseki, a.g.e., s.7.

³⁴ Stupa: Hindistan ve Güney Doğu Asya ülkelerinde bir tapınak çeşidi. Bkz. Adnan Turani, a.g.e., s. 129.

³⁵ Uygur Şehri Hoço(Karahoça) ve Stupalar için bkz. Mustafa Cezar, *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık* İstanbul 1977, s. 67-75; Gül Tunçel, *Batı Anadolu Bölgesinde Cami Tasvirli Mezar Taşları*, Ankara 1989, s.6.

³⁶ Metin Haseki, a.g.e., s.7.

hayatının tarihçesi ve medhiyesi yazılıyordu. Yalnız bu gibi taşlar han veya hakan ve onlar derecesinde büyüklerin adına dikiliyordu. Halkın mezarları genellikle basit ve yazısız idi. Uygurlar mezara cesedi koyarken elbisesini giydirmiş, silahlarını kuşatırdı³⁷.

Kumanlar ölümlerinin üzerine büyük bir tepelik yaparlardı ve onun üzerine de bir insan heykeli kurdular. Heykelin yüzü daima batıya çevrilirdi. Heykel elini göğsünün üzerine götürerek bir kadeh tutardı³⁸.

Son göçebe kavim olan Kıpçaklar mezarlarına ölünün şerefine yüzü doğuya bakan heykeller yani taşnineler dikiyorlardı. Alelade definlerde bile mezar üzerine yapılan kurgan ve heykellere rastlıyoruz.

Karluk mezarlarında ölümler kerpiçten yapılmış bir bölme içine konmuş ve iskeletlerin başları da kuzey yönüne yerleştirilmişlerdir. Kerpiçle mezar yapma adeti Karluklara mahsus bir anane idi³⁹.

Heredot, Karadeniz'in kuzeyinde oturan İskitlerin bu adetleri hakkında şöyle demektedir:

Bir İskit Başbuğunun ölümünden sonra, hemen bulunduğu yerde bir dört köşe çukur kazılır, bu arada ölünün karnı kesilir, iç uzuvlar boşaltıldıktan sonra boşluk; karışık dövülen birçok bitki çeşitleri ve bazı kokulu ağaç tohumları ile doldurulup dikilir. Daha sonra cesedin her yanı ince bir mum tabakası ile kaplanır. Halktan bir İskitli öldüğü zaman ceset bir araba içine konularak bütün ahabpların evleri dolaştırılır; gelen alay için büyük şenlik ve eğlenceler düzenlenir ve bu arada büyük ziyafetler verilir. Cesetlerde bazen adaleler de çıkartılmış olup boşluklar yine otla doldurulmuş daha sonra bu kesikler at kılı ile dikilmiştir. Bazen bu kesikleri dikmek için sıırım da kullanmıştır⁴⁰.

Bilinen ve görünen bir gerçek vardır ki dünya hayatında her doğan göçmeye ve her canlı ölüm şerbetini içmeye mahkûmdur. Türkler İslamiyet'e girdikten sonra bu ayetler çerçevesinde bir ölüm anlayışına sahip olmuşlar ve mezar gelenekleri de

³⁷ Abdülkadir İnan, *a.g.e.*, s.180.

³⁸ Bahattin Ögel, *a.g.e.*, s.296.

³⁹ Bahattin Ögel, *a.g.e.*, s.296-331.

⁴⁰ Heredotos, *Heredot Tarihi*, 4. kitap Melpomene (Çev. M. Ökmen), İstanbul 1983, s.221-222.

bu çerçevede şekillenmiştir. Bu sebeple Karahanlılar döneminde mezar taşı geleneği önemini yitirmiş ama tamamen silinmemiştir⁴¹. Allah'ın huzurunda-camide- sosyal ve ekonomik durumları farklı olan Müslümanların aynı safı faylaşması mezarlarının görünümlerinin de aynı olması şeklindeki İslamî inanca yakındır⁴².

Kerpiç ve tuğla kullanılarak yapılan Karahanlı türbeleri kare planlı, kübik gövdeli yapılardır. Bu anıtlarda ölü yapının bodrum katında mumyalık kısmına gömülmekte toprak üstünde kalan üst katta sembolik bir lahit bulunmaktadır⁴³.

Karahanlı, Gazneli, B. Selçuklu, A. Selçuklu, Beylikler, ve Osmanlılar'da bir çok mezar anıtı (türbe) yapılmıştır. Yalnız Karahanlılar'a ait mezar konusunda etraflıca bilgiye sahip değiliz. XI. Yüzyıldan sonra Türkler'in Anadolu'ya getirdikleri kültür, bölgesel özellikleri de potasında eriterek mezar taşı geleneği, kendine özgü bir kimlik kazanmıştır⁴⁴. Balbal geleneği Müslüman olduktan sonra heykel olma özelliğini yitirerek mezar taşı biçimine dönüşmüştür⁴⁵.

Türkler Müslüman olduktan sonra Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sözlerine göre hareket etmişler ve bir müddet mezarlara önem vermemişlerdir. O'nun sözüne göre en güzel mezar kaybolmuş mezardır⁴⁶. Bu söz tabî ki o zaman hâkim olan mabetlerdeki ilahlara tapma ve sayısız ilah tanıma ideolojisini yok etmek içindi. Türkler genellikle İslam dinine mensup bir millet olmakla beraber, içten gelen bu istek ve sevgiyi yok edememişler ve ölümlerine karşı gösterdikleri hürmetin, sevginin bir göstergesi olarak mezarlarını, sanat âleminin güzel örnekleriyle süslemişlerdir. Her kavim Müslüman olduktan sonra adetlerini kısmen korumuş, bu suretle mezar taşı dikme âdeti günümüze kadar süregelmiştir. Yalnız İslam mezarlarında cihetlenmeye önem verilmiş, ölü doğu-batı istikametinde konularak yüzü kibleye çevrilmiştir⁴⁷.

⁴¹ Metin Haseki, *a.g.e.*, s.7.

⁴² Şamil İslam Ansiklopedisi "Kabir Meselesi", C. III, İstanbul 1992, s.236.

⁴³ Hakkı Önkol, *Anadolu Selçuklu Türbeleri*, Konya 1996, s.15.

⁴⁴ Metin Haseki, *a.g.e.*, s.7.

⁴⁵ Seyfi Başkan, "*Başlangıçtan 14. Yüzyıla Kadar Türkler'de Mezar Kültü ve Mezar Geleneği*", (S.Ü. Sos. Bil. Enst. B.D.T) Konya 1994, s.28.

⁴⁶ Elbani *Ahkamü'l-Cenaiz ve Bid'auha* isimli eserinde bu hadisin mevzu olduğunu söylemektedir. Bkz: Elbani, *Ahkamü'l-Cenaiz ve Bid'auha*, Beyrut 1969.

⁴⁷ Mehmet Önder, "Konya Mezar Taşlarındaki Şekil ve Motif Karakterleri", *Anıt*, S. 22-23, Konya 1958, s.8.

II. BÖLÜM

KASTAMONU TARİHİ, FERHAT PAŞA VE ATABEY GAZİ CAMİLERİ

A. Kastamonu Tarihi

Kastamonu eski çağlardan beri Türklerle meskun bir yerleşim yeridir. Bu havalinin ilk sakinleri Gas (Gasgas, Gaska, Kaşka) Türkleridir. Cengâver ruhlu, iyi ata binen, deriden giysiler giyen Gaslar, Hititlerin Anadolu'ya hükmettikleri dönemde Kızılırmak'ın Sağ tarafında Ilgaz dağlarıyla Karadeniz arasındaki geniş sahayı işgal etmek isteyen Mısırlılar, Kaldeliler, Suriyeliler ve Hititlilerle mücadele ederek bu bölgedeki varlıkları kabul ettirmişler, bunlarla siyasi ve ticari münasebetler kurmuşlardır. Asur devletinin kurulması üzerine Sümer ülkesindeki yurtlarından ayrılarak Kafkasya ve Kastamonu tarafına yerleşmişlerdir⁴⁸.

Gasların M.Ö. 1400 senelerinde yerleşmiş oldukları saha, kuzeyde Karadeniz sahilleri, doğuda yukarı Kızılırmak havzası, güneyde Koçhisar Tuz Gölü havalisi, batıda Bolu ve Adapazarı Havalisini kapsamaktadır. Hitit Kralı II. Mürşili Döneminde Bölge Hitit hakimiyetine girmiştir.

Kastamonu isminin kökeni ile ilgili birçok iddia ileri sürülmektedir. En fazla kabul gören görüşe göre Kastamonu ismi Gas ve Tumania kelimelerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Gas yukarıda bahsettiğimiz Türk Kabilesine Tumania ise ilk çağlardaki önemli bir şehre işaret eder. Bu anlamda Kastamonu kelimesi Gasların Tumaniası anlamına gelen birleşik bir kelime olup zamanla değişime uğrayarak Kastamonu şekline gelmiştir⁴⁹.

Araştırmacılar bu iddianın delili olarak Ilgas kelimesini gösterirler. Ilgas kelimesi Gasların ili anlamına gelmekte olup zamanla tahrif edilerek Ilgaz anlamına dönüşmüştür. Bütün batılı eserlerde Ilgaz kelimesinin karşılığı olarak Latince Olgasys kullanılmaktadır. Bilinmektedirki – il, -ıl, -ol ekleri Türkçe memleket manasına gelen il, ıl el kelimelerinden alınmıştır. Buradan yola çıkarak Olgasys kelimesi gasların ili anlamına gelmektedir⁵⁰.

⁴⁸ Türkiye Ansiklopedisi 1923-1973, "Kastamonu" C. III., İstanbul 1974, s.892; Mehmet Behçet, *Kastamonu Asar-ı Kadimesi*, İstanbul 1341, s.17; Fazıl Çifçi, *Kastamonu Camileri- Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserler*, Ankara 2000, s.91-93; Ahmet Gökoğlu, *Paphlagonia*, Kastamonu, 1952, s.193-195.

⁴⁹ Türkiye Ansiklopedisi 1923-1973, *a.g.md.*, s.892.

⁵⁰ T. Mümtaz Yaman, *Kastamonu Tarihi*, İstanbul 1935, s.176.

Bazı tasavvufî kaynaklar ise Kastamonu'nun Nuh tufanından sonra kurulan 22 bin şehirden birisi olduğunu, bu şehrin Nuh (a.s.)'ın torunlarından Kays Bin Hakem tarafından kurulduğunu ileri sürmektedirler.

Başka bir iddiaya göre Kastamonu kelimesi, Kastamonu kalesini tamir eden Bizans İmparatoru Komnenos'a izafe edilen “Kastr Komnen” kelimesinden gelmektedir. Kastr Komnen Komnenlerin kalesi anlamına gelmekte olup zaman içerisinde tahrife uğrayarak Kastamonu şekline gelmiştir⁵¹.

Bütün bu iddialar içerisinde en çok kabul edilen görüş Kastamonu kelimesinin Gas ve Tumania kelimesinin birleşiminden meydana geldiğini ileri süren görüştür.

Tarihi seyri içinde, Kastamonu, bir ara Etiler'in hakimiyeti altına girmiş, sonraları Fars istilasına uğramıştır. Bir müddet Pontnos eyaleti olan Kastamonu, M.Ö. 63 yılında tamamen Romalılar'ın eline geçmiştir. Romalılar'ın hakimiyetinde 400 yıla yakın bir süre geçiren Kastamonu, sonradan Peçenek ve Kumanlar tarafından işgal edilmiş, 715 de ise Arap istilasına uğramıştır⁵².

Anadolu'nun büyük bir kısmında olduğu gibi Kastamonu da Malazgirt Meydan Muharebesi'nden sonra Türklerin hakimiyetine girmeye başlamıştır. Türklerin fetihleri 1074 yılında Danişmentliler ile başlamış, 1084'te Sinop'u ele geçiren Karategin Bey aynı zamanda Çankırı ve Kastamonu'yu içine alan bir beyliğe sahip olmuştur. Fakat Bizans İmparatorluğu'nun başına geçen Komnenler bir müddet sonra bölgeyi geri almışlardır. Kastamonu XII. yüzyılda Bizanslılar, Danişmentliler ve Selçuklular arasında el değiştirmiştir. Anadolu Selçuklu Hükümdarı Alâe'd-din Keykubâd'ın Emirlerinden Hüsamettin Çoban kumandasında, 1213 tarihinde Kastamonu'yu yeniden ele geçirmiş ve XIV. yüzyıl başlarına kadar devam eden bir beylik kurmuşlardır. Daha sonra Çobanoğulları yönetimi altına giren şehir XIV. yüzyıl başlarında Candaroğulları'nın eline geçmiştir⁵³.

1319'da Candaroğulları hakimiyetine giren Kastamonu'nun, ilim, sanat ve

⁵¹ İ. Hakkı Uzunçarşılı, Açıksoz Gazetesi 4 Mayıs 1338.

⁵² Fazıl Çifçi, *a.g.e.*, Ankara 2000, s.92.

⁵³ Mehmet Behçet, *Kastamonu Asar-ı Kadimesi*, İstanbul 1341, s.6.

kültür açısından en parlak dönemi İsmail Bey Dönemidir⁵⁴.

1392 yılında Yıldırım Bayezit ile Candaroğulları Beyi II. Süleyman Şah arasında meydana gelen savaş neticesinde Kastamonu ve Çankırı havalisi Osmanlı haritasına dâhil edilmiş Sinop Emîri İsfendiyar Bey ile Kıvrımbel denilen mevkide sınır kesilmiştir⁵⁵.

1402 tarihinde yapılan Ankara savaşı neticesinde Kastamonu Timurlular'ın eline geçmiş ve 1413'te tekrar Osmanlı Saltanatına tabi olmuştur. 1413-1460 yılları arasında taht kavgaları neticesince el değiştiren Kastamonu, 1460 tarihinde Fatih Sultan Mehmed'in burayı yeniden Osmanlı sınırları içerisine katmasıyla, Cumhuriyet Dönemine kadar Osmanlı hakimiyeti altında kalmıştır⁵⁶.

Milli Mücadele yıllarında istilaya uğramamış olan Kastamonu, İstanbul'dan Anadolu'ya geçişte önemli noktalardan biri olmuştur. İnebolu- Kastamonu -Çankırı- Ankara yolu, gerek mühimmat gerekse asker sevkıyatının yapıldığı güvenli bir güzergâhtır⁵⁷.

İlk çağlardan itibaren önemli bir yerleşim yeri olan Kastamonu, bünyesinde barındırdığı tarihi eserlerin çokluğu sebebiyle, arkeologlar ve sanat tarihi araştırmacıları için cazibe merkezidir.

B. Ferhat Paşa Câmii

Kastamonu'nun Cebrail mahallesinde bulunan cami, cümle kapısı üstündeki bir kitabeye göre Vezir Ferhad Paşa tarafından Seyfi Dede adında bir velînin isteği üzerine yaptırılmıştır. Kitabenin, "Arifin biri iki târîh-i zîbâ yazdı / Birisi hoşça bina ve biri de şuhça bina" şeklindeki son beytinin ikinci mısraı ebced hesabına göre 967 (1559-60) yılını vermektedir. Bundan anlaşıldığına göre cami, Kanunî Sultan Süleyman döneminde Şehzâde Mehmed'in kızı Hümâ Sultan'ın eşi, Çatalca'da aynı adı taşıyan caminin de banisi olan Damad Ferhad Paşa tarafından yaptırılmıştır⁵⁸.

⁵⁴ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1984, s.121.

⁵⁵ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hânedânlar*, C. II, Ankara 1989, s.82.

⁵⁶ Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, Ankara 1991, s.92.

⁵⁷ Fazıl Çifçi, "Nefes Alan Tarih", *Bizim Sesimiz Dergisi*, S. 22, Şubat 2006, s.12.

⁵⁸ FazılÇiftçi a.g.e., s.121.

Mimar Sinan'ın eserlerinin adını veren *Tuhfetü'l-mî'mârîn'de*, Ferhad Paşa'nın Çatalca'daki camiinin hemen arkasından "Câmi-i şerîf-i mezbûr der Kastamoni" kaydı bulunduğuna göre her iki hayrat da aynı Ferhad Paşa için Mimar Sinan veya onun adına kalfalarından biri tarafından inşa edilmiştir. Fakat bu kayıt diğer tezkiirelerde bulunmaz. Ancak *Tezkiretü'l-ebniye* camiler bölümünde kırk dokuz sıra numaralı Ferhad Paşa Camii'nin yanlışlıkla Bolu'da gösterildiği anlaşılmaktadır. Ahmet Gökoğlu'nun bildirdiğine göre bir belge caminin 1231'de (1816) yeniden tamir edildiğini haber vermektedir⁵⁹. Yine bazı vakıf kayıtlarından, şehir merkezindeki bir hamamla çevredeki bazı arazilerin caminin evkafından olduğu öğrenilmektedir.

C. Atabey Gazi Camii

Camii Kastamonu merkezde Kalenin tam altında Atabey Mahallesinde Kefeli sokakta bulunmaktadır. Atabey Camii 672 / 1273-74 yılında yapılmıştır.

⁵⁹ Sai Mustafa Çelebi, *Tezkiretü'l-Bünyan ve Tezkiretü'l-Ebniye*, (Tıpkıbasım-çeviriyazı-eleştirel basım Hayati Develi) İstanbul 2002, s.65

Kitabesindeki tamir ifadesinden, inşa tarihinin daha öncesine ait olacağı düşünülse de, pek çok benzerinde olduğu gibi bu ifadeden onarım değil, imar ve inşa anlaşılmalıdır⁶⁰. Bu da Emir Hüsameddin Çoban'dan daha sonraki bir beyin zamanında, torunu Muzaffereddin Yavlak Arslan oğlu Alp Yürük döneminde yapıldığı sonucunu doğurmaktadır⁶¹. Mehmed Behçet' in değerlendirmesine bakılırsa, Kastamonu Fatihî Çobanlar Ailesi'nden Emir Hüsameddin Bey olup, caminin banisinin onun olması ihtimal dâhilinde olsa da, bunu ispatlayacak bir delil ve emare yoktur. Hatta aynı yazar bu beyin mezarının Taşköprü İlçesi'nde olduğunu da haklı bir şekilde savunur. Bu caminin kiliseden camiye çevrilmiş olması ihtimali çok zayıf, hatta imkânsızdır. Mimari olarak değişim izleri yoktur. Caminin harem kısmı Arap mimarisi tarzında yapılmıştır⁶².

Türkçe'mizde Bey Baba anlamına da gelen Ata Bey sıfatı sadece sultan için olmayıp değişik maksatlar için de söylenebilir. Nitekim ailenin en büyük oğluna paşa diye hitap edilir. Hatta sonraki dönemlerde ismi ile birlikte kullanıldığından, o sıfatın

⁶⁰ Yaşar Yücel, *Çobanoğulları / Candaroğulları Beylikleri*, Ankara 1987, s.198.

⁶¹ Ahmet Gökoğlu, *a.g.e.*, s.193-195.

⁶² Fazıl Çifci, *a.g.e.*, s.91-93.

sahibinin gerçek paşa olduğuna bile inanılır hale gelir⁶³. Ata Bey Camii'nin gerçekte hangi beye ait olduğu ve bu caminin ittisalindeki türbede bulunan Ata Bey' e ait mezar da yatanın kim olduğu halen meçhulümüzdür. Ma'bed, yapılışındaki asliyetini değiştirecek çeşitli onarımlar görmüştür. Bunların bilinen en eskisi 967 / 1568-69 yılında olmuştur ve bu iş için İstanbul'dan Mehmed Çavuş Kastamonu'ya görevlendirilmiştir. 1117 / 1705-6 yılında harap olan binanın mütevellisi Müderris Hasan ilgilenmediği için cezalandırılarak Samsun'a sürgüne gönderilmiş; mütevellî tayin edilen Abdurrahman Efendi gerekli onarım işiyle görevlendirilmiştir. Binanın girişinde 1215/1800-01 ve 1288/1871-72 tarihli tamir kitabeleri vardır. 970 / 1562 tarihli bir belgeden öğrendiğimize göre, o tarihte harap olan cami Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle ta'mir ettirilmiştir. 1341 / 1922-23 yılında Bayramîlik'in icra-yı faaliyet ettikleri bu cami, şehrin en bakımlı ma'bedi olarak tanınmıştır.

Gerek Şemsizâde sülalesinden eskilere dayanan bir kısım zevat, gerekse İsa Dede ile başlatıldığı şimdilik varsayılan Kastamonu' da Bayramilik Tarikatı faaliyetlerinin mekanı olması bakımından ve günümüze intikal eden ilave yapılarla bu cami bir dergah camii olma özelliğini taşımaktadır⁶⁴.

⁶³ Kemal Kutgün Eyüpgiller, *Bir Kent Tarihi Kastamonu*, İstanbul, 1999, s.58-59.

⁶⁴ Abdülkerim. Abdülkadiroğlu. *Kültürümüzden Esintiler*, Ankara, 1997, s.285-308.

III. BÖLÜM

KATALOG

Resim 1

Resim 2

Katalog No	:1
Resim No	: 1-2
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1310 M. 1892
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Başlıksız
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şeyh zâde İbrahim bin Mustafa
Kitabesi	:

Âh mine'l-mevt	آه من الموت
Ah kim gitti cihan böyle bir nuru sitem fidam	آه کیم کتدی جهان بویله بر نور ستم فدان
Takatin tak eyledi envai illet el aman	طاقتك طاق ایلدی انواع علة الامان
Kırk altı yaşında geldi kıydı ecel	قرق آلتی یاشنده کلدی قیدی اجل
Du ... manendi hazan	دوکلدی برک عمرینی ماننده خزان
İki üç sene hasta yatak üzre oldum nihan	ایکی اوج سنه خسته یتاق اوزره اولدم
Şeyh zâde İbrahim bin Mustafa	نهان شیخ زاده ابراهیم بن مصطفی
Ruhiçün Fâtiha	روحیجون فاتحه
Sene 1310	سنه ۱۳۱۰
Yevmi Rabi ul âhir salı	فی ربیع الآخر یوم صالی

Form ve Süsleme: Mermer malzemeden yapılmış olan silindirik gövdeli baştaşı, üzerinde herhangi bir işleme bulunmayan taş sanduka üzerindedir. Gövde aşağıdan yukarıya doğru genişlemektedir. Taşın tepesinde ise hafif bir tümsek söz konusudur. Başının batıya bakan cephesinde dokuz satırlık kitabe bulunmaktadır. Satırlar düz, alt alta birbirine paralel ve zeminden çıkıntı yapan profillerle ayrılmıştır. Yazı alçak kabartma halindedir. Yine taşın alt tarafı akantus yapraklarıyla çevrilmiştir. (Çizim-1)

Baştaşı gibi mermer malzemeli silindirik gövdeli ayaktaşı yine aynı form da yapılmıştır. Gövde bu taşta da yukarıya doğru genişler ve tepesinde hafif bir tümsek mevcuttur. Gövdede alt kısmı çeviren akantus yapraklarından başka süsleme bulunmamaktadır. Her iki taş da bugün oldukça iyi durumdadır.

Mezar sandukası kapaklı yükseltilmiş mezar tipindedir.(çizim 14) Etrafında herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Resim 3

Resim 4

Katalog No	:2
Resim No	:3-4
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1196 M. 1781
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Kıvrımlı üçgen alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şerife Hanım
Kitabesi	:

El Fâtîha
 Ziyaretten murat duadır.
 Bugün bana ise yarın sanadır.
 Şeyh Mustafa Efendinin zevcesi
 Merhûme Şerife Hatun
 Ruhiçun 1196

الفاتحه
 زیارتدن مراد دعادر
 بوکون بکا ایسه یارین سکا در
 شیخ مصطفی افندینک زوجه سی
 مرحومه شریفه عائشه خاتون
 روحنه سنه ۱۱۹۶

Form ve Süsleme: Mermer malzemedan yapılmış olan ayaktaşı alttan yukarıya doğru genişleyerek yükseldikten sonra ortadaki daha yüksek olmak üzere üç dilimlidir. Üç dilimli alınlık da birbirine geçmiş kıvrımlı dallar ve rumîler yer alır. Altı satırdan oluşan kitabesinin her satırının arasından profiller geçirilmiş ve her satır ayrı profil içerisine yerleştirilmiştir.

Mermer malzemedan yapılmış olan ayaktaşında ne bir süsleme ne de bir yazı vardır. Sade bir şekilde sağlam olarak ayak ucunda durmaktadır.

Sanduka çizim 15' deki gibidir. Üstü tam açık mezar tipindedir.

Resim 5

Resim 6

Katalog No	:3
Resim No	:5-6
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1280 M. 1863
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Üçgen alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Esma Hatun
Kitabesi	:

Ya ol mübarek ismi Pakin ...
 ... Rasulun fahri âlem....
 İle kabri min ravza-i cennet ...
 Gece gündüz eylesin ...
 Şemseddin Efendinin kerîmesi
 Merhûme Esma Hatun ruhiçün fâtîha
 Sene 1280

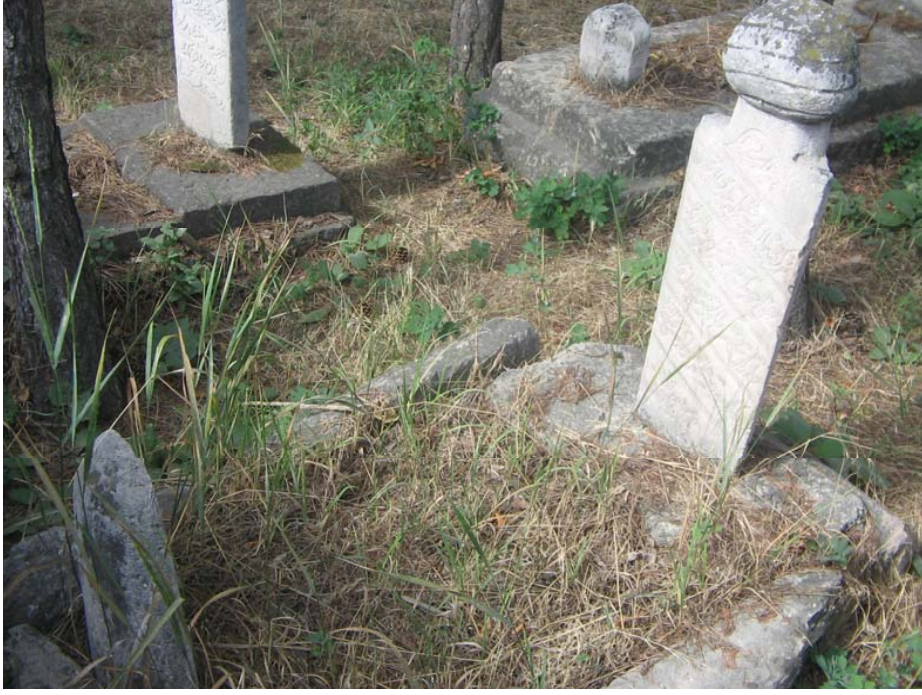
يا الهى اولمبارك اسم باكين
 ... رسولك فخر عالم...
 ايله قبر من روضى جنة ...
 كيجه كوندوز ايله سون ...
 شمس الدين افنديك كريمه سى
 مرحومه اسما خاتون روحنه فاتحه
 سنه ١٢٨٠

Form ve Süsleme: Şahide alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir. Kitabenin ilk satırının başladığı yerden yukarıya doğru kıvrımlı üçgen şeklinde sonlanır. En üstü ok ucu biçimindedir. Sade ve süslemesizdir.

Altı satırdan oluşan kitabesinde satır araları profillerle ayrılmıştır ancak yazılar silinmeye yüz tuttuğu için pek okunaklı değildir.

Ayaktaşı baştaşıdan farklı olarak sivri kemer şeklinde sona ermektedir. Bu da sade ve süslemesizdir.

Üstü tam açık mezar tipindedir. Sanduka çizim 15' deki gibidir.

Resim 7

Resim 8

Katalog No	:4
Resim No	:7-8
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
 Terki dünya eyleyüp hakkıyla kıldı irtihal
 Ahmet Bey..... Âli Cenab
 Hazenini şol Makbul
 Ruhü uçdukda ... oldu min tahti's-serab
 rahmetüllâhi aleyh

هو الباقي
 ترك دنيا ايليوب حقيه قلدى ارتحال
 يعنى احمد بك . بشيرزاده على جناب
 مقبول
 روحى اوجدقه. اولدى من تحت الثراب
 رحمة الله عليه

Form ve Süsleme: Mermer malzeme ile yapılmış olan plaka gövdeli ayaktaşı aşağıdan yukarıya doğru genişleyen bir formda yapılmıştır. Tepenin üst kısmı sivri kemer şeklinde sona ermektedir. Ayaktaşının süslemesi silinmiş durumdadır ve hiçbir çizgisi belli değildir.

Baştaşı aynı malzeme ve formda yapılmıştır. Gövdenin üzerinde boyun kısmına yerleştirilmiş sarık bulunmaktadır. Üzerinde yer alan başarılı kıvrımlar sayesinde sarık oldukça gerçekçi bir görünüm arz etmektedir. Gövdede altı satırdan oluşan sülüs yazıyla yazılmış kitabe bulunmaktadır. Kitabenin satırları birbirine paralel ve sağdan sola yukarı doğru eğimli bir şekilde birbirine paralel yazılmıştır. Satırlar zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır.

Sanduka çizim 15' deki gibidir. Üstü tam açık mezar tipindedir.

Resim 9

Katalog No	:5
Resim No	:9
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Okunmuyor
Başlık	: Başlık Çok Eskimiş
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Okunamamaktadır

Form ve Süsleme: Taştan, plaka gövdeli yapıldığı anlaşılan şahidenin sarık kısma çok harap olduğundan dolayı sarığın içeriği hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Mezar taşının harap olan dört satırlık kitabesi de okunamamaktadır.

Ayaktaşı mevcut değildir.

Resim 10

Resim 11

Katalog No	:6
Resim No	:10-11
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1302 M. 1884
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Oval Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hafız Cemile Hanım
Kitabesi	:

Sene 1302
Kastamonu.....
Kerîmesi Şeyh Zâde.....
Bey Halîlesi Hafız Cemîle
Hanım ruhuna ve cemî ervah
Cümlesine fâtiha

سنه ١٣٠٢ هـ
..... قسطنونی.....
کریمه سی شیخ زاده
بک جلیله سی حافظ جمیله
خانیم روحونه و جمیع ارواح
جمله سینه فاتحه

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olup aşağıdan yukarıya doğru genişleyen, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin tepesi yuvarlak kemer şeklinde sona ermektedir. Alınlık kısmını tam anlaşılmamakla birlikte akantus yaprakları olduğunu düşündüğümüz motifler süslemektedir. Kitabesi on satırdan ibarettir ve sülüs yazıyla diagonal olarak yazılmıştır. Burada da satırlar zeminden çıkıntı yapan yatay profillerle ayrılmıştır.

Baştaşından daha kötü durumda olan ayaktaşından hiçbir şekilde bahsetmemize olanak yoktur.

Şekil olarak mezar pehle mezar tipindedir. Çizim 17'deki gibi.

Resim 12

Resim 13

Katalog No	:7
Resim No	:12-13
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1325 M. 1910
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Ok Uçlu Oval Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Fidan Hatun
Kitabesi	:

Recep 1325
Fenâdan bekâya eyledi rihlet
Hak ide mi kabrini ravza-i cennet
Tariki Aliyye-i Bayramiyye sâliklerinden
Merhûme ve mağfûrun leha
Fidan Hatun'un
Ruhuna Fâtîha

رجب ۱۳۲۵
فنادران بقایا ایلہ دی رحلت
حق ایدہ می قبرینی روضی جنة
طریق عالیہء بیرامیہ سالکرندن
مرحومه ومغفور لها
فیدان خاتونک
روحنه فاتحه

Form ve Süsleme:Taş malzemededen plaka gövdeli, yukarıya doğru genişleyen ve sivri kemer olarak sona eren baştaşı yedi satırdan ibaret olan kitabeye sahiptir. Burada da satır araları zeminden çıkıntılı yatay profillerle ayrılmıştır. Alınlık kısmındaki süslemelerden hiçbir emâre kalmamıştır.

Baştaşı gibi aynı formda yapılmış olan ayaktaşı da herhangi bir süsleme görülmemektedir.. Sadece mezarın ayak ucunda sade bir şekilde ayakta durmaktadır.

Sanduka çizim 17'deki gibi pehle mezar tipindedir.

Resim 14

Katalog No	:8
Resim No	:14
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1305 M. 1887
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Başlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Sene 1305

Lailahe illallah Muhammed Rasulullah

..... eyledi rıhlet

سنة ١٣٠٥

لا اله الا الله محمد رسول الله

..... ايلدى رحلت

Form ve Süsleme: Bu baştaşı da taş malzemelidir ve plaka gövdeye sahiptir. Gövdede yukarıya doğru genişleme söz konusudur. Gövdenin üzerinde oldukça iri bir sarık bulunmaktadır. Sarığın yivleri silindiği için özelliği hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Gövdenin satır araları yatay profillerle ayrılan ve yedi satır olduğu anlaşılan kitabe, harap olduğu için okunamamaktadır.

Resim 15

Resim 16

Katalog No :9
Resim No :15-16
Bulunduğu Yer : Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi : H. 1283 M. 1866
Malzemesi : Taş
Hattın Türü : Celî Ta’lîk
Başlık : Fes
Mesleği :
Kime Ait Olduğu : Muhammed Bey
Kitabesi :

.....
Şemsi Zâde Hacı Beyin
Mahdumu Muhammed Bey
Ruhiçün lillahil Fâtiha
Sene 1283

.....
شمسى زاده حاجى بيك
مخدومى محمد بك
روحيجون لله الفاتحه
سنه ١٢٨٣

Form ve Süsleme: Taş malzemededen ve plaka gövdeli olan yapılmış olan gövde yukarı ya doğru genişler ve tepesi üçgen şeklinde sona erer. Gövdede süslemelerin tamamı silinmiştir.

Ayaktaşıyla aynı form ve malzemededen yapılmış olan baştaşında da kitabe ve süslemelerde silinmeler olmuştur. Şahide de tek belirgin olan şey üzerindeki festir.

Mezar tipi çizim 18’deki gibidir. Sadece şahideli mezar formundadır.

Resim 17

Resim 18

Katalog No	:10
Resim No	:17-18
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1308 M. 1890
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Kıvrımlı Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Gülsüme Hatun
Kitabesi	:

Sene 1308
Gelip kabrim ziyaret için
.....
Hacı Usta Zâde
Hanın zevcesi Gülsüm
Hatun ruhiçün Fâtiha

سنه ۱۳۰۸
كلوب قبریمی زیارت ایجون
.....
حاجی اوسته زاده . . .
خانک زوجه سی کلثوم
خاتون روحیجون فاتحه

Form ve Süsleme: Ayaktaşı aşağıdan yukarı genişleyen ve plaka şeklinde bir gövdeye sahip olup taş malzemeden yapılmıştır. Tepesi sivri kemer şeklinde son bulur ve süslemeleri silinmiştir.

Ayaktaşıyla aynı form ve malzemeden yapılmış olan baştaşı topraktan itibaren hafifçe genişleyerek yükselir ve tepe kısmında 3 ana dilime ayrılır. Kitabesi başlığıyla birlikte altı satırdan ibarettir ama yazılar silindiği için okunamamaktadır ancak profillerle ayrıldığı belli olmaktadır.

Sanduka tip olarak bir önceki katalogdaki gruptadır. Çizim 18'de gösterilmiştir ve üzeri sadece şahidelidir.

Resim 19

Resim 20

Katalog No	:11
Resim No	:19-20
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H.1340 M 1924
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Ok Uçlu Oval Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Men mâte garîben fekad mâte şehîden

Tarîkat-ı Aliyye-i Bayramiyye sâlikelerinden

Merhûme ve mağfûrun lehâ

Kalfanın ruhuna

El-Fâtîha

Cemaziyel Ahir 1340

هو الباقي

من مات غريبا فقد مات شهيدا

طريقته عليه بيراميه سالكه لرندين

مرحومه ومغفورة لها. . . .

قلفه نك روحنه

الفاتحه

جمادي الآخر ١٣٤٠

Form ve Süsleme: Kaideden itibaren yukarıya doğru genişleyen ayaktaşı süslemesiz ve sade şekildedir. Tepe kısmı ise sivri kemer şeklinde sona ermektedir. Malzemesi taştan ve plaka gövdeye sahiptir.

Ayaktaşıyla aynı malzeme ve formda yapılmış olan baştaşının tepe kısmı kulpsuz vazodan çıkan çiçek ve yaprak motifleriyle süslenmiştir. Yapraklar vazodan iki tarafa salınmış ve sanki gözyaşı ima edilmeye çalışılmış gibidir. Yaprakların ortasında lale motifi bulunmaktadır. Gövdede altı satır ve yatay profillerle ayrılan kitabe mevcuttur. (Çizim-8)

Pehle mezar tipinde yapılmış olan sanduka çizim 17'de gösterilmiştir.

Resim 21

Katalog No	:12
Resim No	:21
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	:
Başlık	: Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Baştaşı yoktur.

Form ve Süsleme: Baştaşı olmayan bu ayaktaşı plaka gövdeli olarak taş malzemededen yapılmıştır. Alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve omuz hizasından daralarak üçgen şeklinde son bulur. Gövdede, etrafı dendanlarla çevrili stilize edilmiş bitkisel motif vardır.

Mezar tipi olarak çizim 18'deki gibi sadece şahideli olan mezar gruplarındadır.

Resim 22

Resim 23

Resim 25

Resim 24

Resim 26

Resim 27

Katalog No	:13
Resim No	:22-23-24-25-26-27
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1300 M. 1882
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Emin Bey
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
 Lailaheillallah Muhammedün Rasulullah
 İlahî abdüke'l-âsî etâkâ
 Mukırran bizzünûbi ve kad deâkâ
 ehlün lizâkâ
 Ve in femen yerhamü sivâkâ
 ŞemsZâde es-Seyyid el-Hâc Abdullah
 Efendinin mahdumu es-Seyyid el-Hâc
 Emin Bey ruhiçun Fâtiha
 Sene 1300 Ramazan 15

هو الباقي
 لا اله الا الله محمد رسول الله
 الهى عبدك العاصى اتاك
 مقرا بالذنوب وقد دعاك
 اهل لذاك
 وان فمن يرحم سواك
 شمس زاده السيد الحاج عبدالله
 افنديك مخدومي السيد الحاج
 امين بيك رحيجون فاتحه
 سنه ١٣٠٠ رمضان

Form ve Süsleme: :Taş malzemedan yapılan ve plaka şeklinde bir gövdeye sahip olan baştaşı, kaideden itibaren yukarıya doğru genişleyerek yükselir, tepesinde oldukça iri bir sarık bulunmaktadır. Sarığın üzerindeki belirgin yivlerle başarılı bir motif ortaya konmuştur. Birbirine paralel ve diagonal biçimde sülüs yazıyla yazılmış kitabe on satırdır. Satırlar zeminden çıkıntılı profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Ayaktaşı, baştaşı gibi taş malzemedan yapılmış olup plaka gövdeye sahiptir. Tepesi sivri kemer şeklinde son bulur. Gövdede ise oldukça zarif bir hurma ağacı tasviri yer alır. Ağaç gövdesinin üst kısımlarında her iki tarafa simetrik olarak yerleştirilmiş ince, uzun hurma yaprakları yer almaktadır. Yaprakların hemen altında ise hurma tasviri bulunmaktadır. (çizim-11)

Sanduka tip kapaklı yükseltilmiş lahit gurubuna girmektedir. (Çizim-18) sandukanın dört tarafında da farklı motifler yer almaktadır. Doğu yönünde profil içinde baklava dilimi motifi, (Çizim-13) batı yönünde ortasında ay yıldız işlemesi bulunan servi ağacı motifi, (Çizim-12) kuzey yönünde iki ayrı profil içinde daire

içine işlenmiş iek ve yıldız motifi, (izim-10) kible yönünde ise kuzey yönünden farklı olarak diğerk taraftaki profillerin arasına yerleştirilmiş servi ile süslenmiştir.

Resim 28

Resim 29

Katalog No	:14
Resim No	:28-29
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:H 1286 M. 1768
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Sade Takkeli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şemsi Zâde Ömer Bey'in Kerîmesi
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
Şemsi Zâde Ömer Bey
Kerîmesi.....
Hatun Ruhuna Fâtiha
Sene 1286

هو الباقي
شمسى زاده عمر بك
كريمه سى. . . .
خاتون روحنه فاتحه
سنه ١٢٨٦

Form ve Süsleme: Malzemesi taş olan bu ayaktaşı oldukça bakımsız durumdadır. Üzerinde hiçbir süsleme belirtisi olmayan gövde sivri kemer şeklinde son bulur.

Ayaktaşı gibi taştan yapılmış olan baştaşı plaka şeklinde yapılmış ve başlığıyla birlikte dört satırdan ibarettir ve satır araları profillerle birbirinden ayrılmaktadır. Süsleme olarak her iki omuzda ve kitabe başlığının hemen üstünde akantus yaprağı motifi bulunmaktadır. Tepede ise ince bir boyun ve üzerinde tekkeye benzer başlık bulunmaktadır.

Sanduka çizim 15'deki gibidir. Üstü tam açık mezar tipindedir.

Resim 30

Katalog No	:15
Resim No	:30
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	:
Başlık	: Oval Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Mevcut Değildir

Form ve Süsleme: : Kaide üzerinden başlayarak yukarı doğru genişleyen ve tepede yuvarlak kemer şeklinde son bulan ayaktaşının baştaşı yoktur. Taş malzemeden yapılmış ve plaka şeklinde bir gövdeye sahip olan ayaktaşının gövdesinin ortasında, yukarıya doğru zarif bir şekilde uzanan servi motifi bulunmaktadır. Ağacın tepesi batıya doğru eğik durumdadır.

Resim 31

Resim 32

Resim 33

Katalog No	:16
Resim No	:31-32-33
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1311 M. 1893
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	:Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Muhammed Bey
Kitabesi	:

Sene 1311

Değil midir sonu ölmek hayatın ey zâir
Muammer olsa da bin yıl cihanda nev-i
beşer

Düşünme lezzet-i zevki bırak azab-ı gamı

Bütün safâ ve cefânın neticesi makber

Kastamonu eşrafından Şemsi Zâde

Hacı Abdi Bey'in Mahdumu

Muhammed Bey'in ruhuna Fâtiha

فی ۱۶ ذی سنه ۱۳۱۱

دکلمیدر صوکی اولمک حیاتک ای زائر
معمّر اولسه ده بیک بیل جهانده نوع بشر

دوشونمه لذت ذوقی بیراق عذاب غمی

بتون صفا وجفانک نتیجه سی مقبر

قسطمونی اشراقندن شمسى زاده

حاجی عبدی بکک مخدومی

محمد بکک روحنه فاتحه

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış baştaşı, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üzerinde bir fes yer almaktadır. Gövde yüzeyinde bulunan kitabesi sekiz satırdan ibaret olup, sülüs yazıyla ve diagonal olarak yazılmıştır. Kitabenin satırları yüzeyden çıkıntı yapan ince profillerle ayrılmıştır. Başlığı ise yuvarlak kemer şeklinde bir niş içerisine yazılmıştır.

Malzemesi baştaşıyla aynı olan ayaktaşı, alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve üçgen alınlık şeklinde son bulur. Şahidede süsleme olarak bitkisel motif vardır. Oldukça geniş gövdeli motifin etrafında lale ve çiçek süslemeleri bulunmaktadır. (Çizim-2)

Sanduka tip olarak yükseltilmiş lahit tipindedir. Etrafındaki süslemeleri bir yönü hariç toprak içinde kalmıştır. Sandukanın toprak üzerinde kalan tarafında ise süsleme olarak profil içine tam ortaya arkasından doğmuş olan güneş izlenimi verilmiş çiçek motifî, onun resme göre sağ tarafında hilal ve sol tarafında kenger yaprağı motifî bulunmaktadır.

Resim 34

Resim 35

Katalog No	:17
Resim No	:34-35
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şeyh Şemsi Zâde Hacı Beyin halîlesi
Kitabesi	:

Hüvelbâkî	هو الباقي
Rabbena'hfaznâ bi hıfzıke min şerri'l-âharîn	ربنا احفظنا بحفظك من شرور الآخرين
Ente Rahmânu ve Rahîmü ente Hayru-l hâfızîn	انت رحمن ورحيم انت خير الخافطين
Rabbene'c'al külle dâin li bi hayrin yâ Muîn	ربنا اجعل كل داع لي بخير يا معين
Âminnâ min külli havfin yâ Emâne'l-hâifin	أمننا من كل خوف يا امان الخائفين
Şeyh Şemsi Zâde Hacı	شيخ شمسى زاده حاجى
Beğîn halîlesi Hanım	بكك حليله سى... خانم
Rûhîçün Fâtiha	روحيجون فاتحه
Fî Cemâziye'l-âhir sene	فى جمادى الآخر سنه
Çarşamba	چارشمبه

Form ve Süsleme: Taş malzemeli gövdenin üzerinde gelinbaşı şeklinde bir buket bulunmaktadır. Bu süslemede ortada yer alan çiçeklerin etrafında akantus yaprakları işlenmiş ve bunlar bir demet halinde gösterilmiştir. Yedi satır olan kitabesi sülüs yazıyla yazılmış ve satırlar yatay profillerle ayrılmıştır. Kitabenin başlığı ise yuvarlak kemer şeklinde bir niş içine yazılmıştır.

Taş malzeme ve plaka gövdeli olarak yapılan ayaktaşında yukarıya doğru genişlemektedir ve tepesi yuvarlak kemer şeklinde sona ermektedir. Taş deforme olduğu için süslemeleri inceleme imkânımız olmamıştır.

Sanduka tipi çizim 15'deki gibidir.

Resim 36

Katalog No	:18
Resim No	:36
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Oval Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Hamdullah Efendi Zevcesi Saide Kadın
Kitabesi	:

Hüvel Hayyül Bâkî
Şemsi Zâde Hacı Abdullah Efendi Zevcesi
Yani el Hacce Saide Kadın
Kabri cennet ruh-ı pâki Gufrân ola
Nûr-ı iman mûnisi hûr-ı
Sâlihâtıdan idi
Hak için
İkiyüzyetmişyedide irtihali tarihi
Ey

هو الحى الباقي
شمس زاده حاجى عبد الله افندى زوجه سى
يعنى الحاجه سعيده قادين
قبري جنت روح باكى غفران اوله
نور ايمان مونسى حور
صالحاتدن ايدى
حق ايجون
ايكيوز يتمش بديده ارتحالى تاريخى
اى

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış olan baştaşı, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üzeri yuvarlak kemer şeklinde olup akantus yapraklarıyla taçlandırılmıştır. Dokuz satırdan ibaret olan kitabesi sülüs yazıyla diagonal şekilde yazılmıştır. Burada da satırlar zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır

Ayaktaşı yoktur.

Resim 37

Katalog No	:19
Resim No	:37
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1230 M 1814
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Düz Kesim Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Rahime Hatun
Kitabesi	:

El Bâkî	الباقى
Beni davet edicek Hazret-i Hak	بنى دعوت ايديجك حضرت حق
..... eyleyüp hicâbımdan	تهى دوس ايليوب ... حجابمدين
Merhûme ve mağfûra leh Altıkulaç Zâde	مرحومه ومغفوره له التى قولاج زاده
Kerîmesi Rahime Hatun'un ruhuna	كريمه سى رحيمه خاتون روحنه
El Fâtiha 1230 muharrem	الفاتحه ١٢٣٠ محرم

Form ve Süsleme: Taş malzemedan yapılmış olup kaideden itibaren iki taraftan “S” kıvrımları yaparak kitabe alanının genişlemesini temin eder. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır. Boyun giderek incelen yapısıyla oldukça zariftir ve üzerinde hafif tümsek bulunan bir tepelik vardır. Tepeliğin altında ise kabartma olarak altı köşeli yıldız motifi bulunmaktadır. İnce ve yuvarlak niş içine yazılmış olan başlığıyla birlikte kitabe altı satırdır ve her satır zeminden kabartma profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Ayaktaşı mevcut değildir.

Resim 38

Katalog No	:20
Resim No	:38
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dikişli Katibi Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Muhammed Bey
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
 Uçtu cennet bağına çün nev civan
 Hem enîs oldu âna hurî cinan
 Merkad-i merhûm.... Emin Altıkulaç
 Zâdenin oğlu Muhammed Bey
 Ruhuna fâtiha

هو الباقي
 اوجدى جنت باغنه جون نو جهان
 هم انيس اولدى آكا حورى جنان
 مرقد مرحوم. . امين التى قولاج
 زاده نك اوغلى محمد بيك
 روحنه فاتحه

Form ve Süsleme: Alttan yukarıya doğru hafif bir şekilde genişleme söz konusudur. Omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe akanı daralır. Buradan itibaren köşeler iç kavis yaparak kaybolur ve boyun halkasına gelinir. Omuz yukarıya doğru düz bir şekilde yükselir üzerinde dikişli katibi kavuk vardır. Yuvarlak niş içerisine yazılan kitabe başlığından başka birbirinde yatay profillerle ayrılmış dört satır kitabesi bulunmaktadır.

Ayaktaşı mevcut değildir.

Resim 39

Katalog No	:21
Resim No	:39
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Örfî Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
Kastamonu Eşrafından
Şemsi Zâde
Abdullah Hilmi
Hacı Bey

هو الباقي
قسطنوني اشرفندن
شمسي زاده
عبدالله حلمي
حاجي. . بك

Form ve Süsleme: Baştaşı taş malzeme ile ve plaka şeklinde yapılmıştır. Tepe kısmında sarık yer almaktadır. Diğer örneklere nazaran küçük olan bu sarık üzerindeki kıvrımlar silindiği için gerçekliliğini kaybetmiştir. Gövde yüzeyinde altı satır halinde yatay, diğer örneklerde gördüğümüzün aksine kalın profillerle ayrılmış kitabesi bulunmaktadır. Ayrıca gövdede aşağıdan yukarıya doğru bir genişleme söz konusudur.

Ayaktaşı mevcut değildir.

Resim 40

Resim 41

Resim 42

Katalog No	:22
Resim No	:40-41-42
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1325 M 1907
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Tûtî (Dudu) Aliye Hatun
Kitabesi	:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Kastamonu mütesellimi el-Hac
Muhammed Emin Ağa'nın Hafidesi
Eşraftan Şemsi Zâde
Hacı Ahmet Beyin halîlesi
Tûtî (Dudu ?) Aliye Hanım'ın ruhu
İçin rızaen lillahi'l-Fâtîha
13 Rabiul Ahir 1325

هو الحى الباقي
قسطنونى متسلمي الحاج
محمد امين اغانك حفيده سى
واشرافدن شمسى زاده
حاجى احمد بكك حليله سى
طوطى عليه خانمك روحى
ايجون رضاء لله الفاتحه
١٣ ربيع الآخر ١٣٢٥

Form ve Süsleme: Baştaşı mermer malzemeli ve plaka gövdelidir. Gövdenin üzerine yüksek kabartma olarak işlenmiş bir gelin başı şeklinde buket dikkatimizi çekiyor. Burada ortada üç tane çiçek motifi ve etrafında akantus yapraklarından oluşan bir kompozisyon karşımıza çıkmaktadır. Gövdede ise sülüs yazıyla ve diagonal biçimde yazılmış yedi satırdan ibaret olan kitabesi bulunmaktadır. Kitabe başlığı yuvarlak bir niş içine yazılmıştır. Gövdede kaideden itibaren yukarıya doğru genişleme vardır.

Ayaktaşı da baştaşı gibi plaka gövdeli ve mermer malzemelidir. Gövdenin üzerine yüksek kabartma olarak işlenmiş bir gelin başı şeklinde buket motifi vardır. Burada da baştaşında olduğu gibi ortada üç adet çiçek motifi ve etrafında akantus yapraklarından oluşan bir kompozisyon karşımıza çıkmaktadır. Gövdede kadeh içinden yükselen sarmaşık gülü tasviri yer alır. Kompozisyonda ince kıvrık dallar üzerinde, birçok küçük yaprak motifi, iki adet gül ve çok sayıda tomurcuk motifi bulunmaktadır.

Sanduka tipi çizim 17'deki gibidir. Pehle mezar tipindedir.

Resim 43

Resim 44

Resim 45

Katalog No	:23
Resim No	:43-44-45
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1311 M. 1893
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Ahmet Bey
Kitabesi	:

Hüvel Hayyül Bâkî
Lailahe illallah
El Melikül Hakkul Mübin
Muhammed Rasulullah
Sadigul va'dül Emin
Şemsi Zâde Hacı
Ahmet Beyin ruhiçün
Rızaen lillahil Fâtiha
1311

هو الحى الباقي
لا اله الا الله
الملك الحق المبين
محمد رسول الله
صادق الوعد الامين
شمسى زاده حاجى
احمد بك روحيجون
رضاء لله الفاتحه
١٣١١

Form ve Süsleme: Mermer malzemeden yapılmış olan baştaşı plaka şeklindedir. Diğer şahidelerin aksine bu mezar taşı yukarıya doğru düz bir şekilde yükselir. Baştaşının üzerinde fes vardır ama diğer örneklerde yer alan feslerden daha kaba şekildedir ve işlemesi yoktur. Yatay profillerle birbirinden ayrılmış olan kitabe dokuz satır olup kitabe başlığı ve son satırı yuvarlak kemerli bir niş içerisine yazılmıştır.

Ayaktaşı kaideden “S” kıvrımlar yaparak çıktıktan sonra genişler ve dik bir şekilde yükselir. Omuz hizasında daralarak üçgen şeklinde son bulur. Ucu ok gibidir. Gövdede bir kupadan çıkan ve dik uzanan ortadaki dalın kenarlarında çok sayıda yaprak ve çiçek motifi vardır. Tepede ise başak motifi vardır. İşlemesi ve sağlamlığı açısından çok iyi durumdadır.

Sanduka yükseltilmiş mezar tipindedir. (Çizim-14) Sandukanın kible yönü hariç diğer tarafları toprak içinde kalmıştır. Kible yönünde yer alan süslemeler belirgindir. Bu bölümde yer alan süslemelerde ortada büyükçe bir güneş motifi, onun her iki tarafında çiçek rozeti ve bu rozetin hemen yanında da hilal ve yıldız motifi vardır. Ayrıca dikdörtgen şeklindeki profilin her dört köşesinden köşelere uygun olarak kendini gösteren güneş motifi mevcuttur.

Resim 46

Resim 47

Resim 48

Resim 49

Katalog No	:24
Resim No	:46-47-48-49
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1305 M. 1887
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Örfi Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Mustafa Bey
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
Lailahe illallahü-l Melikü-l Hakkul Mübin
Muhammedün Rasulullahi Sadiku'l-va'di'l-Emîn
Merhûm el-mağfûr el-muhtâc ilâ
Rahmeti'l-Gafûr Sahibü'l-hayrât
Kastamonu eşrafından Şeyh Zâde
El Hac Mustafa Bey ruhiçün
Rızaen lillahi'l-Fâtîha
Sene 1305 3 Recep

هو الباقي
لا اله الا الله الملك الحق المبين
محمد رسول الله صادق الوعد الامين
مرحوم المغفور المحتاج الى
رحمة الغفور صاحب الخيرات
قسطنوني اشرافندن شيخ زاده
الحاج مصطفى بك روحيجون
رضاء لله الفاتحه
في ٣ رجب سنة ١٣٠٥

Form ve Süsleme: Mermer malzemeden yapılmış olan baştaşı kaideden itibaren iki taraftan “S” kıvrımları yaparak kitabe alanının genişlemesini temin eder. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır. Boyun giderek incelen yapısıyla oldukça zariftir ve üzerinde hatları belli olan örfi kavuk vardır. Boyun kısmında ince ve yuvarlak niş içine yazılmış olan başlığıyla birlikte kitabe sekiz satırdır ve her satır zeminden kabartma profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Baştaşıyla aynı malzemeden yapılmış olan ayaktaşı plaka gövdelidir. Alttan yukarıya doğru genişleyen gövde tepede üçgen alınlık şeklinde son bulur. Süsleme olarak gövdede, yaprakları ve çiçekleri bulunan bitkisel motif mevcuttur. İşleniş tekniği ve estetiği açısından çok iyi durumdadır.

Mezar tipi çizim 14'deki gibidir. Kapaklı yükseltilmiş lahit tipindedir. Süsleme olarak silinmeyen tek yönünde profil içerisine ortaya yerleştirilmiş güneş motifi ve etrafında dallarıyla birlikte işlenmiş akantus yaprakları motifi vardır.

Resim 50

Resim 51

Resim 52

Katalog No	:25
Resim No	:50-51-52
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1316 M 1889
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Ahmet Rıza Bey
Kitabesi	:

Esteîzü Billah
İnnallahe yağfiruzzunûbe cemian
İnnehü Hüve'l-Gafûru'r-Rahîm
Kastamonu eşrafından
Ve rütbe-i sâlise ashabından
Şeyh Şemsi Zâde
Ahmet Rıza Beyin
Ruhîçün Fâtiha
Sene 1316 15 Recebû'l-Ferd

استعيز بالله
ان الله يغفر الذنوب جميعا
انه هو الغفور الرحيم
قسطموني اشرافندن
ورتيهء ثالته اصحابندن
شيخ شمسى زاده
احمد رضا بكك
روحجون فاتحه
فى ١٥ رجب الفرد سنة ١٣١٦

Form ve Süsleme: : Mermer malzemedden yapılmış olan baştaşı kaideden itibaren yukarı genişleyen kitabe alanı, omuz hizasında düz bir silme ile daralır ve köşeler pahlanarak düzlenir sonrada boyun halkasına ulaşılır. İncelen yapısıyla oldukça zarif olan boynun üzerinde fes vardır. Kitabe dokuz satırdır ve her satır zeminden kabartma profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Baştaşı gibi mermer malzemedden ve plaka formda yapılmış olan ayaktaşının, aşağıdan yukarıya doğru genişleye gövdesi tepede sivri kemer şeklinde son bulur. Alınlık kısmında akantus yaprakları motifî, gövdede ise ucu batıya doğru hafif eğilmiş halde duran ve kaideden yukarıya doğru yükselen servi ağacı motifî vardır.

Mezar tipi itibariyle çizim 14'deki gibidir. Herhangi bir süslemesi yoktur.

Resim 53

Resim 54

Katalog No	:26
Resim No	: 53-54
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1318 M1890
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Yarım Daire Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Faika Hanım
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
Şeyh Şemsi Zâde Rıza
Beyin Kerîmesi Fâika
Hanım ruhiçün rızaen
Lillahi'l-Fâtiha
1318

يا هو
شيخ شمسى زاده رضا
بك كرىمه سى فائقه
خانم روحىجون رضاء
لله الفاتحه
فى ر ١٣١٨

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olan baştaşı plaka gövdelidir ve alttan yukarıya doğru genişleyen bir yapısı vardır. Omuz hizasında yarım daire şeklinde daralarak alınlık kısmına geçiş sağlanmıştır. Alınlık kısmı da yuvarlak kemer şeklindedir. Gövdede üç satırdan ibaret ve diagonal şekilde yazılmış kitabesi vardır. Satır zeminden çıkıntılı profillerle birbirinden ayrılmıştır. Omuz hizasında, kitabenin başlığının yanlarında hilal ve yıldız motifini andıran çiçek vardır. Alınlık kısmında ise ortada güneş ve etrafında yıldızlar stilize edilmiştir.

Ayaktaşı kırılmış tahrip olmuştur.

Pehle mezar tipinde yapılmıştır. (Çizim-17)

Resim 55

Resim 56

Katalog No	:27
Resim No	:55-56
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1311 M. 1893
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hıfziye Hanım
Kitabesi	:

1311

Zair bunu gör ve itibar et
Bu medfen-i dayyık-ı ihtifâda
Bak var mı imiş eser-i bekâdan
Rište şu gezerki fenâda
Kastamonu eşrafından Şemsi Zâde
Rıza Beyin Kerîmesi Hıfziye
Hanım ruhuna Fâtîha

۱۳۱۱

زائر بونی کورده اعتبار ایت
بو مدفن ضیق اختفاده
باق وارمی ایمش اثر بقادن
ریشته شوکدرکه فناده
قسطمونی اشرافندن شمسى زاده
رضا بک کریمه سی حفظیه
خانم روحنه فاتحه

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olan baştaşı kaideden itibaren yukarıya doğru genişler. Omuz hizasında düz bir silme ile daralır ve köşeler pahlanarak düzlenir. Oldukça kalın yapılmış olan boynun üstünde takke vardır. Altı satırdan ibaret olan kitabe metni yatay profillerle ayrılmış ve kitabe başlığı da yuvarlak kemerli bir niş içerisine yazılmıştır.

Ayaktaşı da aynı malzemeden yapılmış ve aynı formdadır. Herhandi bir süslemesi yoktur. Baştaşından farklı olarak bunun tepesi üçgen alınlık şeklindedir.

Pehle mezar tipinde yapılmıştır. Süslemesi yoktur. (Çizim-17)

Resim 57

Resim 58

Resim 59

Katalog No	:28
Resim No	:57-58-59
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1311 M. 1893
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Abdi Bey
Kitabesi	:

Sene 1311 29 Recep	فی ۲۹ رجب سنه ۱۳۱۱
Zevkinde sefasında bekâ yok bu cihanın	ذوقنده صفاسنده بقا یوق بو جهانک
Aldanma sakın lezzet ü ârâyişe zair	الدانمه ساقین لذت واریشه زائر
Takip ediyor kâffe-i zî ruh bütün mevt	تعقیب ایدیور کافه ذی روح بتون موت
Der pençe teshîr edecektir seni âhir	در بنجه تسخیر ایده جکدر سنی آخر
Kastamonu eşrafından ve hânedânından	قسطموننی اشراف و خاندانندن
Şemsi Zâde Hacı Abdi Beyin	شمسی زاده حاجی عبدی بکک
Ruhuna Fâtîha	روحنه فاتحه

Form ve Süsleme: Taş malzemeden ve plaka şeklinde yapılmış olan baştaşı yukarı doğru genişleyerek yükselir ve omuz hizasında düz pahlanmalarla kitabe alanı daralır, köşeler yapmadan boyun halkasına ulaşılır. Kısa tutulmuş olan boynun üstünde başlık oturtulmuştur. Yedi satırdan müteşekkil olan kitabesinin her satırı diagonal biçimde yazılmıştır ve zeminden çıkıntılı yatay profillerle ayrılmıştır.

Baştaşı gibi kaideden itibaren genişleyerek yükselen ayaktaşı omuz hizasında daralarak üçgen şeklinde son bulur. Gövdede, ortada yükselen ve etrafında lale motifleri bulunan bitkisel süsleme vardır.

Sanduka form itibariyle Çizim 14'deki gibidir. Süslemesizdir.

Resim 60

Resim 61

Resim 62

Katalog No	:29
Resim No	:60-61-62
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1309 M. 1891
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şemsi zâde İbrahim Beyin Halilesi Tevfika Hanım
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
Bu cihanda bulmadım hiç rahatı
İhtiyar ettim ânınçün rihleti
Zevkini değmez cihanın mihnети
Aklı olan şems olsun gayreti
Şemsi zâde İbrahim Beyin
Halilesi Tevfika Hanım'ın
Ruhuna rızâen lillahi'l-Fâtîha
Sene 1309 Zilkade 6 Çarşamba

هو الباقي
بو جهانده بولدم هيچ راحتى
اختيار ايتدم انكجون رحلتى
ذوقنى دكمز جهانك محنتى
عقلى اولان شمس اولسون غيرتى
شمسى زاده ابراهيم بكك
حليله سى توفيقه خانمك
روحنه رضاء الله الفاتحه
سنه ١٣٠٩ ذى القعدة ٦ چهارشنبه

Form ve Süsleme: Taş malzemedan yapılmış olan baştaşı kaideden dik olarak çıktıktan sonra, yukarıya doğru açılım yapar ve kitabe alanının genişlemesini temin eder. Omuz hizasına gelindiğinde kenarların çizgisi yukarı doğru “S” şeklinde hareket yaparak yükselen profil haline gelir ve buradan üçgen bir alınlık oluşur. Profilin üzerinden üstten bir demetten çıkıp gelen akantus yaprakları, çiçek benzeri süslemeler bulunur. Bahsedilen demetten yukarıya doğru üç adet gül ve akantus yaprakları çıkar ki bu yapraklar omuzdaki yapraklarla uçlardan birleşir. Dokuz satırdan müteşekkil kitabesinin her satırının arasından düzgün profiller geçirilmiştir.

Baştaşı gibi aynı formda ve aynı malzemedan yapılmış olan ayaktaşının tek farkı gövde kısmındaki süslemeleridir. Baştaşının gövdesindeki kitabenin yerine bunda, iki tarafı kulplu bir vazodan çıkan ve yukarıya doğru “S” şeklinde iki yana uzanan üzüm dalları ve yapraklarıdır. Dalların ucunda üç adet üzüm salkımı vardır.

Resim 63

Resim 64

Resim 65

Resim 66

Resim 67

Katalog No	:30
Resim No	:63-64-65-66-67
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1313 M 1895
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Ömer Bey Efendi
Kitabesi	:

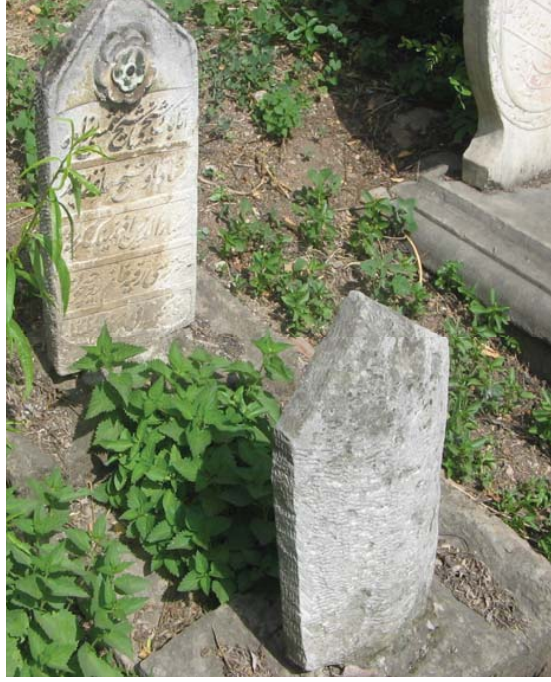
Hüvel Bâkî
Ya nefsü la tagnetî min zelletin azumet
İnnel kebairâ fi'l-gufrani ke'l-lememi
Lealle rahmete Rabbî hîne yuksimuha
Te'tî alâ hasebî'l-isyani fi'l-kasemi
Eşraf-ı memleketten Şeyh Şemsi Zâde
Merhûm ve mağfûrun leh Ömer Bey
Efendinin Ruhiçun Fâtîha
Sene 1313 Rabiul Ahir 4 Pazartesi

هو الباقي
يا نفس لا تقنطي من زلة عظمت
ان الكبائر في الغفران كاللحم
لعل رحمة ربي حين يقسمها
تأتي على حسب العصيان في القسم
اشراف مملكتدن شيخ شمسي زاده
مرحوم ومغفور له عمر بك
افنديك روحجون فاتحه
سنة ١٣١٣ ربيع الآخر ٤ بازرتسي

Form ve Süsleme: Mermer malzemeden yapılmıştır. Yukarıya doğru genişler ve kitabe alanının açılmasını sağlar. Genişlemeden sonra kitabe alanı dik olarak yükselir ve omuz hizasında düz pahlanmalarla kitabe alanının daralması temin edilmiştir. Köşecikler yerlerini küçük silmelerle yerlerini boyun halkasına bırakırlar. Buradan itibaren boynun silindiril yapısı başlar ve boynun üstünde tekke vardır. Dokuz satırdan müteşekkil kitabesinin başlığı yuvarlak niş içerisine yazılmıştır. Burada da satır araları zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır.

Baştaşı gibi alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve alınlık kısmından sivri kemer şeklinde son bulur. Alnında tam ortadan iki tarafa yayılan akantus yaprakları motifi bulunmaktadır. Gövde de ise ayaklı kupa içinden salınarak yükselen ve etrafında goncalar, gül benzeri çiçekler bulunur.

Sanduka form itibariyle çizim 14'deki gibi kapaklı yükseltilmiş lahit olarak yapılmıştır. İki tarafı toprak içindedir ancak diğer kısımlarda süslemesi mevcuttur. Doğu yönünde profil içinde hatları çok güzel işlenmiş olan çiçek rozeti vardır. Kuzey yönünde ise yine profil içerisinde ortada güneş ve etrafında akantus yaprakları motifi işlenmiştir.

Resim 68

Resim 69

Katalog No	:31
Resim No	:68-69
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1325 M. 1907
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lîk
Başlık	: Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Rukiye Hanım
Kitabesi	:

Atabey Şeyhi Şeyh Şemsi Zâde
Reşadettü Şeyh Hafız Ahmet
Ziyaeddin Efendinin Kerîme-i
Muhteremesi Rukiye Hanım Ruhiçün
Fâtiha sene 1325 Muharrem

آتابك شیخی شیخ شمسی زاده
رشادتلو شیخ حافظ احمد
ضیاءالدین افندینك کریمه
محترمه سی رقیه خانم روحیجون
فاتحه سنه ۱۳۲۵ محرم

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olan baştaşı yukarıya doğru hafif genişleyerek yükselir ve omuz hizasından itibaren üçgen şeklinde son bulur. Tam alınlık kısmında kabartma olarak, gül bezek motifi bulunmaktadır.

Gövdede ise beş satırdan oluşan kitabesi vardır ve her satır arası yatay profillerle ayrılmıştır.

Ayaktaşı baştaşıyla aynı formdadır ancak hiçbir süsleme bulunmamaktadır.

Resim 70

Resim 71

Resim 72

Resim 73

Katalog No	:32
Resim No	:70-71-72-73
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1308 M. 1890
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Güneş Simgeli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Feride Hanım
Kitabesi	:

Ah mine'l-mevt

Görüp bu ruy-i ecel halime devran ağlar
Ben nasıl ağlamayım derdime derman ağlar
Ben ki hasta-i hicranı görünce elbet
Derdime cümle tabîbân ile Lokman ağlar
Reng-i ruhsârımı soldurdu benim câm-ı ecel
Bana bu hali perişan ile hicran ağlar
Meskenim hak-i siyah içre nihan etti felek
Beni bu mesken-i hakîde gören kan ağlar
Şeyh Zâde Muhammed Beyin Halilesi
Feride Hanım'ın
Ruhuna Fâtîha
1308 Şevval 7 Salı günü

آه من الموت
کوروب بو روی اجل حالمه دوران اغلر
بن ناصل اغلامیم دردیمه درمان اغلر
بن کی خستهء هجرانی کورنجه البت
دردیمه جمله طبیبان ایله لقمان اغلر
رنک رخساریمی صولدیردی بنم جام اجل
بکا بو حال بریشان ایله هجران اغلر
مسکنم خاک سیاه ایجره نihan ابتدی فلك
بنی بو مسکن خاکیده کورن قان اغلر
شیخ زاده محمد بک خلیله سی فریده خانمک
روحنه فاتحه
۱۳۰۸ (۱۸۹۰) شوال ۷ صالی کونی

Form ve Süsleme: Plaka şeklinde gövdeye sahip olan baştaşı mermer malzemeden yapılmıştır. Gövdenin tepesi rozet şeklinde yapılmış olup, rozetin ortasına da bir çiçek motifi yerleştirilmiştir. Rozetin iki yanında birer adet akantus yaprağı ve bu yaprakların altında da bir tane çiçek motifi bulunmaktadır. Gövdenin alt kısmı ise bombeli olarak yapılmış olup satır araları belirgin profillerle ayrılmış ve çevresi taşın şekline göre çerçeve içine alınmış kitabe 11 satırdan ibarettir.

Baştaşı gibi plaka şeklinde gövdeye sahip olan ayaktaşı mermer malzemeden yapılmıştır. Gövdenin tepesi rozet şeklinde yapılmış olup, rozetin ortasına da bir çiçek motifi yerleştirilmiştir. Rozetin iki yanında birer adet akantus yaprağı bulunmaktadır. Gövdenin alt kısmı ise bombeli olarak yapılmış yüzeyi ise bir vazo içinden yükselen çiçek motifiyle süslenmiştir. Süslemesi ve durumu gayet iyi olan bu şahide haziredeki en güzel taşlardan birisidir.

Kapaklı yükseltilmiş lahit tipinde olan sanduka, doğu yönü hariç tüm yönleriyle toprağa gömülmüş durumdadır. Doğu yönünde süsleme olarak ortadaki çiçek rozetiyle birlikte onu aydınlatan arkadaki güneş motifi mevcuttur.

Resim 74

Resim 75

Resim 76

Katalog No	:33
Resim No	:74-75-76
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1309 M 1897
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Üstüvane
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Muhammed Bey
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
 La tagnetû min rahmetillah
 İnnallahe yağfiru'z-zunûbe cemian
 İnnehü Hüve'l-Gafûru'r-Rahîm
 El-merhûm el-mağfûr el-muhtac
 İlâ rahmeti Meliki'l-Gafûr
 Kastamonu Eşrafi ve Meslisi
 İdaresi azasından ve rutbe-i
 Sâlise ashabından Şemsi Zâde
 Muhammed Bey Efendinin ruhuna
 Fâtiha sene 1309 Safer'in ilk günü

هو الباقي
 لا تقنطوا من رحمة الله
 ان الله يغفر الذنوب جميعا
 انه هو الغفور الرحيم
 المرحوم المغفور المحتاج
 الى رحمة ملك الغفور
 قسطنطيني اشرف ومجلسي
 ادارته سى اعضاسندن ورتبه
 ثالثه اصحابندن شمسي زاده
 محمد بك افنديك روحنه فاتحه
 فى غره صفر سنه ١٣٠٩

Form ve Süsleme: Mermer malzemeli silindirik gövdeli baştaşı mermer

kapaklı sandukanın üzerine yerleştirilmiştir. Gövde aşağıdan yukarıya doğru genişlemektedir. Taşın tepesinde hafif bir tümsek söz konusudur. Baştaşının batıya bakan cephesinde on bir satırlık kitabe bulunmaktadır. Satırlar düz, alt alta paralel ve zeminden çıkıntı yapan profillerle ayrılmıştır. Yazı alçak kabartma halindedir. Taşın alt kısmı akatus yapraklarıyla çevrilmiştir. Üstü ise kitabenin bittiği yerden yuvarlak kemer içine alınmış ve bunun üzeride akantus yapraklarıyla taçlandırılmıştır.

Ayaktaşı da baştaşıyla aynı malzeme ve form da yapılmıştır. Bunun tepesinde de hafif tümsek mevcuttur. Bu taşın alt kısmı da akantus yapraklarıyla çevrilmiştir. Ancak bu taşta diğerinden farklı olarak baştaşı kitabesinin olduğu bölümde, aşağıdan yukarıya birbirine sarmaşık halde uzanan çiçek motifinin bulunmasıdır. Çiçeğin dallarının uçlarında yapraklar ve tomurcuk halde güller bulunmaktadır. Sanduka form itibarıyla çizim 14'deki pehle mezar tipindedir. Süslemesizdir.

Resim 79

Resim 78

Resim 77

Resim 80

Resim 81

Katalog No	:34
Resim No	:77-78-79-80-81
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1305 M. 1887
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Ok uçlu Oval Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Saadet Hanım
Kitabesi	:

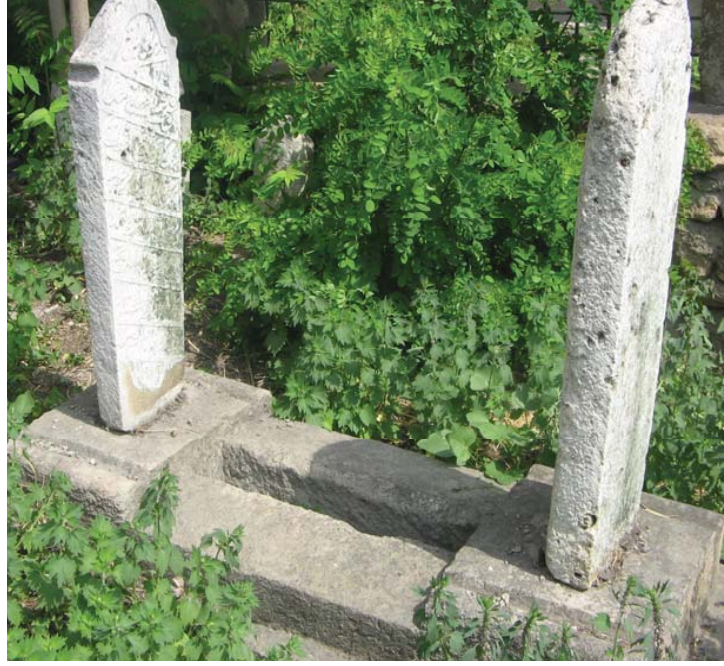
Hüvel Bâkî
 Sığındım bâb-ı lütf-ı Zü'l-atâyâ
 Veda ettim bu dehr-i bî bekâya
 Görüp nur-ı tecellî sıfâtın
 Feda kıldım tenim vasl-ı Hüdâ'ya
 Beni seyr-i cemalinde İlahî
 Refik eyle şefiim Mustafa'ya
 Şemsi Zâde Mustafa Bey
 Zevcesi merhûme Saadet Hanım ruhuna
 Fâtîha Sene 1305 Cemaziyel Ahir

هو الباقي
 صيغندم باب لطف ذو العطايه
 وداع ايتدم بو دهر بى بقايه
 كوروب نور تجلى صفاتك
 فدا قيلدم تنم وصل خدايه
 بنى سير جمالكد هه
 رفيق ايله شفيعم مصطفىايه
 شمسى زاده حاجى مصطفى بك
 زوجه سى مرحومه سعادت خانم روحنه
 فاتحه سنه ۱۳۰۵ جمادى الآخر

Form ve Süsleme: Mermer malzemedен plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşı aşağıdan yukarıya doğru genişleyen bir yapıya sahiptir. Alınlık kısmı her iki taraftan “S” şeklinde kıvrım yaparak ortada birleşir ve küçük üçgen olarak son bulur. Süsleme olarak sadece alınlık kısmında akantus yaprakları motifi vardır. Bu yapraklar kıvrıma uygun şekilde uzanır ve ortadan çıkan yaprakla birleşerek sona erer. Gövdede yer alan dokuz satırlık kitabe diagonal olarak yazılmış ve her satır yatay profillerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabe başlığı ise yuvarlak kemer şeklinde bir niş içerisinde. Hazirede eni sabit olan mezar taşlarından bir tanesidir.

Baştaşı kaideden “S” kıvrımlar yaparak çıkar aynı genişlikte yükselir ve omuz hizasında aynı kıvrımları yaparak uç noktada birleşir. Ok gibidir. Gövdede stilize edilmiş motifler mevcuttur.

Kapaklı yükseltilmiş lahit(Çizim-14) tipinde olan bu sandukanın doğu yönünde geniş akantur yaprakları motifi ve kuzey yönünde ortadan iki tarafa salınan üzüm salkımı motifi vardır. Diğer yönlerdeki süslemeler silinmiştir.

Resim 82

Resim 83

Katalog No	:35
Resim No	:82-83
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1345 M 1926
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Yarım Daire Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hatice Hanım
Kitabesi	:

Hüve Hayyül Bâkî
Şeyh Şemsi Zâde Hacı Mustafa
Beyin Kerîmesi Şeyh Ahmet Ziyâeddin
Beyin Kayınvalidesi merhûme
Ve mağfûretun lehâ Hatice Hanım'ın
Ruh-ı şerifesîçün lillahi'l-Fâtiha
Sene 1345 15 Ağustos

هو الباقي
شيخ شمسي زاده مصطفى
بك كريمة سي شيخ احمد افنديك
قاين والده سي مرحومه
ومغفورة لها خديجه خانمك
روح شريفه سيجون لله الفاتحة
سنه ١٣٤٥ ، ١٥ آغستوس

Form ve Süsleme: Taş malzemedden yapılmıştır. Aşağıdan yukarı doğru dik bir şekilde yükselir ve alınlık kısmından yuvarlak kemerle son bulur. Yedi satırlık kitabesinden başka gövdede herhangi bir motif bulunmamaktadır. Yazılar diagonal şekilde ve zeminden kabartmalı olarak yazılmıştır.

Aynı malzemedden yapılmış olan ayaktaşıda süslemeye rastlanamadı.

Resim 84

Resim 85

Katalog No	:36
Resim No	:84-85
Bulunduğu Yer	: Atabey Gazi Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1185 M. 1771
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Örfî Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şeyh Mustafa el-Müftî
Kitabesi	:

Yâ vâkıfen	يا واقفا.....
Bi'l-emsî küntü misleke Mislî	بالأمس كنت مثلك مثلى
Fein künte lâ terdî metâ'l-mevtü fa'melenne	فان كنت لاتدرى متى الموت فاعملن
Bienneke lâ tebkâ ilâ âhiri'd-dehri	بانك لاتبقى الى اخر الدهر
Tüvüffiye'-Ş-Şeyh Mustafa el-Müftî	توفى الشيخ مصطفى المفتى
Fî leyleti'l-Berâti senete hamsin ve semânîne ve mie ve elf	فى ليلة البراة سنة خمس وثمانين ومائه والـ
1185	١١٨٥

Form ve Süsleme: Mermer malzemeden yapılmış olan baştaşı yukarı doğru çok hafif şekilde daralma söz konusudur. Omuz hizasında ise düz pahlanmalarla kitabe alanı daralır. Buradan itibaren köşeler iç kavis yaparak kaybolurlar ve ardından boyun halkası daralır. Daha sonra da boynun incelen silindirik yapısı başlar. Buranın üzerine örfî kavuk oturtulmuştur. Gövdede altı satırlık kitabe vardır. Çok düzgün bir şekilde yazılan bu satırların arasını zeminden çıkıntılı parofiller ayırmıştır. Profillerle ayrılan her satır, panolar halinde görülen yüzeyler kabartılmıştır.

Plaka gövdeli ve mermer malzemeden yapılmış olan ayaktaşının tepesi sivri kemerlidir. Gövdesinde ise süsleme bulunmamaktadır.

Resim 86

Resim 87

Katalog No	:37
Resim No	:86-87
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1266 M. 1849
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Düz Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Reşide Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Ney reh-i gülîstan üstüne badî eccl
...rûp gonca gülü handânını kıl gazel
... cânın ... efkânını ifnâ eyleyüp
..... sana ukbâya gel
Merkad-i merhûme Altıkulaç Zâde es-
Seyyid Hüseyin
Bey kerîmesi Reşîde Hanım ruhuna
Fâtiha
Sene 1266

هو الخلاق الباقي
نى ره كلستان اوستونه بادی اجل
. . روب غنجه کلی خنداننى قيل قزل
. . جانن . . افغاننى افنا ايليوب
..... سکا عقبایا کل
مرقد مرحومه التی قولاج زاده السيد حسين
بيک کریمه سی رشیده خانم روحنه فاتحه
سنه ۱۲۶۶

Form ve Süsleme: Taş malzemededen yapılmış olan baştaşının yan kısımları daha ince iken orta kısım daha kalındır. Yukarıya doğru genişleyerek yükselen gövde omuz hizasında düz pahlanmalarla kitabe alanı daralır ve iç kavis yaparak boyun kısmına ulaşır. Taşın üzerinde kalpak şeklinde bir başlık mevcuttur. Kalpağın üst kısmı geniş fakat altı hemen hemen boyun genişliğiyle aynıdır. Gövdenin yüzeyinde sekiz satırlık kitabe vardır ve her satırı yatay profillerle ayrılmıştır. Burada da profillerle ayrılan her satır, panolar halinde görülen yüzeyler kabartılmıştır.

Ayaktaşının tarihi değeri yoktur.

Resim 88

Resim 89

Resim 90

Katalog No	:38
Resim No	:88-89-90
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Okunamıyor
Başlık	: Örfi Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Form ve Süsleme: Taş malzemededen yapılmış olan baştaşından belirgin halde sadece örfi kavuk kalmıştır. Harap haldedir.

Baştaşı ve ayaktaşı harap halde olan bu sanduka, kapaklı yükseltilmiş lahit tipinde yapılmıştır. (Çizim- 14) Süsleme olarak doğu yönünde baklava dilimi motifi kible yönünde ise oval biçimde duran güneş ve etrafında daire içinde yıldız motifi stilize edilmiştir.

Resim 91

Katalog No	:39
Resim No	:91
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1310 M. 1892
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Ahmet Hamdi Efendi
Kitabesi	:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
 Lâ Tagnetû min Rahmeti'llâh
 İnnallâhe yağfîru'z-zünûbe cemîan
 İnnehû Hüve'l-Gafûru'r-Rahîm
 Hâzâ merkadü merhûm ve mağfûrun leh
 Kastamonu eşrâf ve hânedânından
 Mütekâidîn-i Mülkiye'den
 Şem'î Zâde el-Hâc Ahmed Hamdi
 Efendi'nin ruhuna rızâen
 lillâhi'l-Fâtiha
 4 Şaban Sene 1310

هو الحى الباقي
 لا تقنطوا من رحمة الله
 ان الله لا يغفر الذنوب جميعا
 انه هو الغفور الرحيم
 هذا مرقد مرحوم ومغفور له
 قسطنطيني اشرف وخاندانندن
 ومتقاعدين ملكيه دن
 شمعى زاده الحاج احمد حمدى
 افندينىك روحنه رضاء
 لله الفاتحه
 ٤ شعبان سنه ١٣١٠

Form ve Süsleme: : Alttan yukarıya doğru dik olarak yükselen ve omuz hizasında düz pahlanmalarla daralan bir yapıya sahiptir. Buradan itibaren köşeler üstten kavislenerek kaybolurlar ve boynun silindirik yapısına geçiş sağlanır. Boynun üstünde ise başlık bulunmaktadır. Gövdede sekiz satırdan oluşan kitabe bulunmaktadır. Yazılar diagonal biçimde yazılmış ve satırlar birbirinden yatay profillerle ayrılmıştır. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli niş içerisine yerleştirilmiş sonunda bulunan tarih satırı da yayvan bir kap içerisinde gibidir.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 92

Katalog No	:40
Resim No	:92
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1288 M. 1871
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Akantus (kenger) Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Emine Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Gel efendim nazar eyle mezarımın taşına
Âkıl isen gâfil olma aklını al başına
Salınıp gezer iken bak ne geldi başıma
Akıbet ten turâb oldu taş dikildi başıma
Şem'î Zâde Hamdi Efendi Zevce
Ve Şerif Zâde Kerîmesi Emine
Hanım ruhuna Fâtiha
Fî 3 Safer Sene 1288

هو الباقي
كل افندم نظر ايله مزاريمك طاشنه
عاقيل ايبسك غافل اولمه عقلكي ال باشكه
صالنوب كزار ايكن بق نه كلدى باشمه
عاقبت تن تراب اولدى طاش ديكلدى باشمه
شمعى زاده حمدى افندى زوجه
وشريف زاده كريمه سى امينه
خانم روحنه فاتحه
فى ٣ ص سنه ١٢٨٨

Form ve Süsleme: Kaideden itibaren yukarı doğru genişleyerek yükselir.

Omuz hizasından itibaren yuvarlar kemer şeklinde son bulur. Alınlık kısmında akantus yaprakları motifli bulunmaktadır. Yuvarlak kemere bu yaprak motiflerinin dilimleri şekil vermiştir. Taş malzemedен plaka gövdeli olarak yapılmıştır.

Gövdede yedi satır kitabe bulunmaktadır. Kitabe zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmış olup diagonal şekilde yazılmıştır. Kitabe başlığı da yuvarlak kemerli niş içerisine yazılmıştır.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 93

Katalog No	:41
Resim No	:93
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	:
Başlık	: Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Form ve Süsleme: Mermer malzemeden yapılmış olan ayaktaşı alttan yukarıya doğru hafifçe genişleyerek yükselir. Alınlık kısmı üçgen şeklinde son bulur. Gövdeyi, kaideden yukarı doğru yükselen hurma ağacı tasviri doldurur. Hurma ağacı tasvirinin en altında iki adet hurma salkımı, bunların üstünde ise dalları ve yaprakları vardır.

Baştaşı harap haldedir.

Resim 94

Katalog No	:42
Resim No	:94
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1303 M. 1883
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Oval Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hûriye Kadın
Kitabesi	:

Sene 1303

İlâhî cürmümü affet

Yüzüm karasına bakma

Senin dergahına geldim

Muhammed aşkına yakma

İdris Zâde Ahmed Ağa'nın halîlesi

Hûriye Kadın'ın ruhuna

rızâen lillahi'l-Fâtiha

سنه ۱۳۰۳

الهی جورممی عف ایت

یوزیم قاره سنه بقمه

سنگ درگاهکه کلام

محمد عشقنه یقمه

ادریس زاده احمد اغانک حلیله سی

حوریه قادینک روحنه

رضاء لله تعالی فاتحه

Form ve Süsleme: Kaideden “S” şeklinde kıvrımlar yaparak çıkar ve kitabe alanı hafif genişleyerek yükselir. Alınlık kısmından yuvarlak kemer şeklinde son bulur. Gövdede yedi satırdan müteşekkil kitabe bulunur. Satırlar zeminden çıkıntılı profillerle birbirinden ayrılmıştır. Alınlık kısmında rûmî motifler vardır ve tarih hemen bu rûmîlerin altına yazılmıştır.

Ayaktaşı çok eskimiştir.

Resim 95

Resim 96

Resim 97

Katalog No	:43
Resim No	:95-96-97
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1335 M. 1816
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Nasuhi Efendi
Kitabesi	:

Sene 1335
Eflani Zâde
Sadık Efendi'nin
Mahdûmu Nasûhî
Efendi'nin ruhuna
Fâtîha

سنه ١٣٣٥
افلانيلی زاده
صادق افندي
مخدومی نصوحی
افنديک روحنه
فاتحه

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olan baştaşı kaideden “S” şeklinde kıvrımlarla çıkar. Bu kıvrımlarla açılım sağlanarak kitabe alanının genişlemesi temin edilir. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır boynun üstünde ise bir tepelik vardır. Gövdede altı satırlık kitabesi vardır. Kitabe alanı, yaprak motifleriyle dolandırılmıştır. Şah başlık kısmında çiçek motifleri vardır ancak bu bölüm kırılıp tekrar yama yapıldığı için tam anlamıyla bu motifler belli olmamaktadır.

Ayaktaşının tarihi bir değeri yoktur.

Sanduka form itibariyle çizim 14'deki gibidir. Uzun kenarlarında baklava dilimi motifi kısa kenarlarında ise yıldız stilize yıldız motifi vardır.

Resim 98

Resim 99

Katalog No	:44
Resim No	:98-99
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H 1287 M 1870
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Halil Ağa
Kitabesi	:

Hû
Hâlâ Kastamonu Vilâyeti
Celîlesi Valisi Devletlû Muhammed
Reşîd Paşa Hazretleri'nin Kethüdâlık
Hizmetinde iken vefat iden İstabıl-ı Âmire
Pâyelilerinden el-Hâc Halil Ağa
Ruhîçün rızâen lillahi Fâtîha
Sene 1287

هو
حالا قسطنونى ولايت
جليله سى واليسى دولتو محمد
رشيد باشا حزر ترينك كتخدالق
خدمتنده ايكن وفات ايدين اصطليل عامره
بايه لولرندن الحاج خليل اغا
روحجون رضاء الله فاتحة
سنه هـ ١٢٨٧

Form ve Süsleme: Kaideden itibaren yukarıya doğru hafif genişleyerek yükselir. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır ancak sağ tarafı kırılmıştır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır ve tepelikle son bulur. Kitabesi altı satırdan oluşur ve satırlar birbirlerinde yatay profillerle ayrılmıştır. Kitabe başlığı boyun kısmında yuvarlak kemerli niş içerisine yazılmıştır.

Ayaktaşı alttan yukarıya doğru hafifçe genişleyerek yükselir. Omuz hizasında gövdedeki bitkisel motifi çevreleyen bordürün oval biçimde daralmasıyla alınlık kısmına geçiş sağlanır. Alınlıkta merkezde bir çiçek bezemesi işlenmiştir. Bunun arka planında yıldız ve yıldızdan yayılan ışığı hatırlatan uzun yaprak süslemeleri yer almaktadır. Alınlıktaki yıldız motifi her iki ucuna çiçek yerleştirilmiş “S” kıvrımlı profil üzerine oturtulmuştur. Gövdede ise alttan itibaren yukarıya doğru kıvrımlar yaparak yükselen bitkisel motif vardır. Bu motifte çok sayıda yaprak ve çiçek işlemesi mevcuttur.

Resim 100

Katalog No	:45
Resim No	:100
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1218 M. 1803
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Örfî Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Abdurrahman Efendi
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
 El çeküp bi'l-cümleden ettim bekâya rihleti
 Terk edüp fânî cihânı gerü koydum devleti
 Kabrim üstüne gelüp ziyaret eylesin
 Okusunlar ruhum için *Kul Hüva'llâh* âyeti
 Merhûm ve mağfûrun leh Hızır Zâde
 Es-Seyyid el-Hâc
 Abdurrahman Efendi ruhîçün el-Fâtîha
 1218

هو الباقي
 ال جكوب بالجملة دن ايتدم بقاياه رحلتى
 ترك ايدوب فانى جهانى كيرو قويدم دولتى
 قبرم اوستنه كلوب زيارت ايلسين
 اوقسونلر روحم ايجون قل هو الله ايتى
 مرحوم ومغفور له خضر زاده
 السيد الحاج
 عبدالرحمن افندى روحيجون الفاتحه
 هـ ١٢١٨

Form ve Süsleme: Taş malzemedен yapılmış olan baştaşı kaideden “S” kıvrımlar yaparak çıkar ve yukarıya doğru hafif bir şekilde genişleyerek yükselir. Omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe akanı daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Uzun tutulan boyun halkasının üstünde örfî kavuk mevcuttur. Gövdede birbirinden yatay profillerle ayrılmış yedi satırlık kitabesi vardır.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 101

Katalog No	:46
Resim No	:101
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	:
Başlık	:
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Ayaktaşı ve baştaşı kaybolmuştur.

Form ve Süsleme: Gerçek ayaktaşı ve baştaşı olmayan bu sandukanın üzerinde bugün sonradan yapılmış mezar taşları bulunmaktadır. Caminin tadilatı sırasında 2 ya da daha fazla sanduka yan yana getirilerek bir form oluşturulmaya çalışıldığı belli olmaktadır. şu anki durumuna göre kuzey yönünde ortada stilize edilmiş güneşin etrafında hilal ve yıldız motifleri vardır. Malzeme açısından da farklı bir yapıda olan uç tarafında ise rozet mevcuttur.

Resim 102

Katalog No :47
Resim No :102
Bulunduğu Yer : Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi : H. 1258 M. 1842
Malzemesi : Taş
Hattın Türü : Celî Sülüs
Başlık : Tepelik
Mesleği :
Kime Ait Olduğu : Reşîde Hâtun
Kitabesi :

Sene 1258

Gözümü yumdum

..... Rahmettir

..... es-Seyyid

Ahmed Efendi'nin kerîmesi

Reşîde Hâtun rûhuna

Fâtiha

سنه ١٢٥٨

كوزومى يومدم

رحمتدر

السيد

احمد افنديك كريمه سى

رشیده خاتون روحنه

فاتحه

Form ve Süsleme: Oldukça yıpranmış olan baştaşı, taş malzemeden plaka gövdeli olarak yapılmıştır. Omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe alanı daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Boyun kısmı oldukça kalındır. Tepede başlığı vardır. Gövde kısmında yatay profillerle birbirinden ayrılmış yedi satırlık kitabesi vardır ancak çok harap halde olduğu için okunamamaktadır.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 103

Katalog No	:48
Resim No	:103
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H.1298 M.1880
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Seyyid İsmail Ağa
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Olıcak ferman-ı Hak ister icâbet davete
Emrine mutî' olan cümle ererler izzete
Azmedüp mülk-i bekâya gitti bir merd-i sahî
El çeküp fânî cihandan erdi kurb-i rahmete
Hayatında rûz-şeb ikrâm ederdi âleme
Hânesinde nice mihmân el sunardı nimete
İdris Zâde Ahmed Ağa'nın mahdumu
Seyyid İsmâil Ağa rûhîçün lillâhi'l-Fâtîha
Sene 1298

هو الباقي
اوليجق فرمان حق استر اجابت دعوته
امرینه مطيع اولان جمله ايررلر عزته
عزم ايدوب ملك بقايه كندی بر مرد سخی
ال جکوب فانی جهانندن ايردی قرب رحمته
حياتنده روز شب اكرام ايدردی عالمه
خانه سنده نه مهمان ال صونردی نعمته
ادريس زاده احمد اغانك مخدمی
سيد اسماعيل اغا روحيجون لله الفاتحه
سنه ۱۲۹۸

Form ve Süsleme: Taş malzemededen plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşında, omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe alanı daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Tepede ise başlık bulunmaktadır. Gövde kısmında diagonal biçimde yazılmış ve birbirinden yatay profillerle ayrılmış olan on satırlık kitabesi mevcuttur. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli bir niş içine yazılmıştır.

Ayaktaşı mevcut değildir.

Resim 104

Resim 105

Resim 106

Katalog No	:49
Resim No	:104-105-106
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1294 M. 1877
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	: Kol Ağası
Kime Ait Olduğu	: Ahmed Ağa
Kitabesi	:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Şöhreti âfâkı tuttu hânedân-ı bî-bahâ

Yani İdrîs Zâde meşhur ... nâm Ahmed Ağa

Hânesin açdı fakîrâne dâimâ Allah için

..... ikrâm eyler idi dâimâ

Kendi pâk meydânı pâk emsâli nâdir bir kerîm

Bezl-i nândan maksadı ancak bu zâtın der-i rızâ

Serfirâz serdâr-ı cümle hânedân

Hâtem-i Sâni denilse şânına el-hak sezâ

Sâl-i doksan dörtte kıldı irtihal-i dâr-i bekâ

Eylesün Mevlâ bu zâtı cümle korkudan ...

İdrîs Zâde Kol Ağası Ahmed Ağa ruhuna fâtiha

Sene 1294

هو الحى الباقي

شهرتى افاقى طوتدى خاندان بى بها

يعنى ادريس زاده مشهور .. نام احمد اغا

خانه سين اجدى فقيرانه همان الله ايجون

..... اكرام ايلر ايدى دائما

كندى باك ميدانى باك امثالى نادر بر كريم

بزل ناندن مقصدى انجق بو ذاتك در رضا

سرفراز سردار جمله خاندان

خاتم ثانى دنلسه شاننه الحق سزا

سال طقسان درنده قيلدى ارتحال دار بقا

ايلسون مولا بو ذاتى جمله قورقودن ...

ادريس زاده قول آغاسى احمد اغا روحنه فاتحه

سنة ١٢٩٤

Form ve Süsleme: Taş malzemede plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşında, omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe alanı daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Tepede ise başlık bulunmaktadır. Gövde kısmında diagonal biçimde yazılmış ve birbirinden yatay profillerle ayrılmış olan on üç satırlık kitabesi mevcuttur. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli bir niş içerisine yazılmış ve nişin etrafı omuzlara kadar iki yandan akantus yapraklarıyla süslenmiştir.

Ayaktaşı alttan yukarıya doğru hafifçe genişleyen ayaktaşı üst kısımda kenarlardan yukarıya doğru yükselen yaprak motiflerinin kıvrımlarıyla daralır. Alınlıkta merkezde bir çiçek bezemesi işlenmiştir. Bunun arka planında yıldız ve yıldızdan yayılan ışığı hatırlatan uzun yaprak süslemeleri yer almaktadır. Gövdede ise kıvrımları salyangoz şeklinde olan ve yukarıya doğru yükselen bitki motifi vardır.

Form itibariyle çizim 14'deki gibidir. Uzun kenarlarında, ortada ve köşelerde 90 derecelik açıya uygun olarak stilize edilmiş güneş motifi mevcuttur. Kısa kenarların motifi silinmiş ancak şahidelere geçiş yerlerinde akantus yaprakları motifi bulunmaktadır.

Resim 107

Resim 108

Resim 109

Resim 110

Katalog No	:50
Resim No	:107-108-109-110
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1306 M. 1888
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hafız İbrahim Efendi
Kitabesi	:

Sene 1306

Müftî Zâde Hâfız İbrâhîm Efendi

Sidre-i kurb-i hakikat üzre tuttu âşiyân

Bakmayup gençlik gibi gencîne-i ikbâlîne

Bezl ü i'tâ eyleyüp oldu harîdâr-ı cinân

Rûtbe-i tadrîsi memûriyet icrâ ile

Cem edüp olmuştu ashâb-ı hukûka müsteân

Etsün Allah kabrine icrâ-yı rahmet nev-be-nev

Rûhu olsun gülşen-i feyz-i Hüdâ ve Kâmurân

Üçyüz altı sâl-ı hicrîsinde etti irtihâl

Hayrile yâd eylesün rûh-ı şerîfin zâirân

سنة ١٣٠٦

مفتی زاده حافظ ابراهیم افندی

سدره قرب حقیقت اوزره طوتدی اشیان

باقمیوب کنجلك کبی کنجینه اقبالنه

بذل و اعطا ایلیوب اولدی خریدار جنان

رتبه تدریسی مأموریت اجرا ایله

جمع ایدوب اولمشدی اصحاب حقوقه مستعان

ایتسون الله قبرینه اجرای رحمت نوبنو

روحی اولسون کلشن فیض خدا و کامران

اوجیوز التی سال هجر یسنده ایتدی ارتحال

خیر یله یاد ایلسون روح شریفک زائران

Form ve Süsleme: Taş malzemede plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşında, omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe alanı daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Tepede ise yivleri oldukça belirgin olan kavuk bulunmaktadır. Gövde kısmında diagonal biçimde yazılmış ve birbirinden yatay profillerle ayrılmış olan on satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli bir niş içerisine yazılmıştır.

Kaideden itibaren hafif bir şekilde yukarı doğru genişleyen ayaktaşı yukarıda yuvarlak kemer şeklinde son bulur.

Süsleme olarak gövdesi oldukça kalın olan ve etrafına simetrik olarak yerleştirilmiş yaprakları ve çiçekleri bulunan bitkisel motif vardır.

Çizim 14'deki forma sahip olan sandukada yer yer silinmeler mevcuttur. Süsleme olarak kible yönünde ortadan iki tarafa salınan dal ve yapraklarıyla birlikte çiçek motifi kuzey yönünde iki adet baklava dilimi motifi vardır. Kısa kenarlarda ise yine baklava dilimi motifi yer almaktadır.

Resim 111

Resim 112

Katalog No	: 51
Resim No	: 111-112
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1318 M. 1900
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	: Kol Ağası
Kime Ait Olduğu	: Ali Rıza Efendi
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Kâinâtın sahibidir Hazret-i Hakk Zü'l-Celâl
 Bâkî Ol'dur Dâim Ol'dur yoktur O'na misâl
 Sevdigîçün halkını kendine davet eyliyor
İrci' emrine bizler eyleriz hep imtisâl
 Ey beni zâir olan Fâtiha-hân evvel rûhuma
 Bak mezârım taşına dikkat eyle bir ibret al
Küllü şey'in hâlikün dersini ey zâir oku
Vechi bâkî olduğunda eyleme hiç kîl ü kâl
 Redîf Kastamonu Taburu Kol
 Ağası Ali Rıza Efendi ruhuna Fâtiha
 Sene 1318

هو الباقي

كانناتك صاحبدير حضرت حق ذو الجلال
 باقى اولدر دائم اولدر يوقدر اكا هيچ مثال
 سوديكيچون خلقنى كندينه دعوت ايليور
 ارجعى امرينه بزلر ايلرز هب امتثال
 اى بنى زائر اولان فاتحه خوان اول روحمه
 باق مزارم طاشنه دقت ايله بر عبرت ال
 كل شىء هالك درسنى اى زائر اوقو
 وجهى باقى اولديغندا ايلمه هيچ قيل وقال
 رديف قسطمونى طبورى قول
 اغاسى على رضا افندى روحنه فاتحه
 سنه ١٣١٨

Form ve Süsleme: Baştaşı taş malzemeden yapılmıştır ve plaka gövdelidir.

Altan yukarıya doğru hafifçe genişler ve omuz hizasında düz silmelerle daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Boynun yapısı oldukça zariftir. Tepede ise sarık bulunmaktadır. Gövdede on iki satır, diagonal biçimde yazılmış ve her satırı zeminden çıkıntı yapan profillerle ayrılmış kitabesi mevcuttur. Kitabenin son satırı çanak formu verilmiş profil içerisindedir.

Ayaktaşı taş malzemeden yapılmış olup, aşağıdan yukarıya doğru genişleyen, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üst kısmında yuvarlak, madalyon şeklinde tepelik yapılmış, bunun içine de bir adet çiçek motifi yerleştirilmiştir. Gövdede ise üzerinde laleler bulunan çiçek motifleri mevcuttur.

Resim 113

Katalog No	:52
Resim No	:113
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lîk
Başlık	: Dikişli Dolama Katibi Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Form ve Süsleme: Plaka gövdeli olarak taş malzemededen yapılmış olan şahide zamana yenik düşmüştür. Yazıları silinmiş ve boyun kısmı kırıldıktan sonra yama yapılmıştır. şahidenin tek sağlam yeri ise boynun üstünde yer alan dikişli dolama katibi kavuğudur.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 114

Katalog No	:53
Resim No	:114
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1311 M. 1893
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Köşegenli Üstüvane
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şeyh Mustafa
Kitabesi	:

Sene 1311

Tarik-ı Halvetî sâliklerinden

İşbu dergâh-ı şerîfin

Postnişîni merhûm ve mağfûrun leh

Eflanili Zâde Şeyh Mustafa

Efendi ruhuna el-Fâtiha

Şehr-i Rebû'l-evvel

سنه ١٣١١

طريق خلوتی سالکیندن

اشبو درگاه شریفین

بوست نشینی مرحوم و مغفور له

افلانلی زاده شیخ مصطفی

افندی روحنه الفاتحه

شهر ربیع الاول

Form ve Süsleme: Haziredeki diğer şahidelere oranla daha kalın yapılı olan bu baştaşı, taş malzemeden imal edilmiştir. Yukarıya doğru çok hafif bir genişleme söz konusudur. Taşın üst kısmı adeta takke görünümünde yapılmış olup, üzeri ince yivlerle süslenmiştir. Gövdede diagonal olarak yazılan ve her satırı kalın profillerle birbirinden ayrılan yedi satır kitabesi mevcuttur.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 115

Resim 116

Katalog No	:54
Resim No	:115-116
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1326 M. 1908
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Müderris Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: İbrahim Efendi
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
 Ah bir zât-ı necîbü'l-eşref
 İntikal etti edîbü'l-eşref
 Namı İbrahim Efendi Zühdi
 Hasebi pâk nesîbü'l-eşref
 Sohbeti tatlı arâfetlü idi
 Dense şâyeste hatîbü'l-eşref
 Bekliyor fâtiha züvvârından
 Bu yatan yerde lebîbü'l-eşref
 Fevtine Fevzî bu mısra tarih
 Ve kad mâte nakîbü'l-eşrâf
 Lillahi'l-Fâtiha sene-i hâliye 1326

هو الباقي
 أه بر ذات نجيب الاشرف
 انتقال ابتد اديب الاشرف
 نامی ابراهيم افندی زهدی
 حسبی بالک نسب الاشرف
 صحبتی طاتلو عرافتو ایدی
 دینسه شایسته خطیب الاشرف
 بکلیور فاتحه زواریندن
 بو یاتان یرده لبیب الاشرف
 فوتنه فوزی بو مصرع تاریخ
 وقد مات نقیب الاشراف
 لله الفاتحة سنهء حالیه ۱۳۲۶

Form ve Süsleme: Baştaşı, taş malzemeden yapılmıştır ve plaka gövdelidir.

Altan yukarıya doğru hafifçe genişler ve omuz hizasında düz silmelerle daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Boynun yapılı silindirik değildir, tepede ise sarık bulunmaktadır. Gövdede on iki satır, diagonal biçimde yazılmış ve her satırı zeminden çıkıntı yapan profillerle ayrılmış kitabesi mevcuttur.

Ayaktaşı da taş malzemeden yapılmış olup alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve tepesi sivri kemer şeklinde son bulur. Plaka gövdeli olarak yapılmıştır. Süsleme olarak gövdenin altından yukarıya doğru “S” kıvrımlar yaparak uzayan ve etrafında çok sayıda çiçek, lale ve yaprak motifleri bulunan bitkisel motif vardır.

Resim 117

Resim 118

Katalog No	:55
Resim No	:117-118
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1244 M. 1828
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	: Kastamonu Nakîbü'l-Eşrâfî
Kime Ait Olduğu	: Muhammed Emin Efendi
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
 Cennetmekân allâme-i zaman kal'a
 İbrahim Efendi Zâde...
 Sâbikan levha-i cânib-i yesâr
 Anadolu Kastamonu'da Nakîbü'l-Eşrâf
 İken vedâ-ı âlem-i fânî eden es-Seyyid
 El-Hâc Muhammed Emin Efendi ruhuna Fâtiha
 Fî 5 Rebû'l-Evvel Sene 1244

هو الباقي
 جنتمکان علامهء زمان قلعه
 جکی ابراهیم افندی زاده
 سابقا سرلوحهء جانب یسار
 اناطولی قسطنطنیة نقیب الاشراف
 ایکن وداع عالم فانی ایدن السید
 الحاج محمد امین افندی روحنه فاتحه
 فی ۵ راسنه ۱۲۴۴

Form ve Süsleme: Kaideden itibaren “ S” kıvrımlar yaparak çıkan ve genişleyerek yükselen baştaşı omuz hizasında düz silmelerle daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Tepede ise kavuk vardır. Gövdede yedi satırlık kitabesi mevcuttur ve her satır yatay profillerle birbirinden ayrılmıştır. Başlığı gövdeyle boynun ortasına yazılmıştır. Son satır çanak formu verilmiş profil içerisinde.

Mermer malzemeden yapılmış olan ayaktaşı alttan yukarıya doğru hafifçe genişleyerek yükselir. Alınlık kısmı üçgen şeklinde son bulur. Gövdeyi, kaideden yukarı doğru yükselen hurma ağacı tasviri doldurur. Hurma ağacı tasvirinin ortasında iki adet hurma salkımı, bunların altında ve üstünde ise dalları ve yaprakları vardır.

Resim 119

Katalog No	:56
Resim No	:119
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1235 M. 1819
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Seyyid Hacı Lutfullah Efendi
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Halini gördükte ihvânın teğâfûl etmesün
Kimseye bâkî değildir işte bu fânî cihan
Hânedân-ı belde iken hem de eşrâfı kudât
Âkıbet dâr u diyârın eyledi terki nâgehân
Rûh-ı pür-nurunu şitâbân olduğu cennete
Rahmeti Hakk'a Hızır Zâde karîn oldu heman
Hayr ile yâd eylesün kabrin ziyaret eyleyen
Hak Teâlâ rahmetinden etmesün dûr bir zaman
Mısra tarihi işbu gülün nurdan çıktı yâb
Seyyid Hacı Lutfullah Efendi etti firdevsi mekan
Fî gırra Sene 1235

هو الباقي
حالينى كوردكده اخوانك تغافل ايتمسون
كمسه يه باقى دكلدر اشته بو فانى جهان
خانه دان بلده ايكن همده اشراف قضاة
عاقبت دار وديارك ايلدي ترك ناكهان
روح بر نوري شتابان اولدوغى جنته
رحمت حقه خضرزاده قرين اولدى همان
خير ايله ياد ايلسون قبرك زيارت ايليك
حق تعالى رحمتندن ايتمسون دور بر زمان
مصرع تارخى اشبو كلك نوردن جيقدى ياب
سيد حاجى لطف الله افندى ايندى فردوسى مكان
فى غره ن سنه ١٢٣٥

Form ve Süsleme: Kaideden “ S” kıvrımlar yaparak çıkan ve genişleyerek yükselen baştaşı omuz hizasında düz silmelerle kitabe alanı daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Tepede ise irice bir kavuk vardır.

Gövdede on iki satırlık kitabesi mevcuttur ve her satır yatay profillerle birbirinden ayrılmıştır. Başlığı gövdeyle boynun ortasına yazılmıştır. Son satır yayvan bir kap içerisinde gibidir.

Ayaktaşı sonradan yapılmış. Tarihi bir değeri yoktur.

Resim 120

Resim 121

Katalog No	:57
Resim No	:120-121
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1246 M. 1830
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dilimli Takkeli Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Emine Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Mübâyici Muhammed Ağanın mahdum-ı pâkinin
Zen-i pâkîzesi semt-i bekâya eyledi rihlet
Emine Hanım evvel-i fahru'n-nisa iffetle meşhûre
Biğâyet genç iken ziyâ cihandan eyledi uzlet
Diyar-ı gurbet ilde hâke düşdü gonca-i cismi
Şehadet rûtbesin kesb etti oldu nâil-i izzet
İşiten mevtini mahzun olup derlerdi Ya Rabbi
Sabırlar ver ânın zevcine eyle kabrini cennet
Sene bin iki yüz kırk altıda erdi ecel âna
Okun bir fâtiha rûhuna ola bâis-i rahmet
Sene 1246

هو الباقي
مبايعجى محمد اغانك مخدوم باكينك
زن باكيژه سى سمت بقايه ايلدى رحلت
امينه خانم اول فخر النساء عفتله مشهوره
بغايت كنج ايكن ضيا جهاندى ايله دى عزلت
ديار غربت ايله خاكه دوشدى غنجهء جسمى
شهادت روتبه سين كسب ايتدى اولدى نائل عزت
اشيدن موتنى محزون اولوب ديرلردى يا ربى
صبرلر وير انك زوجنه ايله قبرينى جنت
سنة بيك ايكيوز قرك التيده ايردى اجل اكا
اوقوك بر فاتحه روحنه اوله باعث رحمت
سنة ١٢٤٦

Form ve Süsleme: Kaideden “ S” kıvrımlar yaparak çıkan ve genişleyerek yükselen baştaşı omuz hizasında düz silmelerle kitabe alanı daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Tepede ise dilimli takkeli kavuk vardır. Gövdede diagolan şekilde yazılmış on bir satırlık kitabesi mevcuttur. Tarih satırı çanak formu verilmiş profil içerisinde. Başlığı ise bunun simetriği bir yapıdadır.

Ayaktaşının hemen kenarında hazire duvarı olduğu için tam karşısından fotoğraf çekemedik. Şahide form itibariyle plaka gövdelidir ve alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir. Tepede ise yuvarlak kemer şeklinde son bulur.

Şahidenin gövdede süsleme olarak yukarıya doğru dik bir şekilde yükselen profilin etrafından “S” kıvrımlar yaparak uzanan dal motifi ve bu alandan aşağı salınan dört adet üzüm motifi vardır.

Resim 122

Resim 123

Katalog No	:58
Resim No	:122-123
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1323 M. 1904 - H. 1322 M. 1909
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hüsniye Hanım
Kitabesi	:

Âh mine'l-mevt
Yirmidört yaşımda sar'a illetine uğradım
Her köşeyi aradım bu derde çare bulamadım
Yirmibir sene bu dert bende karar eyledi
Sarardım soldum vücudumda aslâ liyâkat kalmadı
Ardımsıra yetimlerim ağlaştı
Ciğerlerim(i) kebab olup tutuştu
Ben kabrime gider iken Hazreti Hakk'a münâcât eyledim
Ya Rabbi yetimlerimi ben sana emanet eyledim
Hacı Kadı Cami-i Şerifi'nde medfûn yatarım
Gelenden geçenden bir fâtiha-i şerîfe ihsan beklerim
El-mağfûr Küreli Müftü Zâde Kamil
Bey Haremi merhûme Hüsniye Hanımın
Rûhîçün rızâen lillahi Fâtiha
8 Safer H. 1323 20 Mart sene 1322

آه من الموت
يكرمي درت ياشمده بن صرعه علتته او غرا دم
هر كوشه يي ارادم بو درده جاره بولدم
يكرمي بر سنه بو درت بنده قرار ايلدي
صراردم صولدم وجودمه اصلا لياقت قالمدى
آردم صره يتيملرم اغلاشدى
جكرلرمى كباب اولوب طوتوشدى
بن قبريمه كيدر ايكن حضرت حقه مناجات ايلدم
يا ربى يتيملريمى بن سكا امانت ايلدم
حاجى قاضى جامع شريفنده مدفون ياتارم
كلندن كجندن بر فاتحه شريفه احسان بكلرم
المغفور كوره لى مفتى زاده كامل
بك حره مى مرحومه حسنيه خانمك
روحى ايجون رضاء لله فاتحه
۸ صفر سنه ۱۳۲۳ ۲۰ مارت سنه ۱۳۲۲

Form ve Süsleme: Baştaşı kaideden itibaren genişleyerek yükselir ve omuz hizasına denk gelen yerinde bitkisel motiflerin hareketiyle daralır. Buradan yukarıda ortasına kement geçirilmiş üç tane iri gül vardır. Kitabeye denk gelen alanın etrafından bordür dolanır. Başlığı yuvarlak kemerli niş içerisine yazılmış olan kitabe 14 satırdır ve diagonal biçimde yazılmıştır. Her satır zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır.

Mermer malzemeli olan ayaktaşı yukarıya doğru genişleyerek yükselir. Üst tarafının yarısı kırılmış olmasına rağmen yuvarlak kemer şeklinde son bulduğu anlaşılmaktadır.

Gövdede süsleme olarak yaprak şeklinde bir vazodan çıkan ve yukarı doğru kıvrımlar yaparak uzanan bitki motifi bulunmaktadır. Bitki motifinde tomurcuk ve açmış halde çok sayıda çiçek ve yaprak motifi vardır.

Resim 124

Katalog No	:59
Resim No	:124
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	:
Başlık	: Sivri Üçgen Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Mevcut Değil

Form ve Süsleme: Baştaşı olmayan bu son dönem mezar taşının tarihi bir değer olmamasına rağmen hazirede bulunduğu için yer verdik. Bu da alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve plaka şeklinde bir forma sahiptir. Tepede ise üçgen şeklinde son bulur. Gövdedeki asma dalı ve üzüm salkımı motifi dikkat çekicidir. Haziredeki diğer üzüm salkımı motiflerinin aksine bu motifte renk kullanılmıştır.

Resim 125

Katalog No	:60
Resim No	:125
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1328 M. 1910
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Oval Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şerîfe Firdevs Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
Hakkâklar(*) Kethüdâsı merhûm
Salih Efendi'nin büyük
Kerîmesi ve Kastamonu Defter-i
Hâkân Vezîrinin kayın
Vâlidesi Şerîfe ...
Firdevs Hanım'ın ruhuna
Lillahi'l-Fâtîha
13 Ramazan Sene 1328

هو الباقي
حكاكلىر كىتخداسى مرحوم
صالح افندينىڭ بيوك
كرىمه سى وقسطمونى دفتر
حاقان وزىرىنىڭ قائن
والده سى شريفه ...
فردوس خانمىن روحنه
الله الفاتحه
۱۳ رمضان سنه ۱۳۲۸

Form ve Süsleme: : Plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşı alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve tepe kısmından sivri kemer şeklinde son bulur. Omuz hizasında başlığı yuvarlak kemer şeklinde içine ana profil gövdeyle alınlık kısmını birbirinden ayırır. Alınlık kısmında süsleme olarak nişin üstünden ve iki tarafa salınan akantus yaprakları motifi süslemektedir. Gövdede ise dokuz satırdan oluşan kitabesi vardır. Satırlar birbirlerinden profillerle ayrılmış ve diagonal biçimdedirler. Ayaktaşı yoktur.

Resim 126

Katalog No :61
Resim No :126
Bulunduğu Yer : Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi : H. 1327 M. 1909
Malzemesi : Taş
Hattın Türü : Celî Ta’lîk
Başlık : Üstüvane
Mesleği :
Kime Ait Olduğu :
Kitabesi :

Muharrem 1327

محرم ١٣٢٧

Form ve Süsleme: : Son derece sade silindirik formlu olan şahidenin üstünde tümseklik mevcuttur. Taş malzemeden yapılmıştır. Kitabesi on satırdır ve satırlar arasından profiller çekilmiştir.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 127

Resim 128

Katalog No	:62
Resim No	:127-128
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:H. 1272 M. 1854
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	: Tüccar
Kime Ait Olduğu	: Hacı Kara Ali Ağa
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Bir eli boş yüzü kara gelmişim dergâhına
 Ey keremkânı Allâhım itimâdım hep sana
 Kabrim üzre Âdemoğlu ya gele ya gelmeye
 Lutf edüp bir ferde muhtaç etme sen eyle atâ
 Afvıma ger bir sebep yok rahmetinle yarlığa
 Nâr-ı dûzah nolduğun recm ile gösterme bana
 Tüccâr-ı muteberândan merhûm ve mağfûrun leh
 El-Hâc Kara Ali Ağa'nın rûhîçün Fâtiha
 Sene 1272

هو الباقي
 برالی بوش یوزی قاره کلمشم درگاهکه
 ای کرمکانی اللهم اعتمادم هب سکا
 قبرم اوزره آدم اوغلی یا کله یا کلمیه
 لطف ایدوب بر فرده محتاج ایتمه سن ایله عطا
 عفویمه کر بر سبب یوق رحمتکله یارلغه
 نار دوزخ نولدییغین رجم ایله کوسترمه بکا
 تجار معتبرانندن مرحوم ومغفور له
 الحاج قره علی اغانک روحیجون فاتحه
 سنه ۱۲۷۲

Form ve Süsleme: Kaideden “ S” kıvrımlar yaparak çıkan ve genişleyerek yükselen baştaşı omuz hizasında düz silmelerle kitabe alanı daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Tepede ise sarık vardır. Gövdede diagonal şekilde yazılmış dokuz satırlık kitabesi mevcuttur.

Taş malzemeli ayaktaşı plaka şeklinde bir forma sahiptir. Gövde aşağıdan yukarıya doğru genişler. Gövde yüzeyinin tam ortasında bir servi ağacı motifi bulunmaktadır. Ağacın tepesi güneye doğru eğilmiş durmaktadır. Üst kısmı sivri kemer şeklindedir.

Resim 129

Katalog No	:63
Resim No	:129
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1324 M. 1906
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	: Nizamiye Memuru
Kime Ait Olduğu	: Ömer Naili
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
Nizamiye Tahsil Memuru iken
Alay Katibi Ömer Nâilî
Davet-i Hakk'a edüp icâbet
Firdevs-i vahdetin oldu dâhili
Mütedeyyin musallî güzel zât idi
İman-ı kâmilin oldu hâmilî
Üç yüz yirmi dört tarih-i fevti
Olsun İlahî cennetin gülü
Ruhuna lillahi'l-Fâtiha
Sene 1324

هو الباقي
نظاميه تحصيل مأمورى ايكن
الاي كاتبي عمر نايلي
دعوت حقه ايدوب اجابت
فردوس وحدتك اولدى داخلى
متدين مصلى كوزل ذات ايدى
ايمان كاملك اولدى حاملى
اوجيوز بكرمى درت تاريخ فوتى
اولسون الهى جنتك كللى
روحنه لله الفاتحه
سنه ١٣٢٤

Form ve Süsleme: Kaideden itibaren genişleyerek yükselen baştaşımda, omuz hizasında düz silmelerle kitabe alanı daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Tepede ise başlık vardır.

Gövdede başlığı yuvarlak kemerli niş içerisinde olan ve diagonal şekilde yazılmış on bir satırlık kitabesi mevcuttur.

Ayak yaşı yoktur

Resim 130

Katalog No	:64
Resim No	:130
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1322 M. 1904
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Tarih-ül Vefat
Sene H. 1322 fi
Zilkade
١٦

تاریخ وفاتی
سنه ١٣٢٢ فی
ذی القعدة
١٦

Form ve Süsleme: Konumuz olan her iki hazirede de başka bir örneği olmayan bu şahide omuz hizasına kadar genişleyerek yükselir ve burada daralarak sivri kemer şeklinde son bulur. Bunu diğerlerinde farklı kılan özelliği ise gövdedeki süsleme şeklidir. Alttan tek dal halinde çıkan çiçek motifi yaprakları ve dallarıyla yukarıya doğru yükselir. Şah başlığın olduğu yerde çiçek yerine kitabenin tarihi yazılmıştır. Ve bu tarihin üstüne de yapraklı bir çiçek motifi yerleştirilerek son verilmiştir.

Resim 131

Resim 132

Katalog No	:65
Resim No	:131-132
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1331 M. 1912
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	: İbtidai Muallimi
Kime Ait Olduğu	: Hüseyin Avni Efendi
Kitabesi	:

1331

Muhâsebe-i Vilâyet mümeyyizi İsmail
Hakkı Efendi Mahdûmu İbtidâi Muallimi
Hüseyin Avni Efendi ruhuna Fâtîha
Böyledir bu ... fânî cihân
Olamaz kimseye şartınca mekân
Baba meşrûtasıdır
Vakf olundu bize
Rahmet-i Hakk
.....
.....
Rûhuna Fâtîha

۱۳۳۱

محاسبه و لایت ممیزی اسماعیل
حقى افندى مخدومى ابتدائى معلمى
حسین عونى افندى روحنه فاتحه
بویله در بو ... فانی جهان
اولاماز کیمسه یه شرطنجه مکان
بابا مشروطه سیدر
وقف اولندی بزه
رحمت حق
.....
.....
روحنه فاتحه

Form ve Süsleme: Kaideden “ S” kıvrımlar yaparak çıkan ve genişleyerek yükselen baştaşı omuz hizasında düz silmelerle kitabe alanı daralır ve boyun halkasına geçiş sağlanır. Tepede ise başlık vardır. Gövdede diagonal şekilde yazılmış on üç satırlık kitabesi mevcuttur. Son satır yayvan bir kap içerisinde gibidir. Başlığı ise yuvarlak kemerli niş içerisine yazılmıştır.

Mermer malzemeden yapılan bu ayaktaşı da alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir. Omuz hizasında gövdedeki süslemeyi saran bordürler “S” kıvrımlar yaparak ortada birleşir ve alınlık kısmının ayrılmasını sağlar.

Alınlık kısmında vazodan çıkan etrafı yapraklarla bezenmiş üç adet çiçek motifi vardır. Yine omuzdaki kıvrımların üstünde birer tane çiçek motifi mevcuttur ve bunların yanında bulunan yapraklar vazodan etrafından uzanarak yukarıdaki yapraklarla birleşirler.

Gövdede kulpsuz bir vazodan çıkan ve “S” kıvrımlar yaparak iki tara yayılan çiçek motifi vardır.

Resim 133

Katalog No	:66
Resim No	:133
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1330 M. 1911
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Saide Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî	هو الخلاق الباقي
Kubad oğlu Kerîmesi Hacı Saide Hanım	قوباد اوغلی کریمه سی حاجی سعیده خانم
Leyle-i Kadirde verdim ruh-ı revânım	لیلء قدیرده ویردم روح روانم
Fahr-i âlem Mustafâ'nın aşkına	فخر عالم مصطفانک عشقنه
Af kıl isyanımı Ya Rab benim	عفو قبل عصیانمی یا رب بنم
Kesmem ümit rahmetinden İlâhî	کسمه م امید رحمتکدن الهی
Müjde-i (<i>lâ taknetû</i>) me'menim	مژدهء (لا تقنطوا) مأمنم
Ruhuma bir fâtiha bahşeyleye ihvân-ı dîn	روحمه بر فاتحه بخش ایلیه اخوان دین
Kabrime geldikte züvvarlar benim	قبریمه کلدکده زوارلر بنم
Ramazan sene 1330	رمضان سنه ۱۳۳۰
Ruhuna Fâtiha	روحنه فاتحه

Form ve Süsleme: Taş malzemedен yapılmış olan baştaşı kaideden dik olarak çıktıktan sonra, yukarıya doğru açılım yapar ve kitabe alanının genişlemesini temin eder. Profilin üzerinden üstten bir demetten çıkıp gelen akantus yaprakları ve başlığın şekline uygun olarak yerleştirilen 3 adet çiçek motifi vardır. Kitabenin bittiği yerde, omuz hizasına döşenmiş yaprak motifleri vardır ve bunlar alınlık kısmındaki akantus yapraklarıyla uçları birleşmiştir. On bir satırdan müteşekkil kitabesinin her satırının arasından profiller geçirilmiştir. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli niş içerisi yazılmıştır. Son satır yayvan bir kap içinde gibi şekillendirilmiştir.

Resim 134

Resim 135

Katalog No	:67
Resim No	:134-135
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	: Kastamonu Nâibi
Kime Ait Olduğu	: Muhammed Tahir
Kitabesi	:

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
 Lâ ilâhe illa'llâhü'l-Melikü'l-Hakku'l-Mübîn
 Muhammedün Rasûlullahi Sâdiku'l-va'di'l-Emîn
 İşbu Şeyhü-l İslâm
 Kethüdası.....
 Kastamonu Nâibi Muhammed Tahir
 Efendinin kabridir

هو الخلاق الباقي
 لا اله الا الله الملك الحق المبين
 محمد رسول الله صادق الوعد الامين
 اشبهو شيخ الاسلام
 كتخداسي
 قسطموني نائبي محمد طاهر
 افنديك قبريدر

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olup yukarıya doğru genişleyerek yükselir. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır. Boynun üzerinde hatları belli olan büyük bir sarık vardır. Boyun kısmında ince ve yuvarlak niş içine yazılmış olan başlığıyla birlikte kitabe yedi satırdır ve her satır zeminden kabartma profillerle birbirinden ayrılmıştır. Son satır yayvan bir kase içinde gibidir.

Taş malzemeden yapılmış olan ayaktaşı plaka gövdelidir. Bu da haziredeki birçok mezar taşı gibi alttan yukarıya doğru hafifçe genişleyerek yükselir. Tepe kısmı da yuvarlak kemer şeklinde son bulur. Gövdede süsleme olarak bu alanı tamamen kaplayacak şekilde zemine yayılmış olan yaprak motifleri vardır.

Resim 136

Resim 137

Katalog No	:68
Resim No	:136-137
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:
Malzemesi	: Mermer
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Urgânî Zâde Fahreddin Efendi'nin kerîmesi
Kitabesi	:

Âh mine'l-mevt	آه من الموت
Bir dühter-i pâkîze hisâl meyve-i mevcûd	بر دختر باکیزه خصال میوه موجود
Âğuş.. hâk oldu o sîmîn ten mes'ûd	آغوشته خاک اولدی او سیمین تن مسعود
Ecdâd u ızâmı hele pek tayyib ve tâhir	اجداد وعظامی هله بک طیب وطاهر
Cinsiyet-i zâtî kerem-âlûd küher-bûd	جنسیت ذاتی کرم آلود کهر بود
Buldu şühedâ rûtbisini izz ü şerefle	بولدی شهدا رتبه سنی عز و شرفله
Sad müjdeler ey rûh-ı revân-ı dîde ...	صد مزده لر ای روح روان دیده ...
Fevzidir gencîne-i eşkiyle	فوزی در کنجینه اشکیله ..
Bir beyitle Rûmî ve Arabî tarihi ...	بر بیتله رومی و عربی تاریخی ...
Bir ser ü fidân gibi salın bâğ-ı bekâda	بر سر وفدان کبی صالان باغ بقاده
Ey dâne-i gülzâr-ı vefâ goncâ-i maksûd	ای دانه کلزار وفا غنجه مقصود
Urgânî Zâde Fahreddin Efendi'nin kerîmesi	اور غانی زاده فخر الدین افندی کرمه سی
... Hanım'ın rûhuna lillâhi'l-Fâtîha	 خانمک روحنه لله الفاتحه
Sene	سنه

Form ve Süsleme: Mermer malzemeli baştaşı kaideden dik olarak çıktıktan sonra, yukarıya doğru açılım yapar ve kitabe alanının genişlemesini temin eder. Profilin üzerinden üstten bir demetten çıkıp gelen akantus yaprakları ve biri ortada diğerlerine göre büyük olan ve ikisi yanlarda, biri de tepede olmak üzere dört adet çiçek motifi bulunur. On üç satırdan müteşekkil kitabesinin her satırının arasından profiller geçirilmiştir. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli niş içerisine yazılmıştır. Gövdede, nişin yanlarında, şahidenin omuz hizasına gelen yerde birer tane çiçek rozeti vardır.

Mermer malzemeden plaka gövdeli olarak yapılmış olan ayaktaşı kaideden yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve tepede sivri kemer şeklinde son bulur. Gövdede “ S” şeklinde kıvrımlar yaparak yükselen bitki motifi vardır. Ortada yükselen dalın etrafında çok sayıda yaprak, henüz açmamış olan tomurcuk ve üç adet çiçek mevcuttur.

Resim 138

Resim 139

Katalog No	:69
Resim No	:138-139
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Zeliha Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Urgânî Zâde Fahreddin
Beğ halîlesi Urgânî Zâde
Kerîmesi Zelîha Hanım'ın
Rûhuna lillâhi Teâlâ Fâtiha
Îlâhî bakma yüzüm karasına
Rahmetinle devâ et yarasına
Rahmetinden kesmem ümîd yâ Îlâh
.....
Lillâhi'l-Fâtiha

هو الحى الباقي
اورغانى زاده فخر الدين
بك حليله سى اورغانى زاده
كريمه سى ذليخا خانمك
روحنه الله تعالى فاتحه
الهي باقمه يوزم قاره سنه
رحمتكله دوا ايت ياره سنه
رحمتكنن كسمم اميد يا اله
.....
الله الفاتحه

Form ve Süsleme: Kaideden dik olarak çıktıktan sonra, yukarıya doğru açılım yapar ve kitabe alanının genişlemesini temin eder. Profilin üzerinden üstten bir demetten çıkıp gelen akantus yaprakları, dört adet çiçek motifleri bulunur. Dokuz satırdan müteşekkil kitabesinin her satırının arasından profiller geçirilmiştir. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli niş içerisine yazılmıştır.

Alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselen ayaktaşı taş malzemeden yapılmış olup plaka gövdelidir. Şahidenin gövdesinde dik olarak yükselen bitkisel motifin iki tarafını lale, yaprak ve karanfil motifleri süslemektedir.

Resim 140

Katalog No	:70
Resim No	:140
Bulunduğu Yeri	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Okunamamaktadır

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış olan baştaşı, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üzeri sivri kemer şeklinde tamamlanır ve akantus yapraklarıyla taçlandırılmıştır. Altı satır ve diagonal olarak yazılmış olan kitabesinin satır araları yatay profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Resim 141

Resim 142

Katalog No	:71
Resim No	:141-142
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Fes
Mesleği	: Merkez İcrâ Memuru, Edip
Kime Ait Olduğu	: Tosyevî Ahmet Hilmi Efendi
Kitabesi	:

Hüvel Bâkî
Müftî-i merhûm
Mâhir Efendi
Dâmâdı ve Merkez
İcrâ memuru
Üdebâdan Tosyevî
Ahmet Hilmi Efendi

هو الباقي
مفتي مرحوم
ماهر افندي
دمادی ومركز
اجرا مأموری
ادبادهن طوسیوی
احمد حلمی افندي

Form ve Süsleme: Baştaşının malzemesi taştır. Gövde alttan yukarıya doğru genişler ve kitabe alanının açılmasını sağlar. Genişlemeden sonra omuz hizasında düz pahlanmalarla kitabe alanının daralması temin edilmiştir. Köşecikler yerlerini küçük silmelerle, yerlerini boyun halkasına bırakırlar boynun silindirik yapısına ulaşılır ve boyun üstündeki fesle son bulur. Kitabesinin başlığı yuvarlak niş içerisine yazılmıştır ve kitabe yedi satırdan müteşekkildir. Burada da satır araları zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır.

Ayaktaşı taş malzemelidir ve plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üst kısmı üçgen şeklinde ok gibi son bulur. Gövdenin yüzeyinde görülen bitkisel süslemede, ortadaki dalın iki tarafında alt alta yerleştirilmiş yedi sıra yapraklı bir motif işlenmiştir. Yaprakların uçları aşağıya doğru kıvrılmış vaziyettedir.

Resim 143

Katalog No :72
Resim No :143
Bulunduğu Yer : Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi : H. 1320 M. 1902
Malzemesi : Taş
Hattın Türü : Celî Ta'lik
Başlık : Oval Üçgen Alınlık
Mesleği :
Kime Ait Olduğu :
Kitabesi :

Hüve'l-Bâkî
Bekâ sıfat-ı celîle-i Hazret-i Hüdâ'dır
Mükevvenât ve mahlûkât mahkûm-ı fenâdır

هو الباقي
بقا صفت جليله حضرت خداداد
مكونات ومخلوقات محكوم فنادر

.....
Vücûd وجود
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Sene 1320 سنه ١٣٢٠

Form ve Süsleme: Kaideden itibaren yukarıya doğru genişleyerek yükselen ayaktaşı plaka gövdelidir. Yayvan bir kase şeklindeki son satırdan itibaren birbirinde yatay profillerle ayrılmış dokuz satırı vardır kitabe başlığı ise yuvarlak kemer içine yazılmıştır. Omuz hizasından itibaren alınlık kısmını kitabe başlığını çevreleyen yuvarlak nişin çevresinden çıkan ve yanlara salınan yapraklar süslemektedir.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 144

Katalog No	:73
Resim No	:144
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	:
Başlık	: Yarım Daire Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Ayaktaşı mevcut Değil

Form ve Süsleme: Taş malzemededen plaka gövdeli olarak yapılmış olan ayaktaşı alttan yukarıya doğru genişler ve tepe kısmı yuvarlak kemer şeklinde son bulur. Alınlık kısmında her iki tarafta yarım ay şeklinde birer adet hilal bulunmaktadır. Bu hilallerin ortasında ise beş köşeli yıldız vardır. Gövdede alttan yukarıya doğru uzanan ve etrafında yaprakları, açmamış tomurcuk halde bulunan çiçekleri olan bitki motifi mevcuttur.

Baştaşı mevcut değildir.

Resim 145

Resim 146

Katalog No	:74
Resim No	:145-146
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1314-1316 M. 1801-1896
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Emine Hanım
Kitabesi	:

Âh mine'l-mevt
Kastamonu Telgraf
Muhabere memurlarından
Muhammed Namık Efendi'nin
Zevcesi Emine Hanım'ın
Ruhuna Lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1314-1316 23

اه من الموت
قسطنونى تلغراف
مخابره مأمورلرندن
محمد نامق افنديك
زوجه سى امينه خانمك
روحنه لله الفاتحه
سنة ١٣١٤ ١٣١٦

Form ve Süsleme: Baştaşı plaka gövdelidir. Gövdenin üzerine yüksek kabartma olarak işlenmiş bir gelin başı şeklinde buket bulunmaktadır. Burada ortada büyükçe bir çiçek ve yanında daha küçük birer çiçek motifi ve etrafında akantus yapraklarından oluşan bir kompozisyon karşımıza çıkmaktadır. Kitabe araları profillerle ayrılmış 6 satırdan oluşmaktadır ve kitabe başlığı yuvarlak kemer şeklinde bir niş içine yazılmıştır.

Ayaktaşı plaka şeklinde yapılmıştır. kaideden itibaren yukarıya doğru hafifçe genişleyerek yükselir ve tepede sivri kemer şeklinde son bulur. Gövdede süsleme olarak bitkisel motif bulunmaktadır. Yukarıya doğru “S” kıvtımlar yaparak uzanan dallar uç kısımda birleşir. Dallarda çok sayıda yaprak ve tomurcuk motifleri vardır.

Resim 147

Katalog No	:75
Resim No	:147
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1299 M. 1881
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Akatus Yapraklı Oval alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Saâdet Hâtun
Kitabesi	:

Sene 1299

İlâhî afvet

Senin dergâhına Muhammed aşkına yakma

..... oğlu Hacı Muhammed Ağa'nın

Zevcesi Hacı Saâdet

Hâtun rûhuna el-Fâtîha

Fî 21 n

سنه ١٢٩٩

الهي ... عفو ايت

سنة درگاهه محمد عشقنه يقمه

ظبنجی اوغلی حاجی محمد اغانیک

زوجه سی حاجی سعادت

خاتون روحنه الفاتحه

فی ۲۱ ن

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış olan baştaşı, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üzeri yuvarlak kemer şeklinde tamamlanır ve akantus yapraklarıyla taçlandırılmıştır. Haziredeki diğer şahidelerden farklı olarak bu baştaşının alınlık kısmı omuz hizasından itibaren mezar yönüne doğru hafif eğiktir. Yedi satırdan ibaret olan kitabesi diagonal şekilde yazılmıştır. Burada da satırlar zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli niş içerisinde.

Resim 148

Katalog No	:76
Resim No	:148
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Ali Kemal
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
Mektûbu kalemi Niğdeli
..... Efendi'nin altı
...nsonra
Gülşensarây-ı huld olan
Mahdûmu Ali Kemal'in bu dâr-ı fenâda
İşgâl ettiği mahal rızâen
Lillâh Fâtîha
Sene

هو الباقي
مكتوبى قلمى نيكده لى
..... افنديك التى
... نصكره
كلشنسراى خلد ... اولان
مخدومى على كمالك بو دار فناده
اشغال ايتديكى محل رضاء
لله فاتحه
سنه ...

Form ve Süsleme: Baştaşı taş malzemedden yapılmıştır. Gövde alttan yukarıya doğru genişler ve kitabe alanının açılmasını sağlar. Genişlemeden sonra omuz hizasında düz pahlanmalarla kitabe alanının daralması temin edilmiştir. Köşecikler yerlerini küçük silmelerle yerlerini boyun halkasına bırakırlar ve boynun üstünde başlık vardır. Altı satırdan oluşan kitabesinin başlığı, boyunda, yuvarlak niş içerisine yazılmıştır. Burada da satır araları zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır. Tarihin yazıldığı son satır yayvan bir kase içinde gibidir.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 149

Katalog No :77
Resim No :149
Bulunduğu Yer : Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi :
Malzemesi : Taş
Hattın Türü : Celî Sülüs
Başlık : Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği :
Kime Ait Olduğu : Hafıza Fatma Hatun
Kitabesi :

Bizi mağfiret kıl Rabb-i Yezdân
Bi-hakk-ı arş-ı âzam nur-ı Kur'ân
Gelüp kabrimi ziyaret iden ihvân
İdeler ruhuma bir Fâtiha ihsan
Hâzâ merhûm ve mağfûrun lehâ
Devecioğlu Hacı
Hüseyinin kerîmesi Hâfıza
Fâtıma Hatun rûhuna

بزی مغفرت قیل رب یزدان
بحق عرش اعظم نور قرآن
کلوب قبریمی زیارت ایدن اخوان
ایده لر روحمه بر فاتحه احسان
هذا مرحوم ومغفور لها
دوه جی اوغلی حاجی
حسینک کریمه سی حافظه
فاطمه خاتون روحنه

Form ve Süsleme: Şahide alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir. İlk kitabe satırının başladığı yerden üçgen şeklinde sonlanır. En üstü ok ucu biçimindedir. Sade ve süslemesizdir. Sekiz satırdan oluşan kitabesinde satır araları profillerle ayrılmıştır.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 150

Resim 151

Katalog No	:78
Resim No	:150-151
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:H. 1320 M. 1902
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Oval Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

El-Bâkî Hüvallâh

Olmasun zîruh olan âlemde mağrur-ı hayat

Kat' eder ırk-ı hayâtı âkıbet seyf-i memât

Mürğ-ı rûhu sayd eder sayyâd-ı ecel

Kimse bulmaz pençesinden dâr-ı dünyada necât

Bir şeb-i Kadr içinde gitti Sâbire Hanım da âh

Nâr-ı dûzahdan hulâsa aldı inşâallâh berât

Kastamonu Telgraf Posta müdürü

Feyzî Efendi'nin halîlesi Sâbire Hanım

Rûhuna Fâtîha 27 N Sene 1320, 14 Mart sene

1318

الباقى هو الله

اولمه سون ذى روح اولان عالمده مغرور حیات

قطع ايدر عرق حیاتی عاقبت سیف ممات

مرغ روحی صید ایدرهر دمدہ صیاد اجل

کمسہ بولمز بنجه سندن دار دنیاده نجات

بر شب قدر ایجینده کتدی صابره خانمده آه

نار دوزخدن خلاصه آلدی انشا الله برات

قسطمونی تلغراف بوسته مدیری

فیضی افندیڭک حلیله سی صابره خانم

روحنه فاتحه ۲۷ ن سene ۱۳۲۰ ۱۴ Mart sene

۱۳۱۸

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış olan baştaşı, plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üzeri yuvarlak kemer şeklinde tamamlanır ve akantus yapraklarıyla taçlandırılmıştır. Dokuz satırdan ibaret olan kitabesi sülüs yazıyla diagonal şekilde yazılmıştır. Burada da satırlar zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli niş içerisinde.

Alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselen taş malzemeli ayaktaşı tepede üçgen şeklinde son bulur. Gövdede ortadan yukarıya doğru uzanan bitki motifi vardır. Ortadaki dalın etrafında dallar, yapraklar ve dört adet çiçek mevcuttur. Çiçek, tepede ise yanlarındaki yaprakla henüz tomurcuk halde bulunun motifle son bulur.

Resim 152

Katalog No	:79
Resim No	:152
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1287 M. 1870
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Muhammed Ağa
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Çün ecel geldi ona olmaz (a)mân

Cürmünü afveyle Ya Rab ...

Mağfîret kıl olmasun hâli yaman

Mazhar-ı nur-ı şefâat kıl her zaman

Eflânilioglu merhûm Es-Seyyid

Muhammed Ağa'nın ruhuna Fâtiha

Fî ğırra-i Rebûlevvel sene 1287

هو الباقي

جون اجل كدى اكا اولماز مان

جرمنى عفو ايله يا رب ...

مغفرت قيل اولمسون حالى يمان

مظهر نور شفاعت قيل هر زمان

افلانلى اوغلو مرحوم السيد

محمد اغانك روحنه فاتحه

فى غره را سنه ١٢٨٧

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmıştır. Gövde alttan yukarıya doğru genişler ve kitabe alanının açılmasını sağlar. Genişlemeden sonra omuz hizasında düz pahlanmalarla kitabe alanının daralması temin edilmiştir. Köşecikler yerlerini küçük silmelerle yerlerini boyun halkasına bırakırlar ve boynun üstünde kavuk vardır. Yedi satırdan müteşekkil kitabesinin başlığı yuvarlak niş içerisine yazılmıştır. Burada da satır araları zeminden çıkıntılı profillerle ayrılmıştır. Son satır yayvan bir kase içinde gibidir.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 153

Resim 154

Katalog No	:80
Resim No	:153-154
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1310 M. 1892
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	: Tüccar
Kime Ait Olduğu	: Ahmet Ağa
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
Eflânîli Zâde el-Hâc Ahmed Ağa-yı Zîşân
Emr-i Hüdâ'ya oldu lebbeyk ... icabet
Tüccâr-ı belde içre etmiş idi temeyyüz
Dâim umûr-ı hayra eylerdi delalet
Afv eylesün günahını fazlıyla Rabb-i Rahmân
Olsun Habîb-i Yezdân imdâd-res-i şefâat
Bin üç yüz on tarihi fevtinin
Rahmetiyle eylesün yad kabrini eden ziyaret

هو الباقي
افلانلى زاده الحاج احمد اغاى ذیشان
امر خدايه اولدى لبيك .. اجابت
تجار بلده اجره ايتمش ايدي تميز
دائم امور خيره ايلر ايدي دلالت
عفو ايلسون كناهني فضاييله رب رحمان
اولسون حبيب يزدان امداد رس شفاعت
بيك او جيوز اون طقوز تاريخ فوتي نك
رحمتيله ايلسون ياد قبرن ايدن زيارت

Form ve Süsleme: Taş malzemededen yapılmış olup plaka gövdelidir. Gövde yukarıya doğru hafifçe genişler. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır. Boynun üzerinde hatları belli olan büyük bir sarık vardır. Şah başlık kısmında ince ve yuvarlak niş içine yazılmış olan başlığıyla birlikte kitabe dokuz satırdır ve her satır zeminden kabartma profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Baştaşı gibi taş malzemededen plaka gövdeli olarak yapılmış olan ayaktaşı alttan yukarıya doğru genişler ve tepe kısmı yuvarlak kemer şeklinde son bulur. Alınlık kısmında her iki tarafta yarım ay şeklinde birer adet hilal bulunmaktadır. Bu hilallerin ortasında ise beş köşeli yıldız vardır. Gövdede alttan yukarıya doğru uzanan ve etrafında yapraklar ve tomurcuk halde bulunan çiçek motifleri mevcuttur.

Resim 155

Resim 156

Katalog No	:81
Resim No	:155-156
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1255 M. 1839
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı takkeli Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Osman Ağa
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî

Kıl beni mağfiret ey Rabb-i Yezdân

Bi-Hakk-ı arş-ı a'zam nûr-ı Kur'ân gelüp

Kabrim ziyaret eden ihvân

Edeler ruhumu bir Fâtiha ihsan

Merhûm ve mağfûr Eflânili Zâde

Es-Seyyid el-Hac Osman Ağa'nın rûhîçün

Lillahi'l-Fâtiha sene 1255

هو الباقي

قيل بنى مغفرت اى رب يزدان

بحق عرش اعظم نور قرآن كلوب

قبرم زيارت ايدن اخوان

ايدى لر روحمه بر فاتحه احسان

مرحوم ومغفور افلانلى زاده

السيد الحاج عثمان اغانك روحيجون

الله الفاتحه سنه ١٢٥٥

Form ve Süsleme: Taş malzemeden yapılmış olup kaideden itibaren iki taraftan “S” kıvrımları yaparak kitabe alanının genişlemesini temin eder. Kitabe alanı omuz hizasında düz bir silme ile daralır. Buradan itibaren köşeler pahlanarak düzlenir ve boyun halkasına ulaşılır. Boyun giderek incelen yapısıyla oldukça zariftir ve üzerinde hatları belli olan büyük bir sarık vardır. Boyun kısmında ince ve yuvarlak niş içine yazılmış olan başlığıyla birlikte kitabe sekiz satırdır ve her satır zeminden kabartma profillerle birbirinden ayrılmıştır.

Sivri kemer şeklinde son bulan ayaktaşı aşağıdan yukarı doğru genişleyerek yükselir. Kaideden itibaren başlayan servi ağacı motifi gövdeyi süslemektedir. Servinin ucunda hilal motifi vardır.

Resim 157

Katalog No	: 82
Resim No	:157
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1253 M. 1837
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Fes
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Osman Hamdi Bey
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
Çün ecel geldi ona olmaz aman
Cürmünü afveyle ya Rabbe'l-Mennân
Mağfiret kıl olmasun hali yaman
Mazhar-ı nûru şefâat kıl her zaman
Redîfi Asâkir-i Şâhâne
İkinci Ordu Binbaşısı
Urgancı Zâde merhûm
Es-Seyyid el-Hac Osman Hamdi
nin ruhuna el-Fâtîha
fî 16 Şevval sene 1253

هو الباقي
جون اجل كدى اكا اولماز امان
جرمنى عفو ايله يا رب المنان
مغفرت قيل اولمسون حالى يمان
مظهر نوري شفاعت قيل هر زمان
رديف عساكر شاهانه
ايكنجى طابورى بيك باشيسى
اورغانجى زاده مرحوم
السيد الحاج عثمان حمدى
نك روحيجون الفاتحه
فى ١٦ شوال سنه ١٢٥٣

Form ve Süsleme: Taş malzemededen yapılmış olan baştaşı plaka şeklindedir.

Yukarı doğru gittikçe genişleyen gövdenin üzerinde bir fes yer almaktadır. Kitabenin başlığı yuvarlak kemer şeklinde bir niş içindedir. Kitabesi 10 satırdan ibaret olup sülüs yazıyla ve diagonal olarak yazılmıştır. Satır araları yüzeyden çıkıntı yapan yatay profillerle ayrılmıştır. Ayaktaşı mevcut değildir.

Resim 158

Resim 159

Resim 160

Katalog No	:83
Resim No	:158-159-160
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1312 M. 1894
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Fatma Hatice Hanım
Kitabesi	:

Hüve'l-Bâkî
 Defterdâr-ı vilayet Osman
 Efendi'nin kerîmesi
 Fatma Mediha Hanım'ın ruhuna
 Rızaen lillahi'l-Fâtiha
 Fî sene 1312

هو الباقي
 دفتر دار ولايت عثمان
 افنديك كريمه سى
 فاطمه مديحه خانمك روحنه
 رضاء لله الفاتحة
 في سنة ١٣١٢

Form ve Süsleme: Bu baştaşında gövdenin üzerinde gelinbaşı şeklinde bir buket bulunmaktadır. Bu süslemede ortada yer alan çiçeklerin etrafında akantus yaprakları işlenmiş ve bunlar bir demet halinde gösterilmiştir. Altı satır olan kitabesi sülüs yazıyla yazılmış ve satırlar yatay profillerle ayrılmıştır. Kitabenin başlığı ise yuvarlak kemer şeklinde bir niş içine yazılmıştır.

Ayaktaşı yukarı doğru genişleyen plaka gövdeye sahiptir. Tepe kısmı sivri kemer şeklinde son bulur. Gövdenin yüzeyinde kıvrık dallar üzerine yerleştirilmiş yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyon yer almaktadır.

Resim 161

Resim 162

Katalog No	:84
Resim No	:161-162
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1333 M. 1914
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Ok Uçlu Oval Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hamide Hanım
Kitabesi	:

Ah mine'l-mevt
Beni kıl mağfiret ya Rabb-i Yezdan
Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nur-ı Kur'ân
Gelüp kabrimizi ziyaret eden ihvan
İdeler ruhuma bir fatihâ ihsan
Hedâni Zâde Hacı Osman
Efendinin haremi Hamide Hanım'ın
Ruhuna Fâtîha sene 1333
.... Kânûn-ı sâni sene 1330

أه من الموت
بنی قیل مغفرت یا رب یزدان
بحق عرش اعظم نور فرآن
کلوب قبرمی زیارت ایدن اخوان
ایده لر روحمه بر فاتحه احسان
هدانی زاده حاجی عثمان
افندیك حره می حمیده خانمک
روحنه فاتحه سنه ۱۳۳۳
... کانون ثانی سنه ۱۳۳۰

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış olan baştaşı aşağıdan yukarıya doğru genişleyen, plaka şeklinde bir gövdeye sahiptir. Gövdenin tepesi yuvarlak kemer şeklinde sona ermektedir. Kitabenin alınlık kısmında yapraklarla süslenmiş çiçek motifleri vardır ve profillerle ayrılmış on satır yazı vardır. Kitabenin başlığı yuvarlak kemer şeklinde bir niş içine yazılmıştır.

Taş malzemeden plaka gövdeli olarak yapılmış olan ayaktaşında yukarı doğru hafif bir genişleme söz konusudur ve tepe kısmı sivri kemer şeklinde son bulur. Gövdede alttan yukarı dik bir şekilde uzayan bitkisel motif bulunmaktadır. Bunun etrafında ise dört adet açmış, çok sayıda da tomurcuk halde çiçek motifi vardır.

Resim 163

Resim 164

Resim 165

Resim 166

Katalog No	:85
Resim No	: 163 -164 -165-166
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1330 M. 1912
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Seher Hanımın
Kitabesi	:

Âh mine'l-mevt

Bu cihan bağına geldim bir mürüvvet görmedim
Derdime derman aradım bir ilacın bulmadım
Ah leylezâr kılarak tazeliğime doymadım.
Çün ecel peymânesi dolmuş muradım almadım
Kastamonu eşrafından Hedânî Zâde
Mehmed Bey'in haremi Seher Hanım'ın ruhuna
El-Fâtîha sene 1330 18 Zilkade

آه من الموت

بو جهان باغنه کلدیم بر مروت کورمند
دردیمه درمان ارادم بر علاجک بولدم
آه لیلہ زار قیلہ رق تازہ لکمہ طویمدم
جون اجل بیمانہ سی طولمش مرادم المدم
قسطمونی اشرافندن هدانی زاده
محمد بکک حرمی سحر خانمک روحنه
الفاتحه سنه ۱۳۳۰ فی ۱۸ ذی القعدة

Form ve Süsleme:

Plaka şeklinde yapılmış olan baştaşı yukarıya doğru açılım yapar ve kitabe alanının genişlemesini temin eder. Omuz hizasına gelindiğinde kenarların çizgisi yukarı doğru “S” şeklinde hareket yaparak yükselen profil haline gelir ve buradan üçgen bir alınlık oluşur. Profilin üzerinde üstten bir demetten çıkıp gelen akantus yaprakları, çiçek benzeri süslemeler bulunur. Bahsedilen demetten yukarıya doğru dört adet gül ve akantus yaprakları çıkar ki bu yapraklar omuzdaki yapraklarla uçlardan birleşir. Sekiz satırdan müteşekkil kitabesinin her satırının arasından düzgün profiller geçirilmiştir. Son satır ise yayvan bir kase içindedir.

Ayaktaşı da baştaşıyla aynı malzeme ve form da yapılmıştır. Bundaki tek fark ise gövde kısmıdır. Diğerinde kitabenin olduğu bölümde iki yanına kulpu olan, ayaklı bir vazo içinden çıkan çiçek dalı motifi kompozisyonu işlenmiştir. Bu kompozisyonda ortada yer alan dalın etrafına yerleştirilmiş ince dallar ve bunların ucunda 26 tane tomurcuk halde çiçek motifi bulunmaktadır.

Sanduka form itibariyle çizim 14'deki gibidir. Süsleme olarak uzun kenarlarında, ortada rozet ve bu rozetin her iki tarafında baklava dilimi motifi bulunmaktadır. Kısa kenarlarda ise birer adet rozet bulunmaktadır.

Resim 167

Katalog No	:86
Resim No	:167
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Akantus yapraklı oval alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Form ve Süsleme: Taş malzemeli baştaşı plaka şeklinde yapılmıştır. Gövdenin tepesi sivri kemer şeklinde sona ermektedir ve üst kısmında akantus yaprakları ve bunların ortasına yerleştirilmiş başak motifinden oluşan tepelik yapılmıştır. Motifler tamamen stilizedir. Yedi satırdan oluşan kitabesi sülüs yazıyla ve diagonal olarak yazılmıştır. Burada da yüzeyden çıkıntı yapan profillerle ayrılmıştır.

Resim 168

Katalog No :87
Resim No :168
Bulunduğu Yer : Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi : H. 1291 M. 1874
Malzemesi : Taş
Hattın Türü : Celî Sülüs
Başlık : Fes
Mesleği :
Kime Ait Olduğu : Hafız Selim Efendi
Kitabesi :

Hüve'l-Bâkî
Fenâdan bekâya eyledi rihlet
İde kabrini Hak ravza-i cennet
Merhûm Kadıbaşı Zâde
Hafız Salim Efendi'nin
Ruhuna Fâtiha
Sene 1291

هو الباقي
فنadan بقايه ايلدي رحلت
ايدہ قبرینی حق روضہء جنت
مرحوم قاضی باشی زادہ
حافظ سالم افندیك
روحنه فاتحه
سنہ ۱۲۹۱

Form ve Süsleme: Kaideden dik bir şekilde çıktıktan sonra her iki tarafta da “S” kıvrım yaparak açılan ve genişleyerek yükselen baştaşı omuz hizasında düz bir pahnıma ile daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Tepede ise fes vardır. Gövdede başlık ve son satır hariç tüm satırlar yatay profillerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli bir niş içerisinde.

Ayaktaşı yoktur.

Resim 169

Resim 170

Katalog No	:88
Resim No	:169-170
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	: H. 1313 M. 1895
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Sene 1313

Ben sabiyken âzim-i dârü'l-cinân oldum
 Lezzet-i dünyayı unuttum âşık-ı yâr-ı gâr oldum
 ahzân içre ammâ
 Velâkin Oldum

سنه ١٣١٣
 بك صبيكن عازم دار الجنان اولدم
 لذت دنيایى اونوتم عاشق یار غار اولدم
 اخزان ایجره اما
 ولیکن اولدم

Form ve Süsleme: Yukarıya doğru hafif genişleyerek yükselen baştaşı tepede sivri kemer şeklinde son bulmaktadır. Taş malzemedden yapılmıştır. Alınlık kısmında ortada bir çiçek ve etrafında dallar olan motif işlenmiştir. Haziredeki diğer örneklerle bakınca bu daha acemice durmaktadır. Gövde kısmında yedi satırdan oluşan kitabesi vardır. Kitabede her satır diagonal şekilde ve birbirinden zeminden çıkıntı yapan profillerle ayrılarak yazılmıştır.

Ayaktaşı plaka gövdelidir ve sivri kemerle son bulmaktadır. Gövdede bitkisel kompozisyon işlenmiştir. Yukarı kısmında her iki tarafta birer çiçek bulunmaktadır ve tepesinde tomurcuk motifi vardır

Resim 171

Resim 172

Resim 173

Katalog No	:89
Resim No	: 171-172-173
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	:
Başlık	: Sivri Üçgen Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	: Mevcut Değildir

Form ve Süsleme: Ayaktaşı taş malzemelidir ve plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Gövdenin üst kısmı sivri kemer şeklinde son bulur. Gövdenin yüzeyinde görülen bitkisel süslemede, ortadaki dalın iki tarafında alt alta yerleştirilmiş dört sıra yapraklı bir motif işlenmiştir. Yaprakların uçları aşağıya doğru kıvrılmış vaziyettedir. Tepede ise silinmiş olmasına rağmen filizlenen yaprak olduğunu düşündüğümüz motif bulunmaktadır.

Ayaktaşı yoktur.

Sanduka çizim 14'deki formda yapılmıştır. Kısa kenarlarında birer adet rozet uzun kenarlarında, ortada ise işlenişi pekiyi olmayan daire içinde rozet ve sağında solunda hilal motifi vardır. Köşelere yakın kısımlarda ise değişik figürler stilize edilmeye çalışılmıştır.

Resim 174

Katalog No :90
Resim No :174
Bulunduğu Yer : Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi :
Malzemesi : Mermer
Hattın Türü : Celî Ta’lîk
Başlık : Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği : Kapıcıbaşı
Kime Ait Olduğu :
Kitabesi :

Hüve’l-Bâkî
Men mâte garîben
Fekad mâte şehîden
Abaza ahâlisi muteberânından
..... Kapıcıbaşılardan
.....
.....

هو الباقي
من مات غريبا
فقد مات شهيدا
ابازه اهاليسی معتبرانندن ...
..... قبوجی باشی لرنندن
.....
.....

Form ve Süsleme: Mermer malzemedен yapılmış olan şahide alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir. Gövde kısmında başlığıyla birlikte yedi satır kitabe mevcuttur. Omuz hizasından yukarısında kırılmalar ve silinmeler olduğu için gerçek bilgi vermekte zorlanıyoruz ancak tepe kısmında üstü kırılmış olan sarığı vardır.

Resim 175

Resim 176

Katalog No	:91
Resim No	:175-176
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Dolama Destarlı Kavuk
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Hacı Hüseyin
Kitabesi	:

Halâs olmaz bu dâm-ı mevtiden hiç kimse dünyada
 Verir Azrâil'e ruhun olursa bâd-ı şehzâde
 Îlelden ölmedi sâlim tutuldu ahiri mevte
 Hacı Hüseyin nam şâb ki olur Eflânî Zâde
 Günahın af idüp Mevla vere envâ' nimetler
 Olup bî-cürm bî-isyân otursun kasr-ı âlâda
 Cihan Fahri şefaât eylesün rûz-i mahşerde
 Ola makbul abdi has hemandem nezd-i Mevlâ'da
 Yazıldı sâl-i doksân dördünde onun mevtine tarih
 Oku bir fâtiha bulsun necat ol dar-ı uhrâda
 Sene

خلاص اولمز بو دام موتدن هیچ کیمسه دنیاده
 وریر عزرائیله روحن اولورسه باد شهزاده
 عللدن اولمدی سالم طوتلدی آخری موته
 حاجی حسین نام شاب که اولور افلانی زاده
 کناهن عفو ایدوب مولی ویره انواع نعمتله
 اولوب بی جرم بی عصیان اوتورسون قصر اعلاده
 جهان فخری شفاعت ایلسون هم روز محشرده
 اوله مقبول عبد خاص هماندم نزد مولاده
 یازلدی سال طقسان دردنده انک موتنه تاریخ
 اوقو بر فاتحه بولسون نجات اول دار اخراده
 سنه

Form ve Süsleme: Taş malzemede plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşında, omuz hizasında düz bir pahlanma ile kitabe alanı daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Tepede ise yivleri oldukça belirgin olan kavuk bulunmaktadır. Gövde kısmında diagonal biçimde yazılmış ve birbirinden yatay profillerle ayrılmış olan on satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabe başlığı yuvarlak kemerli bir içerisine yazılmış ve nişin etrafı omuzlara kadar iki yandan akantus yapraklarıyla süslenmiştir.

Kaideden itibaren yukarıya doğru genişleyerek yükselen ayaktaşı, alınlık kısmından üçgen şeklinde son bulur. Gövdede alttan itibaren başlayıp şah alınlık kısmına kadar devam eden serviye benzer hayat ağacı motifi bulunmaktadır. Bu ağacın bittiği yerdede ters, yönü serviye dönük hilal bulunmaktadır. Bu motifin bittiği yerden başlayıp üçgen tepelik kısmında biten (üçgenle simetrik olarak yerleştirilmiş) yıldız motifi vardır.

Resim 177

Katalog No	:92
Resim No	:177
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1311 M. 1893
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Gül Demetli Tepelik
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	: Şerife Hanım
Kitabesi	:

Ah mine'l-mevt

Ah kim bu âlem içre ben de şâdân olmadım
 Çaresiz bir derde düştüm bir ilacın bulmadım
 Geçti ömrüm şu cihanda görmedim sıhhat yüzün
 Bir misafir gibi geldim ben de mihmân olmadım
 Etmekci Ahmed Zâde merhûm el-Hac
 İbrahim Efendi'nin halilesi Şerife
 Hanım ruhuna rızâen lillahi'l-Fâtiha
 Sene 1311 7 Şevval Cuma

آه من الموت
 آه کیم بو عالم ایجره بنده شادان اولدم
 جاره سز بر درده دوشدم بر علاجین بولدم
 کجدی عمرم شو جهانده کوردم صحت یوزین
 بر مسافر کبی کلدن بنده مهمان اولدم
 اتمکجی احمد زاده مرحوم الحاج
 ابراهیم افندیڭ خلیله سی شریفه
 خانمک روحنه رضاء لله فاتحه
 سنه ۱۳۱۱ ، ۷ شوال جمعه

Form ve Süsleme: Taş malzeme ile yapılmış olan baştaşı aşağıdan yukarıya doğru genişleyen, plaka şeklinde bir gövdeye sahiptir. Alınlık kısmında vazo içinde üç adet, yan kısmında ise birer adet gül bulunmaktadır. Dokuz satırdan ibaret olan kitabe metninin her satırı arasından düzgün ve ince profiller geçirilmiştir.

Resim 178

Katalog No	:93
Resim No	:178
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Sülüs
Başlık	: Akantus Yapraklı Oval Alınlık
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Form ve Süsleme: Plaka şeklinde bir gövdeye sahip olan baştaşında aşağıdan yukarıya doğru bir genişleme söz konusudur. Gövdenin üzerinde yüksek kabartma ile yapılmış üç adet akantus yaprağı bulunmaktadır. İnce profillerle ayrılmış olan kitabe dokuz satırdan ibarettir ve kitabenin başlığı yuvarlak kemer şeklinde bir niş içine yazılmıştır.

Resim 179

Katalog No	:94
Resim No	:179
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziresi
Tarihi	:
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lîk
Başlık	: Mevlevî Sikkesi
Mesleği	:
Kime Ait Olduğu	:
Kitabesi	:

Form ve Süsleme: Taş malzemededen yapılmış olan baştaşı yukarıya doğru genişleyen plaka şeklinde gövdeye sahiptir. Omuz hizasında düz bir pahlama ile kitabe alanı daralır ve boyun kısmına geçiş sağlanır. Tepede Mevlevî sikkesi bulunur. Gövdede doku satırdan oluşan kitabe metni vardır. İnce profillerle birbirinden ayrılan satırlarda silinmeler mevcut olduğundan dolayı okunması mümkün değildir

Resim 180

Katalog No	:95
Resim No	:180
Bulunduğu Yer	: Ferhat Paşa Camii Haziyesi
Tarihi	: H. 1323 M. 1904
Malzemesi	: Taş
Hattın Türü	: Celî Ta'lik
Başlık	: Akantus Yapraklı Üçgen Alınlık
Mesleği	: Kastamonu Nüfus Nâzırı
Kime Ait Olduğu	: Naime Hanım
Kitabesi	:

1323

Küllü zî rûhin yemûtü vallâhu lâ yemûtü
Rûh-i pâk-i tenin olur dâr-ı fenânın mesceni
Ehl-i iffet rûhunun ravzât-ı cennet meskeni
Zâirâ ibretle bak senin mezarın hattına
İşte Nâzır beyefendi maderinin medfeni
Arz-ı gurbetten alınmış
Bu Naîme Hanım sahâvet madeni
Kastamonu Nüfus Nâzırı Trabzonî

.....
.....

۱۳۲۳

كل ذى روح يموت والله لا يموت
روح باك تنك اولور دار فنائك مسجنى
اهل عفت روحك روضات جنت مسكنى
زائرا عبرتله باق سنك مزارك خطنه
ايشته ناظر بك افندى مادريتك مدفنى
ارض غريبتدن النمى
بو نعيمه خانم ... سخاوت معدنى
قسطمونى نفوس ناظرى طرايزونى

.....
.....

Form ve Süsleme: Taş malzemeden plaka gövdeli olarak yapılmış olan baştaşı alttan yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve tepede sivri kemer şeklinde son bulur. Alınlık kısmında akantus yaprakları motifi bulunmaktadır. Gövdesinde on satırlık kitabesi vardır. Satırlar bu mezar taşında da yatay profillerle birbirinden ayrılmış ve diagonal olarak yazılmıştır.

IV. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Gazi Camileri'nin Hazirelerinde 95 mezar üzerinde 89'i baştaşı, 59'u ayaktaşı olan toplam 146 adet şahide ile 30 sanduka incelenmişti. Haziredeki mezar taşlarının tarihleri M. 1771 (H. 1185) ile M. 1924 (H. 1345) yılları arasında olup, yaklaşık 155 yıllık bir süre içinde değişmektedir.

Hazirede incelemeye dahil olan şahidelerden 41tanesi kadınlara, 48 tanesi erkeklere, 6 tanesi de cinsiyeti tespit olunamayanlara aittir.

A. TÜRLERİNE GÖRE MEZAR TAŞLARI

1-Baştaşları

Hazirede toplam 89 adet baştaşı bulunmaktadır. 51 mezar üzerinde hem ayaktaşı hem de baştaşı mevcuttur. Hazirede 38 mezarda yalnızca ayaktaşı bulunmaktadır. (Kat. No: 5, 8, 18, 19, 20, 21, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 52, 53, 56, 60, 61, 63, 64, 66, 70, 72, 75, 76, 77, 79, 82, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95).

95 mezardan 3 tanesinde baştaşı silindirik formda yapılmıştır. (Kat. No: 1, 33, 53, 61). Diğerlerinin hepsi plaka gövdelidir.

Baştaşları ölen insanın kadın veya erkek olduğunu anlatan ifadeler taşımaktadır. Örneğin üzerinde sarık veya fes bulunduğu zaman bir erkek mezarı, çiçek buketi gibi bitkisel taşlar bulunduğu zaman genellikle bir kadın mezarı olduğunu ifade etmektedir. İncelediğimiz şahidelerde de çoğunda sarık olmak üzere, fes gibi başlıklar görüle bilmektedir. Bir kısmında da rozet, gelinbaşı şeklinde buket, yapraklardan yapılmış taç, güneş gibi motiflerle tepelik oluşturulmuştur. Bunların hangi örneklerde ve ne şekilde olduğu form tipleri ile süslemeler anlatılırken daha geniş olarak açıklanmıştır.

Genellikle baştaşlarında kitabeler, taşın bir yüzünü kaplamaktadır ve burada ölenin kimliği, ölüm tarihi gibi bilgiler verilmektedir. Bu nedenle de her mezarda mutlaka bir baştaşı vardır. Baştaşı bulunmayan örneklerde raş, ya kırılmış ya da başka bir yere nakledilmiş demektir.

2-Ayaktaşları

Hazirede 95 mezar üzerinde bulunan, toplam 57 ayaktaşı incelenmiştir.

(Kat. No: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 44, 49, 50, 51, 54, 55, 57, 58, 59, 62, 65, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 78, 80, 81, 83, 84, 85, 88)

Bu ayaktaşlarının 4 tanesinde baştaşı yoktur. (Kat. No: 12, 15, 41, 69). Bunlardan 2 tanesi silindirik gövdeye sahiptir. (Kat. No: 1, 33) diğerleri plaka gövdelidir.

Ayaktaşlarında genellikle kitabeden ziyade çoğu bitkisel olmak üzere, süslemeler yer almaktadır. Ayaktaşlarının çoğunda başlık görülmez. Fakat bazı örneklerde gövdenin üzerinde sarık şeklinde başlık veya rozet, gelinbaşı şeklinde buket ve yapraklardan yapılmış tepelik bulunmaktadır. Bunların hangi şahidelerde ve ne şekilde olduklarından form tipleriyle süslemeler anlatılırken, detaylı bir şekilde bahsedilecektir.

3-Sandukalar

Hazirede beş tip mezar bulunur. Birincisi etrafı çevrili, ortası açık ve dolayısıyla üzerinde bitkilerin yetiştiği bazen sadece baş şahidesinin bazen her iki şahidesinin bulunduğu mezarlar. (çizim 15) ikincisi sadece şahide veya şahideleri olan mezarlar. (çizim 18) üçüncüsü dikdörtgen prizma şeklinde ve üzeri kapaklı, dört tarafı yükseltilmiş lahit mezarlar. (çizim 14) dördüncüsü şekil olarak üçüncü tipe benzeyen sadece üstü toprak olan mezarlar. (çizim 16) yerden yükseltilmeyen veya az yükseltilip üzerine kapak yerleştirilen pehle mezarlar. (çizim 17) üçüncü tip mezarlar ile beşinci tip mezarların üzerlerindeki kapakların ortasında oyuklar bulunur. Bu oyukların kimisi altı itibarıyla delik olduğundan yani toprakla temas ettiğinden üzerinde bitkilerin yetişmesine imkân sağlar. Oyuk olmayıp ta yalak şeklinde olanlarda su birikir ve bu biriken sudan burada yaşayan hayvanlar faydalanırlar. Yine her iki lahit tipi mezarların etraflarında tezyinatları bulunur. En çok gülbezekler, Rumiler, geometrik şekiller ve çiçekler işlenmiştir. Bunlar kataloglarında ayrıca belirtilmiştir.

Hazirede bulunan toplam 30 adet sanduka teze dahil edilmiştir. (Kat. No:1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 46, 49, 50, 85, 89, 91)

Bazı sandukaların kısa ve uzun kenarlarında çeşitli süslemeler görülmektedir. Bunlar süslemeler kısmında detaylı olarak anlatılacaktır.

B) TARİHLERİNE GÖRE MEZAR TAŞLARI

Hazirede 95 mezardan 68 tanesinde tarih tespit edilememiştir. Tespit edilenlerin tarihleri M. 1771 (H. 1185) ile M. 1924 (H. 1345) yılları arasında olup, yaklaşık 155 yıllık bir süre içinde değişmektedir.

İncelenen mezar taşlarının hepsinde hicri tarih verilmiştir.

C) MALZEMELERİNE GÖRE MEZAR TAŞLARI

Hazirelerde mezar taşlarında görülen malzeme taş ve mermer olarak iki grupta incelenecektir.

1 –Mermer

Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Gazi Camileri'nin Hazirelerinde toplam 18 mezar üzerinde mermer malzemeli şahidelere rastlanmıştır. (Kat. No:1, 2, 4, 22, 23, 24, 25, 30, 32, 33, 34, 36, 41, 55, 58, 65, 68, 90). Bu mezarların tamamında mermerden yapılmış hem baştaşı hem de ayaktaşı bulunmaktadır. 3 mezarda yer alan şahideler silindirik gövdelidir. (Kat. No: 1, 32, 33) Diğerleri ise plaka şeklinde gövdelidir. 2 adet sandukada yine mermer malzemeyle yapılmıştır. (Kat. No:32, 33, 49)

Mermerden yapılmış şahideler ile sandukalar üzerinde aşınma ve yıpranma pek fazla görülmez. Genellikle hazirelerdeki en güzel motifler mermer malzemeli taşlar üzerinde karşımıza çıkmaktadır.

2- Taş

Haziredeki mezar taşlarının çoğu taş malzemeyle yapılmıştır. Toplam 77 mezar üzerinde taş malzemeli şahideler bulunmaktadır. (Kat. No: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 28, 29, 31, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95) Sandukalardan da 28 tanesi taş malzemeledir.

Taş malzemeli örnekler üzerinde de çeşitli dekoratif unsurlar görülebilmektedir. Mermer malzemelilere göre, taş olanlar üzerinde aşınmalar, yıpranmalar ve kararmalar daha fazla görülmektedir.

D) BAŞLIKLAR VEYA TEPELİKLER BÂKÎMINDAN MEZAR TAŞLAR

Başlık ya da başa giyilen kıyafetleri sadece iklimden kaynaklanan sebeplere bağlamak doğru olmaz. Çünkü pek çok başlık türleri makam, mevki gibi toplumsal konum belirtir. Şüphesiz ki bu durum eski çağlarda da geçerli idi. Osmanlı toplumunda her alanda yaygınlaşan çeşitli kavuklar veya başlıklar 3 Mart 1829 tarihinde devlet memurları için getirilen fes mecburiyetine kadar giyildi. Bu tarihten sonra devlet memurları fes giymeye başladı ve bu halk arasında da yayıldı. Aynı durum mezar taşlarında da geçerlidir. Festen sonra, sadece dini bir kimliği ya da dini bir görevi olan kişiler dolama destarlı sarığı veya tarikat başlıklarını mezar taşlarına işletmişlerdir.

1- ERKEK BAŞLIKLARI

Erkeklerle ait mezar taşlarının başlarında ya yaptıkları işle alakalı bir başlık yada mensup oldukları: tarikatlara ait başlıklar yer alır. Son dönemlerde başta fes olduğu halde şahidesine mensubu bulunduğu tarikatın başlığını işleyenler de vardır (Kat. 94). Fes haricindeki mezarların başlıklarına bakarak insanların statüleri hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Hatta denilebilir ki onlar kendilerini bize bu şekilde tanıtır. Erkek çocukların mezar taşları babalarının mesleklerine göre şekillendirilmiştir. Babaları ne meslekte ise -fese kadar- ona göre başlık yapılmıştır.

a) Kalem Ehli Başlıkları

Her büyük devlette olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de geniş bir memur sınıfı vardı. Bunların aralarında doğal olarak dereceler bulunmaktaydı. Kendi aralarında derecelere ayrılan memurlar başlıklarından ayrıldığı muhakkak olsa gerek. Bunların giydikleri başlıkları "katibi" olarak topladık. Bu hazine 1 tane kavuk bulunmaktadır.

b) İlim Ehli (Ulema) Başlıkları

İlmiye ehli içinde en dikkat çeken başlıklar tarikat başlıkları ya da serpuşlarıdır. Her tarikat kendi inanç, gelenek ve ritüeline göre başlıklarını oluşturmuştur. Genellikle başlığın şeklini ve rengini tarikatın kurucusu olan şeyh belirler ve müritlerinin de giymesini sağlar. Tarikatın büyüklükleri kendi içinde şubeleri, bu da farklı başlıkların oluşmasına neden olur. Her şubenin kendince kurallarını oluşturması, kendini temsil etmesinin yanında bağlı olduğu tarikatını da yansıtan bir başlık zorunluluğunu doğurmuştur. Dolayısıyla tarikat içinde farklı başlıklar oluşabiliyor. İncelemiş olduğumuz Atabey Gazı Camii Bayramîlik için “Derdah Camii” olarak geçse de Bayramiliğe ait bir başlık bulunmamaktadır. Mütalaa ettiğimiz diğer grup da müderris dediğimiz medrese ve son dönemlerde üniversite hocalarının giydikleri dolama destarlı başlıklardır. Bunların sankıları ince ve sık çekildikten sonra, önde hafif sola meyilli halde alttan yukarıya doğru kalın dülbent dolanır. (Kat. No: 8, 13, 50, 55, 56, 62, 67, 79, 80, 81, 90)

c) Seyfiye (Askeriye) Başlıkları

Osmanlı ordusundaki hiyerarşi sadece rütbelerde değil başlıklarla da vurgulanmıştır. Ordudaki başlıklar, takan kişinin kimliğidir adeta. Orduda hangi rütbede olduğu veya hangi hizmete tabi olduğunu başlığından anlamak mümkün olabilmektedir. Yüksek rütbeli askerlerin günlük giydikleri kavukların yanında savaşta veya törende giydikleri kavukları da vardır.³⁷ Bu hazirede askeri sınıfa mensup insanlar fes inkılabından sonra gömülmüş kişiler vardır ve bunların başında da fes vardır.

d) Erkek Çocuk Başlıkları

Erkek çocuk mezar taşları sağıklarından her hangi bir meslek ya da meşrepleri olmadığından olsa gerek babalarının başlıkları ile ifade edilmiştir. Şahidelerin ebadı yetişkin insanların mezar taşlarına göre küçüktür. Adeta onların boyutlarıyla orantılıdır. İncelediğimiz her iki hazirede de ebatlarından çocuk mezarı olduğu anlaşılan mezarlar vardı ancak şahideleri kalmadığı için teze alınmadı.

e) Diğerleri

Bu gruba daha çok üstüvani dediğimiz silindirik şahideler (Kat. No. 1, 33, 61). ile yine üstüvani formunda ancak köşegenli olanlar girer (Kat. No. 53). Bu son bahsedilenler daha eski asırlara aittirler. Son asırlarda bazılarının alt ve üstleri süslenir.

2- KADIN BAŞLIKLARI

Kadınlara ait başlıklar ya da tepelikler erkeklere göre daha çok ayrıntı ve çeşitlilik gösterirler. Bu durum o zamanın kadınlarının her hangi bir mesleklere sahip olmadığından değil, daha çok kadınlık zarafetinden, kadınların kadınlık özelliklerinden belki de kadınların giydikleri kıyafetlerin çok çeşitliliğinden kaynaklanmaktaydı. Tepelikli veya üçgen alınlıklı olanlarda değil ama bilhassa uzun salınan ve hançerli yaprakların oluşturduğu tepeliklerde kadınların saçları bazen simgesel bazen de bizzat saçların kendileri ifade edilmiştir.

Kız çocuklarının şahideleri formları ve süslemeleri bakımından yetişkin kadınlarınkı gibidir. Erkek çocuklarda olduğu gibi genelde boyutları kısa tutulmuştur.

a) Tepelikli Kadın Mezar Taşları

Tepelikli kadın mezar taşları oldukça sık uygulanan bir formdur. Ancak çalışmamıza konu olan hazirelerde 1 adet takkeli başlık bulunmaktadır. (Kat. No: 87)

b) Oval Üçgen Alınlıklı Mezar Taşlar

Bunlara tepelikten ziyade alınlık demek daha doğru olur. Bunların başlıkları yoktur. Şekilleri uçları yukarı doğru ok ucu şeklinde kıvrımlar yapanlar (Kat. No:11, 34, 84) yatık oval olanlar (Kat. No:6, 7, 15, 18, 26, 35, 42, 60, 72, 73, 78).

c)Sivri üçgen alınlıklı mezar taşlar!

Yukarıda oval olanlar için söylenilen tepelikten ve yahut başlıktan ziyade alınlık demek daha doğru olur ifadesi bunlar için de geçerlidir. Bunlar içinde sade olanlar olduğu gibi (Kat. No: 3, 41, 59, 77) alınlık kısmı son derece süslü olanlar (Kat. No: 12, 31, 88; 89) da vardır ve bu süslü olanlar son derece zengin çeşitliliğe sahiptir. Bunların hepsinde dik bir şekilde yükselenler olduğu gibi genişleyerek de yükselenler vardır.

d) Kıvrımlı Halde Daralıp Üçgen Alınlık Oluşturan Tepelikler

Bunlar da oldukça çok çeşitliliğe ve kullanım alanlarına sahiptir. Oldukça süslü ve abartılmış olanlar olduğu gibi gayet orantılı ve dengeli üsluba sahip olanlar da vardır. (Kat. No: 2, 10, 93).

e) Çeşitli Yaprak Kompozisyonlarından Oluşan Tepelikler

Bu tip tepelikler son iki yüzyılda yaygınlaşmış tepeliklerdir. Aşırı irilikte ve hançeri yaprakların hareketleriyle genel şekilleri belirlenir. Kimi mezar taşlarında çok abartılmıştır. Kullanım çeşitleri çok fazladır.

Bunlardan ilk grup, en üstte akantus (kenger) yaprakları ile oluşturulmuş tepeliğe sahiptir (Kat. No: 18, 25, 30, 34, 40, 60, 70, 72, 75, 78, 86, 93, 95). Tepedeki akantus yaprakları tepeliğe kadının başörtüsü veya duvak havası verir.

İkinci gruptakiler gül demetli veya çiçek demetli tepeliklerdir. Bunlar bir buket gibi veya tepede bağlanmış saç gibi yukarıdan etrafa yaydırlar (Kat. No: 17, 22, 29, 51, 58, 65, 66, 69, 74, 83, 85, 92).

Üçüncü grupta güneş simgeli adını verdiğim tepelikler vardır. Bunlar arka planda uzun, sivri uçlu yaprakların oluşturduğu dairevi alanın ön yüzeyinin başkaca tezyinat unsurları ile doldurularak oluşturulur. Bünyelerinde öteki gruplardan öğeler bulundurur (Kat. No: 26, 32, 44, 49, 91).

E)TEZYİNAT BÂKÎMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezyinat açısından baktığımızda kimi mezar taşlarının oldukça özentili bir şekilde yapıldıklarını kiminin ise alalede bir üsluba sahip olduklarını kiminin ise sade bir üsluba sahip olduklarını görmekteyiz. Hazirede kadın mezar taşları, erkeklere

göre oldukça süslüdür. Yukarıdaki bölümlerde geçtiği üzere bunun daha çok kadınlık özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü kadınlar fitratları gereği süslenmeye daha çok meyillidirler.

Öteki mimarı türlerde olduğu gibi mezar taşlarına bakarsak Türk süsleme sanatının gelişim evreleri ve sıklıkla kullanılan üsluplar, bir silsile halinde gözümüz önüne gelir. Bir film gibi gelişmeleri ve değişimleri ve de başkalaşmaları aynı hazire içinde görebiliriz. Bu farklı üslupların bir arada bulunduğu durum sanat tarihi açısından aynı mekanda farklı üslupları müzeler haricinde en iyi hazirelerde bulabiliriz.

Mezar taşlarında süsleme unsurlarından biri ve bir noktada da en önemlisi hat sanatıdır. Sanat değeri yüksek mezar taşlarında hat ile tezyinat bir bütünlük oluşturur. Hat sanatımızın gelişimini de mezar taşlarında takip edebiliriz.

Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Gazi Camileri'nin Hazirelerindeki şahidelerde en çok bitiksel motifler kullanılmıştır. Daha sonra geometrik motifler gelir. Azda olsa başkaca motifler vardır.

Tezyinatı açısından pek çok sanat eserlerinde ve üsluplarında gördüğümüz gibi simetriktr. Bilhassa bitkisel süslemelerde alınlık ve tepeliklerde bu çok barizdir. Tezyinatın simetrik olması belki de iki gözümüzün önüne bir bütünlük veya akıcılık oluşturduğu için sunulmuş olabilir.

1- Bitkisel Süslemeler

Gül motifi hem baş hem de ayak taşlarında çok sıklıkla kullanılmıştır. Bu haziredeki güllere bakarak gül çiçeklerinin gelişimini, stilize bir hal alışıını çok ayrıntılı bir şekilde seyredebiliriz. Gül Hz. Muhammed'in kokusunu terinden alır ve onun simgesidir. Gül, aslında Hz. Muhammed'i temsil ederken onun dinini ve ahirette onun şefaatinde de temsil etmiş olmaktadır. Güllerden demet yapılmasının, gülün başka çiçeklerle beraber kullanılması belki de ölen insanın olması istenen yerini -cenneti- ifade etmektedir. Haziredeki mezar taşlarına baktığımızda gül çiçeklerinin, kadınların tepeliklerinden erkeklerin şahidelerine oradan hem erkek hem de kadın ayak taşlarına varana kadar hemen hemen her alanda kullanılmıştır. Ancak gül en çok ve abartılı bir şekilde kadınların hem baş hem de ayak

şahidelerinde kullanılmıştır. (Resim: 42, 65, 72)

Güliden daha az olmak üzere kullanılan bir diğer çiçek de laledir. Osmanlı Devleti zamanında Avrupa'ya yayılmış, hem Osmanlı'da hem de Avrupa'da özellikle Hollanda'da ifrata varan bir ilgiye mazhar olmuştur. Zaten bizim tarihimizin bir devrine "Lale Devri" denilmektedir. Çalışma yaptığımız hazirelerde Laleler büyük çoğunlukta birbirine bakar şekilde ve simetrik olarak işlenmiştir. Burada gördüğümüz laleler, Osmanlı sanatının diğer bütün sanat kollarında gördüğümüz lalelerle aynı özelliktedir. (Resim: 33, 59)

Az da olsa özellikle lahit mezarlarda gülbezeklerin yanında genellikle kaselerin içinde bazen diğer çiçeklerle beraber karanfiller işlenmiştir. Bilindiği üzere karanfiller Osmanlı süsleme sanatında sıkça kullanılan bir çiçektir. (Resim: 33, 137)

Özellikle ayak taşlarında olmak üzere servi ağacı motifini görmekteyiz. Servi ağacı bazen hilal motifi veya başka bitkisel süslemelerle beraber de kullanılmaktadır. Servi ağacı sadece bizim toplumumuzda değil bütün Akdeniz toplumlarında mezarlıklarda tercih edilen bir ağaçtır ve hayat ağacı olarak bilinir. Ebedi hayatı, ölümsüzlüğü simgeler. (Resim: 26, 30, 128, 156, 176)

Servi ağaçlarının çoğunun ucu sağa veya sola dönük haldedir. Bu durum yer yetmediği için olmasa gerek.

Ayak taşlarında daha çok olmak üzere kullanılan bir başka nebatî süsleme ise asma dalı veya üzumdür. Üzüm, incir ve zeytin gibi Müslümanlar tarafından cennet meyvesi olarak kabul edilir. Ayak taşlarında kase içinde yer alan üzümler alınlık kısmında yer alır. (Resim: 62, 109, 121, 124)

Palmet ve akantus (kenger) yaprakları 18. yüzyıldan itibaren palmet, 19. yüzyıldan itibaren kenger yoğun olarak kullanılmaya başlanmış ve 20. yüzyıla kadar değişik formlar halinde kullanılmıştır. Çok değişik şekillerde ve türde kullanılmaları onların çok verimli ve kullanışlı bir motif olduğunu gösterir Palmetler kimi zaman yelpaze halinde, kimi zaman kıvrımlı yapraklar halindedir. Akantus yaprakları daha çok kadın tepelikleri ile üstüvane şahidelerin altlarında görülür. Üstüvane taşlar, akantus yapraklarının arasından adeta onun bir parçasıymışçasına yükselirler. (Resim: 1, 49, 75, 83, 85)

Çelenkler daha çok yaprak ve çiçekler ile oluşturulur. Bunlara zaman zaman düğümlenmiş kurdeleler de eklenir. Bunların bazıları üstüvane taşların üstlerinde yer alırken bir kısmı öteki türlü taşlarda yardımcı süsleme unsurları olarak kullanılır. (Resim: 76, 99, 132, 135, 146)

Üzüm meyvesinde anlatıldığı gibi Müslümanlar tarafından hurma da mübarek sayılır. Hatta ramazan ayında oruçlarını bu meyve ile açarlar. Bu ağaç meyveleriyle hayatın ve ölümsüzlüğün simgesi olarak resmedilir. Hurma ağaçları daha çok ayak taşlarında bulunur ve her zaman meyveleriyle birliktedir. (Resim: 24, 93, 118)

Bitkisel süslemeler içinde değerlendirdiğimiz son motif yukarıdan aşağıya veya aşağıdan yukarıya doğru salınarak çıkan sarmaşık benzeri motiflerdir. Bunlar bütün sathı kaplayarak kimilerinin uçlarında küçük meyvecikler ve/veya çiçekler bulunur. Bunlar en ziyade ayak taşlarındadır. (Resim: 21, 48, 142, 144, 154, 171)

2- Geometrik Süslemeler

Kitabenin satırlarının arasına, kenarlarına şah başlık ile son satırın etrafını çevreleyen profilleri de bu grupta değerlendirmek gerekir. Profiller, çoğunlukla, şah başlık ile son satır çevrilerken uçlardan kıvrımlar yaparlar. Bazen de yuvarlak olabilecekleri gibi dörtgen şekilde de olabilirler. Satırlar arasındaki profiller kenarlardan sade ve dik bir biçimde olabilecekleri gibi ova! de olabilirler. Bunların kimi kenarların köşelerine denk gelen yerlerinde küçük kıvrımcıklar yaparlar.

Buna ek olarak sandukaların kenarlarındaki baklava dilimi motiflerini ve köşeli rozetleri de dahil edebiliriz. (Resim: 21, 27, 88, 165, 171)

3- Diğer Süsleme Öğeleri

Bunların başında gülbezekler gelir. Gül bezekler bitkisel ve geometrik süslemelerin özelliklerini bünyelerinde taşır ya da başka türlü ifade etmek gerekirse nebatî ve hendesi bezeme öğelerini bünyelerinde kaynaştırmış durumdadırlar. Gülbezekler, merkezlerinde iri yapraklı papatyalann yerleştirildiği ve bu papatyanın etrafını dolanan yarım daire şeklinde, istiridye kabuklarının diziliminde ve en dışta bir profille çevrenmiş haldedirler. Bu halleri ile güneşi temsil ediyor gibidirler. Kimi gülbezekler yarımdır, adeta doğmakta olan güneş gibi. (Resim: 54, 72, 71, 99,

105, 176)

Daha çok ayak taşları ile kadın tepeliklerinde gördüğümüz kase ve vazolardan çiçekler yahut yapraklar çıkar. Ayak şahidelerinde saksı görevini görürler. Ayak taşlarında kullanılanlar kadın ve erkeklere göre değişiklik göstermez. (Resim: 65)

Her iki hazirede de kullunılan motiflerden birisi de ay yıldızdır. Toplam 4 kez olmak kullanılmıştır. (Resim: 26, 43, 144, 154)

Bütün bunların yanında saç örgüleri, tepeliklerdeki benekler, salyangoz kıvrımları, daha başkaca ve ayrıntılı süsleme öğeleri de vardır. Bütün bunlar mezar taşlarımızda ne kadar çok ayrıntılı süsleme türlerinin olduğunu apaçık bir şekilde gösterir. (Resim: 105)

BİBLİYOGRAFYA

- Meydan Larousse, “Mezar”, c. VIII, İstanbul 1990, s. 703.
- Şamil İslam Ansiklopedisi, “Kabir Meselesi”, C. 4, İstanbul 200, s. 215-216.
- Türkiye Ansiklopedisi 1923-1973, “Kastamonu” C. III., İstanbul 1974, s.892-903.
- ABDÜLKADİROĞLU Abdülkerim, *Kültürümüzden Esintiler*, Ankara, 1997.
- ARSEVEN, Celâl Esad, *Sanat Ansiklopedisi*, c. III, İstanbul 1998, s. 1318.
- _____, *Türk Sanatı Tarihi*, İstanbul 1955.
- ARSLAN, Aslı Sağıroğlu, *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları*, Kayseri 2005.
- ASLANAPA, Oktay, *Türk Sanatı* İstanbul 1989, s 1
- AYDIN, Mehmet, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Konya 2005.
- BÂKÎRCİ, Naci, *İç Anadolu Bölgesi'ndeki Mevlevi Mezar Taşlarında Görülen dekoratif sanatlar ve semboller*, (S.Ü. Sos. Bil. Enst. B.D.T.). Konya 1999.
- BARTHOLD W., *Türklerde ve Moğollarda Defin Merasimi Meselesine Dair*, (Rusça'dan Çeviren A. İnvan) Belleten, C. 11, Ankara 1974.
- BAŞAR, Zeki, *Erzurum'da Eski Mezarlıklar ve Resimli Mezar Taşları*, Ankara 1973.
- BAŞKAN, Seyfi, *“Başlangıçtan 14. Yüzyıla Kadar Türkler'de Mezar Kültü ve Mezar Geleneği*, (S.Ü. Sos. Bil. Enst. B.D.T) Konya 1994.
- BAYKARA Tuncer , *“Asya Türk Kültürünün Bir Unsuru Olan Mezar Taşı”*, X. Vakıf Haftası Kitabı, Ankara 1993.

- BEHÇET, Mehmet, *Kastamonu Asar-ı Kadimesi*, İstanbul 1341.
- BRİON, Marcel, *Hunların Hayatı* (Çeviren M. Reşat Uzmen) İstanbul 1981.
- CEZAR, Mustafa, *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, İstanbul 1977.
- ÇAY, Abdülhaluk, “Tuncelî Mezar Taşları ve Türk Tarihindeki Yeri, ” *Türk Tarih Kurumu Araştırmaları Dergisi*, C. X-XII, S. 1-2, Ankara 1996, s. 1-10.
- ÇELEBİ, Sai Mustafa, *Tezkiretü'l-Bünyan ve Tezkiretü'l-Ebniye*, (Tıpkıbasım-çeviri yazı-eleştirel basım Hayati Develi) İstanbul 2002.
- ÇİFÇİ, Fazıl, *Kastamonu Camileri- Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserler*, Ankara 2000.
- _____, “Nefes Alan Tarih”, *Bizim Sesimiz Dergisi*, S. 22, Şubat 2006, s.12.
- DİYARBEKİRLİ Nejat, *Hun Sanatı*, İstanbul 1972.
- EFE, Behiye Nuray, *Mezar Taşlarında Plastik Düzen*, (M.Ü. Sos. Bil. Enst., B.Y.L.T) İstanbul 1995.
- ELBANİ, *Ahkamü'l-Cenaiz ve Bid'auha*, Beyrut 1969.
- ERGUN, S. Nüzhet, *İstanbul Meşahirlerine Ait Mezar Kitabeleri*, İstanbul 1932.
- EYİCE, Semavi, *Mezarlıklar ve Hazireler*, Ankara 1996.
- EYÜPGİLLER, Kemal Kutgün, *Bir Kent Tarihi Kastamonu*, İstanbul, 1999.
- GÖKOĞLU, Ahmet, *Paphlogonia (Kastamonu, Sinop, Çankırı, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra, Alaçam ve civarı) Gayrimenkul Eski Eserleri ve Arkeolojisi*, C. I, Kastamonu 1952, s. 62.

- Besim Darkot: “ Kastamonu” *M.E.B İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1952, s 400.
- GÜNDÜZ, Şinasi,
HASEKİ, Metin,
HEREDOTOS,
İNAN, Abdülkadir,
İŞCAN, Nejat,
KAFESOĞLU, İbrahim,
KARAÇAĞ, Demet ,
KARAGÖZ, Şehrazat,
KARAMAĞARALI, Beyhan,
_____,
NUHOĞLU, Mehmet ,
OĞUZ, Burhan,
ÖGEL, Bahattin,
- Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara 1998.
Plastik Açıdan Türk Mezar Taşları, İstanbul 1977.
Heredot Tarihi, 4. kitap Melpomene (çeviren M. Ökmen), İstanbul 1983.
Tarihte Ve Bugün Şamanizim, Ankara 1972.
Anadolu'daki Mezar Taşı Süslemeciliği, Eskişehir 1980.
Eski Türk Din, Ankara 1980.
Bursa Mezar Taşları, (14. - 15. yy), Ankara 1992.
Anadolu'da Mezar Stelleri, İstanbul 1984.
“Sivas ve Tokat'taki Figürlü Mezar Taşlarının Mahiyeti Hakkında”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, C. 2, Ankara 1971, s. 75-103.
Ahlat Mezar Taşları, Ankara 1992, s. 52.
Koca Mustafa Paşa (Sümbül Sinan) Camisi Haziresi Mezar Taşları. M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.
Mezar Taşlarında Simgelenen İnançlar, İstanbul 1983.
İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi. Ankara 1962.

- ÖNDER, Mehmet,
_____,
ÖNKAL, Hakkı,
ÖZCAN, Özlem,
ÖZTUNA, Yılmaz,
SARAÇOĞLU, Necibe,
SEYİRCİ, Musa ; TOPBAŞ, Ahmet,
TANYU, Hikmet,
TAŞDEMİR, Meral,
TUNÇEL, Gül,
TUNCER, Orhan Cezmi,
TURANİ, Adnan,
TÜRKMENOĞLU, Hüseyin,
- “Konya Mezar Taşlarındaki Şekil ve Motif Karakterleri”, *Anıt. S* 22-23, Konya 1958, s.3-15.
Konya Mezar Folkloru, Konya 1959.
Anadolu Selçuklu Türbeleri, Konya 1996.
Anadolu Selçuklu Mezar Anıtlarının Genel Özellikleriyle Çizgisel Analizi, (A.Ü. Sos. Bil. Enst. B.Y.L.T). Eskişehir 1993.
Devletler ve Hânedânlar, C. II, Ankara 1989.
Türk Mezarlarına Dair Araştırma, İstanbul 1947.
Afyon Karahisar Yöresi Türkmen Mezar Taşları, İstanbul 1983.
Türklerde Taşla İlgili İnançlar, Ankara 1968.
Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Camisi ve Türbesi Haziresi'nde Yer Alan Mezar Taşları, (G.Ü. Sos Bil. Enst. B.Y.L.T.) Ankara 2003.
Batı Anadolu Bölgesindeki Camii Tasvirli Mezar Taşları, Ankara 1989.
Anadolu Künbetleri 1 Selçuklu Dönemi, Ankara 1986.
Sanat Terimleri Sözlüğü, İstanbul 2003.
Mezar-Mezarlık ve Mezar Taşları Üzerine Bir Bibliografya Denemesi, Ankara 1989.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı

_____,

ÜLKER, Nemci,

YAMAN, T. Mümtaz,

YURTTAŞ, Hüseyin,

YÜCEL, Yaşar,

YÜKSEL, Murat,

Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, Ankara 1984.

Açıksöz Gazetesi, 4 Mayıs 1338.

“Pınarbaşı Mezar Kitabeleri”, II *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, İzmir 1984, s.1-14.

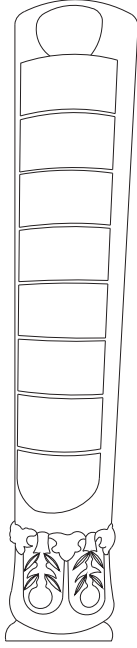
Kastamonu Tarihi, İstanbul 1935.

“Erzurum’daki Mezar Taşlarından ve Vakfiyelerden Birkaç Örnek”, IV. *Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Araştırma Sempozyumu Bildirileri*, Van 2000, s.138.

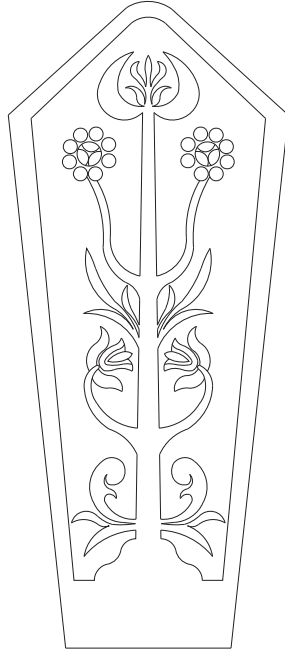
Çobanoğulları / Candaroğulları Beylikleri, Ankara 1987.

Çukurova’da Türk İslam Eserleri ve Mezar Taşı Kitabeleri, İstanbul 1989.

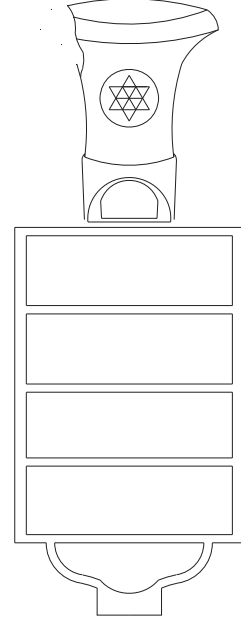
ÇİZİMLER

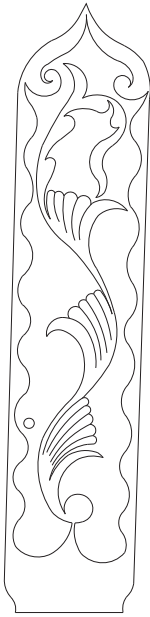
Çizim 1 (Katalog 1)

Çizim 2 (Katalog 16-17)

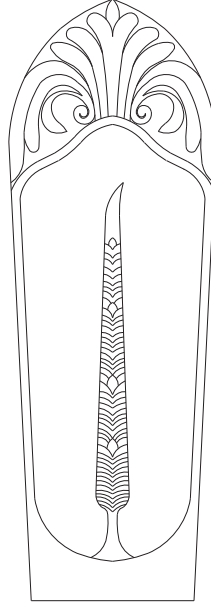
Çizim 3 (Katalog 19)

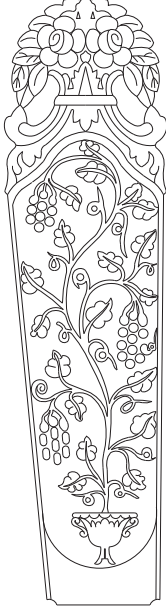
Çizim 4 (Katalog 34)

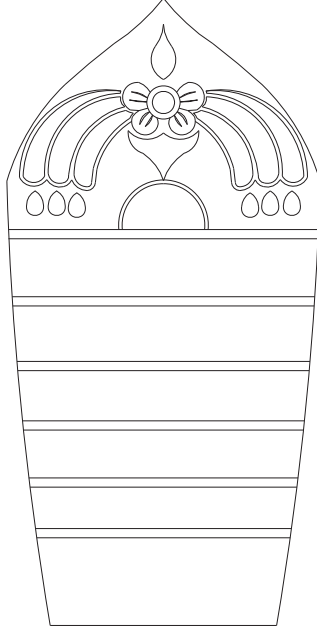
Çizim 5 (Katalog 30)

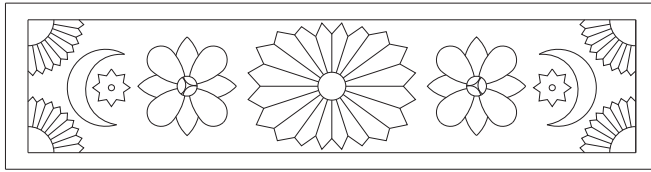
Çizim 6 (Katalog 25)

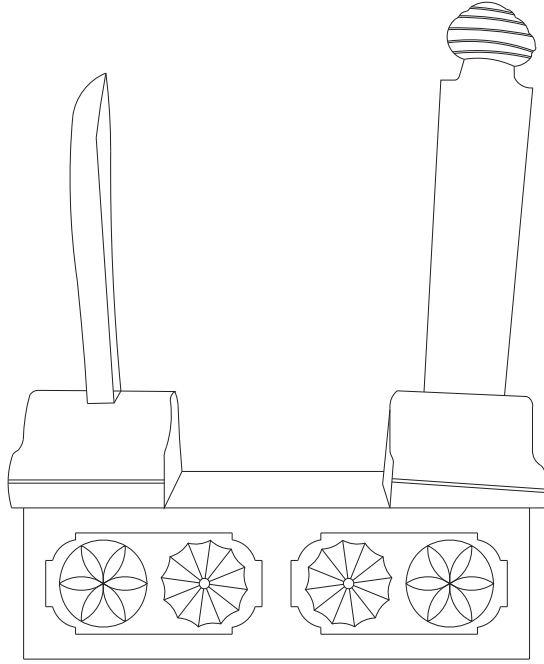
Çizim 7 (Katalog 21)

Çizim 8 (Katalog 11)

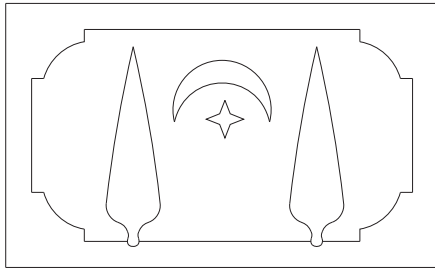
Çizim 9 (Katalog 23)

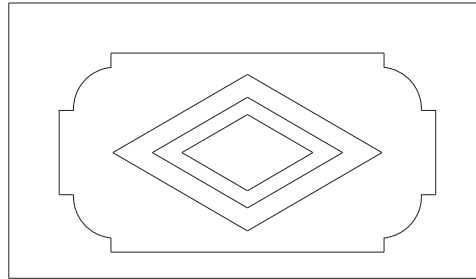
Çizim 10 (Katalog 13)

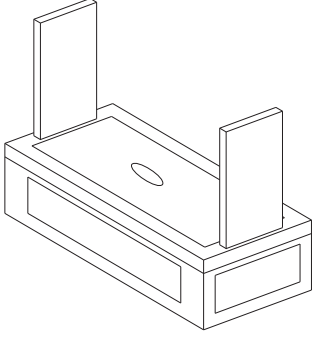
Çizim 11 (Katalog 13)

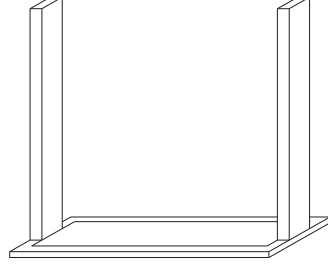
Çizim 12 (Katalog 13)

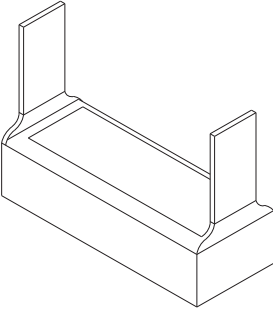
Çizim 13 (Katalog 13)

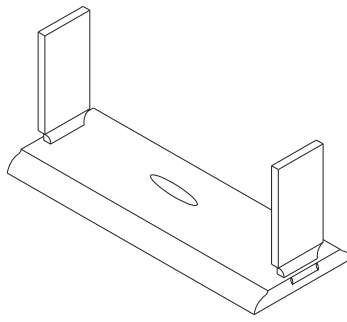
Çizim 14: Kapaklı yükseltilmiş mezar

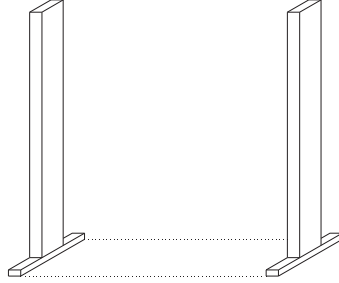
Çizim 15: Sadece Şahideli Olan Mezar

Çizim 16: Kapaksız yükseltilmiş mezar

Çizim 17: Pehle Mezar

Çizim 18: Üstü tam açık mezar

TABLÖLÄR

TABLO 1: Kastamonu Ferhat Paşa Ve Atabey Gazi Camileri Hazîresi’nde Bulunan Mezarların Gruplandırılması

Kat. No	Tarih	Ait Olduğu Kişi	Malzemesi	Formu	Yazı	Süsleme
1	H. 1310 M. 1892	Şeyh Zade İbrahim Bin Mustafa	Mermer	Silindirik	Var	Var
2	H. 1196 M. 1781	Şerife Hanım	Mermer	Plaka	Var	Var
3	H. 1280 M. 1863	Esma Hatun	Taş	Plaka	Var	Var
4	Belirsiz	?	Mermer	Plaka	Var	Var
5	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Silinmiş	Yok
6	H. 1302 M. 1884	Hafız Cemile Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
7	H. 1325 M. 1910	Fidan Hatun	Taş	Plaka	Var	Var
8	H. 1305 M. 1887	?	Taş	Plaka	Var	Var
9	H. 1283 M. 1866	Muhammed Bey	Taş	Plaka	Var	Var
10	H. 1308 M. 1890	Gülsüm Hatun	Taş	Plaka	Var	Var
11	H. 1340 M 1924	?	Taş	Plaka	Var	Var
12	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
13	H. 1300 M. 1882	Hacı Emin Bey	Taş	Plaka	Var	Var
14	H 1286 M. 1768	Şemsi Zade Ömer Bey’in Kerimesi	Taş	Plaka	Var	Var
15	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
16	H. 1311 M. 1893	Muhammed Bey	Taş	Plaka	Var	Var
17	Belirsiz	Şeyh Şemsi Zâde Hacı Beyin halîlesi	Taş	Plaka	Var	Var
18	1859	Saide Kadın	Taş	Plaka	Var	Var
19	H.1230 M 1814	Rahime Hatun	Taş	Plaka	Var	Var
20	Belirsiz	Muhammet Bey	Taş	Plaka	Var	Var
21	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Var	Var
22	H. 1325 M 1907	Tûtî (Dudu) Aliye Hatun	Mermer	Plaka	Var	Var
23	H. 1311 M. 1893	Ahmet Bey	Mermer	Plaka	Var	Var
24	H. 1305 M. 1887	Mustafa Bey	Mermer	Plaka	Var	Var
25	H. 1316 M 1889	Ahmet Rıza Bey	Mermer	Plaka	Var	Var
26	H. 1318 M1890	Faika Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
27	H. 1311 M. 1893	Hıfziye Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
28	H. 1311 M. 1893	Hacı Abdi Bey	Taş	Plaka	Var	Var
29	H. 1309 M. 1891	Tevfika Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
30	H. 1313 M 1895	Ömer Bey Efendi	Mermer	Plaka	Var	Var
31	H. 1325 M. 1907	Rukiye Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
32	H. 1308 M. 1890	Feride Hanım	Mermer	Plaka	Var	Var
33	H. 1309 M 1897	Muhammet Bey	Mermer	Silindirik	Var	Var
34	H. 1305 M. 1887	Saadet Hanım	Mermer	Plaka	Var	Var
35	H. 1345 M 1926	Hatice Hanım	Taş	Plaka	Var	Yok
36	H. 1185 M. 1771	Şeyh Mustafa el-Müftî	Mermer	Plaka	Var	Var
37	H. 1266 M. 1849	Reşide Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
38	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
39	H. 1310 M. 1892	Ahmet Hamdi Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
40	H. 1288 M. 1871	Emine Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
41	Belirsiz	?	Mermer	Plaka	Baştaşı yok	Var
42	H. 1303 M. 1883	Hüriye Kadın	Taş	Plaka	Var	Var
43	H. 1335 M. 1816	Nasuhi Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
44	H 1287 M 1870	Hacı Halil Ağa	Taş	Plaka	Var	Var
45	H. 1218 M. 1803	Abdurrahman Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
46	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
47	H. 1258 M. 1842	Reşide Hâtun	Taş	Plaka	Var	Var
48	H.1298 M.1880	Seyyid İsmail Ağa	Taş	Plaka	Var	Var
49	H. 1294 M. 1877	Ahmet Ağa	Taş	Plaka	Var	Var
50	H. 1306 M. 1888	Hafız İbrahim Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
51	H. 1318 M. 1900	Ali Rıza Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
52	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
53	H. 1311 M. 1893	Şeyh Mustafa	Taş	Silindirik	Var	Var
54	H. 1326 M. 1908	İbrahim Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
55	H. 1244 M. 1828	Muhammed Emin Efendi	Mermer	Plaka	Var	Var
56	H. 1235 M. 1819	Seyyid Hacı Lutfullah Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
57	H. 1246 M. 1830	Emine Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
58	H. 1323 M. 1904	Hüsniye Hanım	Mermer	Plaka	Var	Var
60	H. 1328 M. 1910	Firdevs Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
61	H. 1327 M. 1909	?	Taş	Silindirik	Var	Yok
62	H. 1272 M. 1854	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var

Kat. No	Tarih	Ait Olduğu Kişi	Malzemesi	Formu	Yazı	Süsleme
63	H. 1324 M. 1906	Ömer Naili	Taş	Plaka	Var	Var
64	H. 1322 M. 1904	?	Taş	Plaka	Var	Var
65	H. 1331 M. 1912	Hüseyin Avni Efendi	Mermer	Plaka	Var	Var
66	H. 1330 M. 1911	Hacı Saide Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
67	Belirsiz	Muhammed Tahir	Taş	Plaka	Var	Var
68	Belirsiz	Fareddin Efendi'nin Kerimesi	Mermer	Plaka	Var	Var
69	Belirsiz	Zeliha Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
70	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
71	Belirsiz	Tosyevî Ahmet Hilmi Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
72	H. 1320 M. 1902	?	Taş	Plaka	Var	Var
73	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Var	Var
74	H. 1314 M. 1801	Emine Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
75	H. 1299 M. 1881	Hacı Saâdet Hâtun	Taş	Plaka	Var	Var
76	Belirsiz	Ali Kemal	Taş	Plaka	Var	Var
77	Belirsiz	Hafıza Fatma Hatun	Taş	Plaka	Var	Yok
78	H. 1320 M. 1902	?	Taş	Plaka	Var	Var
79	H. 1287 M. 1870	Muhammed Ağa	Taş	Plaka	Var	Var
80	H. 1310 M. 1892	Ahmet Ağa	Taş	Plaka	Var	Var
81	H. 1255 M. 1839	Hacı Osman Ağa	Taş	Plaka	Var	Var
82	H. 1253 M. 1837	Hacı Osman Hamdi Bey	Taş	Plaka	Var	Var
83	H. 1312 M. 1894	Fatma Hatice Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
84	H. 1333 M. 1914	Hamide Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
85	H. 1330 M. 1912	Seher Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
86	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Baştaşı yok	Var
87	H. 1291 M. 1874	Hafız Selim Efendi	Taş	Plaka	Var	Var
88	H. 1313 M. 1895	?	Taş	Plaka	Var	Var
89	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Var	Var
90	Belirsiz	?	Mermer	Plaka	Var	Yok
91	Belirsiz	Hacı Hüseyin	Taş	Plaka	Var	Var
92	H. 1311 M. 1893	Şerife Hanım	Taş	Plaka	Var	Var
93	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Var	Var
94	Belirsiz	?	Taş	Plaka	Var	Yok
95	H. 1323 M. 1904	Nâime Hatun	Taş	Plaka	Var	Var

TABLO 2: Kastamonu Ferhat Paşa Ve Atabey Gazi Camileri Hazîresi’nde Bulunan Mezar Taşlarında Görülen Süslemeler

Katalog No:			GÜL	LALE	KARANFİL	SERVİ	ÜZÜM	AKANTUS	ÇİÇEK	HURMA	SATMAŞIK	BAKLAVA	HİLALYILDIZ	GÜLBEZEK	KÂSE	VAZO	RUMİ	BUKET	GÜNEŞ	ROZET
1	Erkek	Baştaşı						x												
		Ayaktaşı						x												
		Sanduka																		
2	Kadın	Baştaşı															x			
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
3	Kadın	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
4	?	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
5	?	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
6	Kadın	Baştaşı					x													
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
7	Kadın	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
8	Erkek	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
9	Erkek	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
10	Kadın	Baştaşı																		
		Ayaktaşı																		
		Sanduka																		
11	?	Baştaşı		x				x								x				
		Ayaktaşı						x												
		Sanduka																		
12		Baştaşı																		
		Ayaktaşı															x			
		Sanduka																		
13	Erkek	Baştaşı																		
		Ayaktaşı								x										
		Sanduka				x			x			x	x							

[illegible]

[illegible]

[illegible]

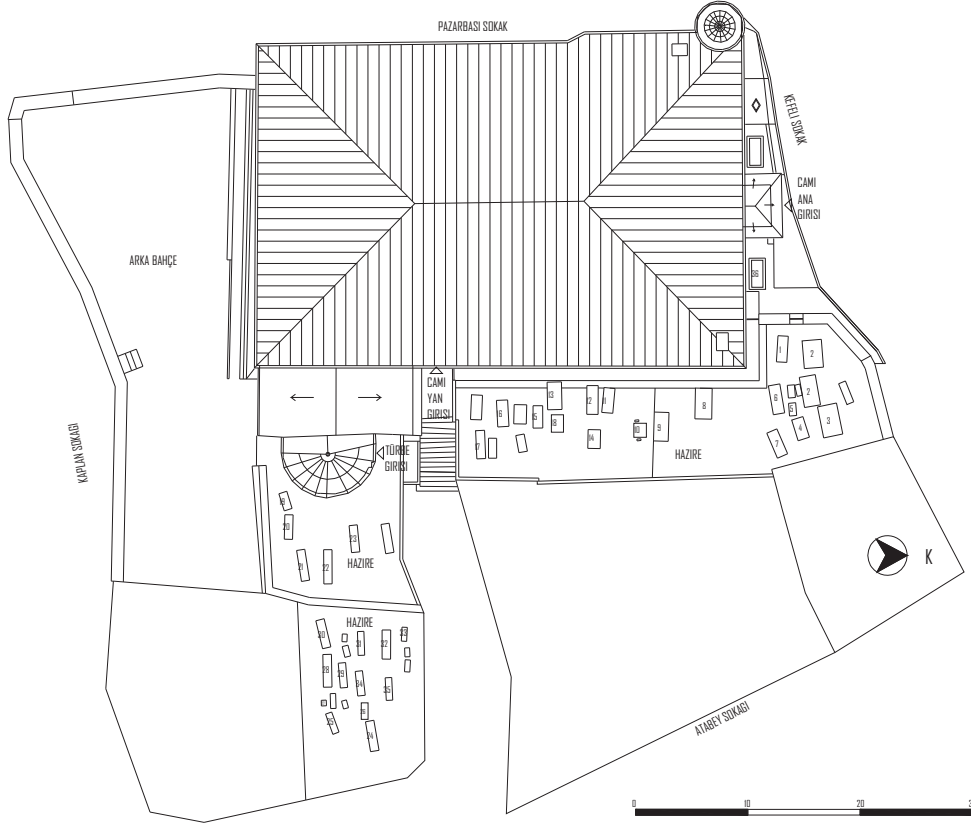
[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAMİLERİN VAZİYET PLANLARI

ATABEY GAZİ CAMİİ VE HAZİRESİ VAZİYET PLANI

FERHAT PAŞA CAMİİ VE HAZİRESİ VAZİYET PLANI

